

THE NEW YORK TIMES PAAVO NURMEN POHJOIS-AMERIKAN
KILPAILUKIERTUEIDEN KUVAAJANA 1924–1929

Oulun yliopisto

Historiatieteet

Historian pro gradu -tutkielma

10.03.2014

Ossi Albert Peltoniemi

SISÄLLYSLUETTELO

JOHDANTO.....	3
1. POHJOIS-AMERIKAN KILPAILUKIERTUE 1924–1925.....	16
1.1. Yliluonnollinen mysteeri – kilpailukiertueen alku.....	16
1.2. Epäilysten aika – kilpailukiertueen loppu.....	29
1.3. Yhteenveto.....	40
2. POHJOIS-AMERIKAN KILPAILUKIERTUE 1928–1929.....	42
2.1. Amatööri vai ammattilainen?.....	42
2.2. Kilpailukiertue alkaa – vanhat ongelmat palaavat.....	53
2.3. Hiipuva tähti – kilpailukiertueen loppu.....	63
2.4. Yhteenveto.....	72
LOPPULAUSE.....	74
LÄHTEET JA TUTKIMUSKIRJALLISUUS.....	77
LIITTEET.....	82

JOHDANTO

Aiheen merkitys

5.10.2013 tuli kuluneeksi tasan 40 vuotta Paavo Nurmen kuolemasta. Turkulainen suurjuoksija oli ja on kaikkien aikojen tunnetuimpia suomalaisia. Hän voitti urallaan ennätysellisiä määriä olympiamitaleja ja rikkoi kymmeniä maailmanennätyksiä. Nurmen ennätykset ja teot herättävät edelleen kunnioitusta ja hämmästyksiä. Teoillansa Nurmi loi pohjaa tulevaisuudelle. Hän loi mallin suomalaiselle urheilijalle. Tätä Nurmen luomaa huippu-urheilijan mallia ja perinnettä ovat jatkaneet ansiokkaasti useat suomalaiset Lasse Virenistä Jari Litmaseen.

Nykypäivän urheilutähdet ovat kohonneet merkittävään asemaan. Heistä on tullut palvottuja henkilöitä, jotka kaikki haluavat nähdä. Arvostuksesta johtuen urheilijoista on tullut rikkaita ja täydellisesti urheilulle omistautuneita ammattilaisia. Näin ei kuitenkaan aina ole ollut. 1900-luvun alussa urheiltiin vahvasti amatööreinä, mutta pikkuhiljaa raha ja kuuluisuus astuivat kuvaan. 1920-luvulle tultaessa urheilijat olivat jo nousseet tähtien asemaan. Näiden tähtien joukossa seisoi myös suomalainen Paavo Nurmi. Tie amatööriydestä ammattilaisuuteen urheilussa on ollut mielenkiintoinen. Urheilu ei aina ole ollut samanlaista kuin nykypäivänä sen ymmärrämme. Urheilu kehittyi edelleen, joten on hyvä palata välillä taaksepäin ja kiinnittää huomiota menneeseen.

Huolimatta Paavo Nurmen ansiokkaasta asemasta Suomen urheiluhistoriassa hänestä ei ole kirjoitettu tieteellistä kaiken kattavaa elämäkertaa. Erikoista on, että näin on tehty kahdelle muulle suurelle suomalaiselle juoksijalle Hannes Kolehmaiselle ja Ville Ritolalle. Ehkäpä Paavo Nurmen suuruus ja merkitys on pelottanut tutkijoita, mutta tällä tutkimuksella pyrin helpottamaan tulevaisuuden suurtutkimusta.

Historiallinen tausta

Urheilun suuret voitot tekevät tunnetuksi voittajan kotimaata olipa valtio sitten nuori tai vasta tulossa itsenäiseksi.¹ Näin kävi myös Suomen kohdalla 1900-luvun alkupuolella. Olympialiikkeen varhaisessa kehityksessä Suomi ei ollut mukana,

¹ Allardt 2000, 13.

mutta hyvin pian se pääsi osaksi olympialiikkeen toimintaa. Kansakuntana Suomi pääsi vuosien 1908 ja 1912 olympiakisoihin mukaan erillisenä joukkueena emämaa Venäjältä. Kisojen avajaisissa Suomen pieni joukko marssi Venäjän joukkueen yhteydessä, mutta erottui muusta joukkueesta pienellä Finland-kyltillä. Palkintojen jaossa Suomi erottui niin ikään pienellä Finland-kyltillä, joka oli sijoitettu Venäjän lipun alapuolelle.²

Vuoden 1912 olympiajoukkueessa oli mukana kestävyysjuoksija Hannes Kolehmainen, joka ensimmäisenä suomalaisena urheilijana juoksi itsensä ja tuloksensa kansainväliseen tietoisuuteen ja loi pohjan suomalaiselle urheilumenestykselle. Vuoden 1911 aikana Kolehmaisen tuloksista noteerattiin ulkomailla avoin Englannin mestaruus ja 3000 metrin epävirallinen maailmanennätys.³ Seuraavana vuonna Kolehmainen teki lopullisen läpimurtonsa Tukholman olympialaisissa voittamalla kultaa 5000 metrin juoksussa uudella maailmanennätyksellä: 14.36,6. Kolehmainen oli myös ensimmäinen juoksija, joka rikkoi 15 minuutin rajan kyseisellä matkalla.

Kolehmaisen suoritus nosti hänet ja Suomen urheilumaailman tietoisuuteen. Usein on todettu, että Kolehmainen juoksi Suomen maailmankartalle, mutta viimeisimpien tutkimusten mukaan väittämä on osittain virheellinen. Idea Suomen juoksemisesta maailman tietoisuuteen ei syntynyt Tukholman olympialaisten aikaan, vaan paljon myöhemmin, kun urheilua käytettiin poliittisena aseena kansakunnan identiteetin rakentamisessa. Suomen poliittista asemaa tai sen piirteitä ei tuotu ulkomaalaisissa lehdissä esille, vaan ainoastaan urheilullista puolta.⁴ Kolehmainen oli kuitenkin ensimmäinen suomalainen urheilija, jonka sankarillista kuvaa vahvistettiin sanomalehdistön avulla. Suomalainen lehdistö hankki lainauksia ulkomaalaisista lehdistä, joilla pyrittiin korostamaan ulkomaalaisten arvostusta Kolehmaista ja suomalaisia kohtaan.⁵ Sama toistui myöhemmin Paavo Nurmen kohdalla. Suomen poliittinen tilanne oli vaikea, ja se yritti tehdä eroa emämaahansa Venäjään. Kolehmaisen voitot eivät olleet yksittäisiä voittoja urheilukilpailuissa, vaan niitä kuvattiin voittoina myös suuresta riistäjästä, Venäjältä.⁶

² Häyrinen & Laine 1989, 63-65.

³ Viita 2003, 101.

⁴ Viita 2003, 148-152.

⁵ Lukka 1993, 32.

⁶ Virtapohja, 1998, 185.

Heti Tukholman olympialaisten jälkeen Kolehmainen matkusti Yhdysvaltoihin, missä hän asui vuoteen 1920 asti. Tuona ajanjaksona Kolehmainen hallitsi Yhdysvaltojen juoksuratoja ja rikkoi kymmeniä maan ennätyksiä ulko- ja sisäradoilla.⁷ Pohjatyö kestävyysjuoksun tunnettavuudelle ja suosiolle oli luotu jo ennen kuin Nurmi saapui Yhdysvaltoihin vuonna 1924.⁸

Samaan aikaan, kun Kolehmainen juoksi Yhdysvalloissa, toinen tuleva suurjuoksija aloitteli uraansa. Paavo Johannes Nurmi syntyi Turussa 13.6.1897 köyhään työläisperheeseen. Isän kuoltua nuorena, joutui Paavo perheensä vanhimpana lapsena tekemään töitä jo varhaisessa iässä. Nurmi suoritti kansakoulun ja työskenteli hetken aikaa kultasepän opissa. Myöhemmin hän suoritti konepiirustuskurssin. Kaiken tämän ohella Nurmi harjoitteli yhä enemmän ja enemmän juoksua.⁹

Kilpailemisen Nurmi aloitti virallisesti osallistumalla 16-vuotiaana vuonna 1914 Turussa järjestettyyn nuorten kilpailuun. Matkana oli 3000 metriä, jonka Nurmi voitti. Seuraavana vuonna Nurmi oli täysi-ikäinen ja pääsi kilpailemaan aikuisten sarjassa. Nurmen kyvyt huomattiin jo varhaisessa vaiheessa ja ensimmäiset uutiset uudesta kyvystä ilmestyivät suomalaisiin sanomalehtiin.¹⁰

Vuonna 1916 Nurmi osallistui ensimmäisiin Suomen mestaruuskilpailuihin ja sijoittui siellä kuudenneksi 5000 ja 2000 metrin matkoilla.¹¹ Vuoden 1918 sisällissota lamaannutti Suomen mutta säästi työläistäustaisen juoksijan. Nurmi pysyi sodan ajan puolueettomana eikä liittynyt Punakaartiin, vaikka niin tekivät useat Nurmen ystävät. Sisällissodan jälkeen Nurmi selvisi kuulusteluilla ja sai jatkaa kilpailutoimintaansa loppukesästä 1918.¹² Nurmi teki valinnan ja pysyi Turun Urheiluliitossa, vaikka työväenurheiluseurat häntä kosiskelivatkin. Sisällissodan jälkiselvittelyissä SVUL¹³ erotti punaisten puolella olleita urheilijoita, mikä aiheutti Työväen Urheiluliiton (TUL) perustamisen.¹⁴ TUL:n urheilijat pysyivät kansainvälisen kilpailutoiminnan ulkopuolella, mikä esti heidän osallistumisen

⁷ Laine 1992, 214.

⁸ Nathan 2012, 48.

⁹ Karikko & Koski 2006, 15-17.

¹⁰ Karikko & Koski 2006, 17-18.

¹¹ Raevuori 1988, 28.

¹² Karikko & Koski 2006, 19.

¹³ Suomen Valtakunnan Urheiluliitto.

¹⁴ Hentilä 1992, 235.

olympialaisiin. Suomalaisia huippu-urheilijoita loikkasi paljon TUL:sta SVUL:oon 1919–1939. Yhtenä tärkeimpänä syynä urheilijoiden loikkauksiin nähtiin halu päästä edustamaan Suomea olympialaisissa.¹⁵

Läpimurtonsa Nurmi teki vuonna 1920 Antwerpenin olympialaisissa. Silloin vielä melko tuntematon turkulainen saavutti 3 olympiakultaa: 10 000 metrillä, maastajuoksussa ja maastajuoksun joukkuekilpailussa. Lisäksi hän juoksi hopeaa 5000 metrin juoksussa. Antwerpenin olympiamenestys mahdollisti Nurmen täysipainoisen panostamisen juoksuun tulevaisuudessa, mutta toistaiseksi nousu Kolehmaiselta rinnalle jäi tekemättä. Suurta sankaria Nurmesta ei vielä tullut. Lehdissä häntä kutsuttiin yllätysvoittajaksi.¹⁶ Voitot 10 000 metrillä ja maastajuoksussa eivät riittäneet, koska tappio oli tullut sillä tärkeimmällä matkalla: 5000 metrillä. Ranskalainen Joseph Guillemot voitti Nurmen matkalla, jolla Kolehmainen oli tehnyt maailmanennätyksen vuoden 1912 olympialaisissa sekä voittanut toisen suuren ranskalaisen, Jean Bouin.¹⁷ Valtikka pysyi vanhalla kuninkaalla.

Nurmi nähtiin Tukholman olympialaisten jälkeen useita vuosia Kolehmaiselta haastajana suomalaisissa sanomalehdissä, vaikka nuori haastaja oli jättänyt Kolehmaiselta taakseen jo aikoja sitten.¹⁸ Nurmi syrjäytti Kolehmaiselta lopullisesti valtaistuimelta rikkomalla 5000 metrin maailmanennätyksen 14.9.1922.¹⁹ Tämän juoksun jälkeen suomalainen lehdistö nosti Nurmen ”kaikkien aikojen parhaaksi juoksijaksi”.²⁰

Taustat Nurmen läpimurrolle ja suosiolle olivat vahvat. Kolehmaiselta aloittama urheiluperinne tarvitsi jatkajaa, ja valtio rakensi kansallista identiteettiään urheilun avulla. Myös kestävyysjuoksun asema Suomessa 1920-luvulla oli vahva ja urheilun arvomaailma nykypäivän tilannetta selkeämpi. Lajeja oli huomattavasti vähemmän tarjolla ja kestävyysjuoksu oli niistä ylitse muiden. Esimerkiksi Suomen Kuvalehden äänestyksessä vuoden 1928 suosituimmaksi urheilulajiksi voiton vei keskimatkat,²¹

¹⁵ Syrjäläinen 2008, 59.

¹⁶ Nygren-Siukkonen 1978, 159-161.

¹⁷ Raevuori 1988, 36.

¹⁸ Lukka 1993, 35.

¹⁹ Karikko & Koski 2006, 43.

²⁰ Lukka 1993, 37.

²¹ Keskimatkat tarkoittavat yleensä 800m, 1500m ja 3000m ratamatkoja.

toiseksi sijoittuivat pitkän matkan juoksut,²² kolmanneksi paini ja neljänneksi maraton juoksu.²³

Nurmen myyttinen maine ”yli-ihmisenä” alkoi rakentua Pariisin olympialaisissa vuonna 1924. Nurmen voittamat viisi olympiakultaa ja tapa, miten ne voitettiin loivat pohjan legendalle, kaikkien aikojen juoksijalle. Nurmi oli Pariisissa ylivoimainen. Hän voitti kaikki juoksut, mihin osallistui ja vieläpä laajalla matkaskaalalla. Lyhyin matka oli vain 1500 metriä ja pisin 10 kilometrin maastajuoksu. Suurimman vaikutuksen teki Nurmen ylivoimaisuus ja olemus niin juoksujen aikana kuin niiden jälkeenkin. Hän ei näyttänyt väsyneeltä eikä iloitsevan voitoistaan. Nämä tekijät loivat elävän legendan, myyttisen taruelennon.²⁴

Yleisurheilun aseman vahvistuminen Amerikassa muodosti Nurmelle otolliset olosuhteet saapua kilpailemaan. Yhdysvaltalainen olympiaurheilu oli tehnyt läpimurron vuoden 1904 St. Louisin kotikisoissa, jolloin maa saavutti ennätyselliset 239 mitalia. Urheilu vahvisti asemaansa Yhdysvaltaisessa kulttuurissa olympialaisten menestyksen myötä. Vuosisadan aikana Yhdysvallat on noussut menestyneimmäksi maaksi olympialaisten historiassa. Yleisurheilu on ollut läpi historian maan vahvin laji olympialaisissa. Kaikista saavutetuista mitalista 29 % on saavutettu yleisurheilulla.²⁵

Nurmen maine oli saavuttanut pisteen, jossa hänestä tuli haluttu urheilija niin kotimaassa kuin ulkomailla.²⁶ Nurmea pyydettiin Yhdysvaltoihin kilpailemaan ensimmäisen kerran jo syksyllä vuonna 1923, mutta tulevien Pariisin olympialaisten takia hän kieltäytyi. Nurmi sai kuitenkin uuden mahdollisuuden lähteä Yhdysvaltoihin loistavasti menneiden olympialaisten jälkeen.²⁷ Paavo Nurmi oli ensimmäinen ulkomaalainen urheilija, jota pyydettiin kilpailemaan Yhdysvaltoihin hallikaudelle AAU:n²⁸ toimesta.²⁹ AAU oli yhdysvaltalainen urheiluliitto, joka oli perustettu vuonna 1888 vaalimaan amatööriurheilun ideologiaa.³⁰ Nurmen

²² Pitkän matkan juoksut tarkoittavat yleensä 5000m ja 10 000m ratamatkoja.

²³ Lukka 1993, 20.

²⁴ Kolkka & Nygren 1974, 53.

²⁵ <http://www.databaseolympics.com> (luettu 4.11.2013) Elektr. dokumentti.

²⁶ Häyrinen 1987, 41.

²⁷ Karikko & Koski 1965, 64.

²⁸ Amateur Athletic Union.

²⁹ Turin 2010, 21.

³⁰ Hickok 1992, 11.

saamiseen Yhdysvaltoihin vaikutti voimakkaasti myös suomalais-amerikkalainen urheiluseura FAAC³¹. Seuran puheenjohtaja Hugo Qvist toimi molempien kilpailukiertueiden ajan Nurmen neuvonantajana, managerina, tulkkina ja avustajana.³²

Nurmi teki lopulta kaksi kilpailukiertuetta Pohjois-Amerikkaan 1920-luvulla. Ensimmäisen kilpailukiertueen hän teki vuosina 1924–1925 ja toisen 1928–1929. Nurmen matkoja Yhdysvaltoihin kuitenkin varjostivat epäilyt sala-ammattilaisuudesta eli urheilijan pyrkimisestä taloudelliseen hyötyyn tuloksillaan ja amatööri oikeuksien samanaikaiseen säilyttämiseen. Amatöörisäännöt olivat alkujaan lähtöisin 1800-luvun lopun Englannista, missä haluttiin erottaa harrastelijoiden eli yläluokkaisten ja ammattilaisten eli ruumiillista työtä tekevien urheilu toisistaan. Suomessa luokkajako ei kuitenkaan ollut yhtä vahva, joten huippu-urheilijoiden rekrytointipohja poikkesi suuresti monista muista maista. Suomalainen yhteiskunta tarjosi periaatteessa kaikille mahdollisuuden huippu-urheilu-uralle, ei vain rikkaalle yläluokalle. Erona muihin maihin edustusurheilijat olivat kuitenkin uran alkuvaiheessa ja sen aikana riippuvaisia ulkopuolisesta taloudellisesta tuesta. Suomeen oli syntynyt hedelmällinen kasvualusta sala-ammattilaisuudelle.³³

Nurmen kansainvälisen uran kohtaloksi koituivat tapahtumat Los Angelesin olympialaisissa vuonna 1932. Ennen kilpailuja Nurmi julistettiin ammattilaiseksi eikä hän voinut osallistua. Nurmi jatkoi uraansa kansallisena amatöörinä³⁴ kaksi vuotta ammattilaiseksi julistamisen jälkeen.³⁵ Paavo Nurmi on edelleen yksi kaikkien aikojen urheilijoista. Hän saavutti urallaan 9 olympiakultaa, 3 olympiahopeaa sekä rikkoi yhteensä 27 maailmanennätystä.

Tutkimustilanne

Suomalaisesta yleisurheilusta on kirjoitettu paljon, mutta sen tutkimuksellinen näkökulma on jäänyt laiminlyödyksi. Suomalaista yleisurheilua käsittelevä

³¹ Finnish-American Athletic Club.

³² Nathan 2012, 46.

³³ Häyrinen & Laine 1989, 306-307.

³⁴ Ammattilaiseksi julistamisen jälkeen Nurmi ei saanut kilpailla ulkomailla. Nurmi sai kilpailla Suomessa, koska Suomen Urheiluliitto ei tunnustanut ammattilaistuomiota.

³⁵ Karikko & Koski 2006, 136.

kirjallisuus on suurelle yleisölle tarkoitettuja viihdyttäviä tarinapaketteja, joista puuttuu kriittinen tutkimuksellinen ote. Elämäkerrat ovat yleensä lehtimiehien tai harrastekirjoittajien laatimia. Historioitsija LEENA LAINEEN mukaan tavallinen historioitsija ei urheilusankareista (tai antisankareista) ole kiinnostunut, sillä urheilun käsittely ei ole meritoivaa eikä kiinnostavaa.³⁶ Samaa pätee Paavo Nurmeen. Hänestä on kirjoitettu lukuisia elämäkertoja, mutta yksikään niistä ei täysin täytä tieteellisen tutkimuksen kriteerejä.

Urheiluhistorioitsija HANS BONDEN mukaan urheiluhenkilö ansaitsee tieteellisen elämäkerran, jos tämän toiminnalla on ollut muulla tavalla keskeistä yhteiskunnallista merkitystä.³⁷ Nurmen kohdalla näin ei kuitenkaan ole käynyt, vaikka suomalaisen toiminta on ollut myös yhteiskunnallisesti merkittävää. Nurmea koskevat elämäkerrat ovat hyvin vahvasti painottuneet urheilulliseen puoleen. Viittaukset Nurmen suurempiin yhteiskunnallisiin merkityksiin ovat jääneet tyngiksi. Esimerkiksi Nurmen rooli Suomen ja Yhdysvaltojen suhteiden parantajana on jäänyt pienelle huomiolle.

Elämäkerroilla on kuitenkin vahva merkitys urheiluhistorian syntymisen ja urheilijoiden sankaruuden rakentamisessa. Historioitsija RICHARD HOLTIN mukaan pysyvään urheilijamaineen syntyyn eivät vaikuta pelkästään saavutukset. Urheilulegandan syntyyn vaikuttavat urheilijan tyyli, luonne, yhteisö ja julkinen muisti, joka välittyy paitsi kirjallisena myös suullisena perinteenä. Elämäkerrat toimivat jatkuvuutta turvaavina tekijöinä.³⁸

Pohjois-Amerikan kilpailukiertueita on käsitelty elämäkerroissa erilaisin painotuksin. Pohjois-Amerikan kilpailumatkoista puhuttaessa elämäkerroissa on painotettu Nurmen ensimmäistä kilpailukiertuetta toisen kilpailukiertueen jäädessä usein varjoon. Elämäkerroissa Nurmen kilpailukiertueita on kuvattu tapahtumien ja tulosten pohjalta. Nurmesta muodostuneet mielikuvat ja asenteet ovat jääneet vähemmälle huomiolle. Myöskään ulkomaalaisten saamaa kuvaa suomalaisesta ei ole tuotu esille aiheeseen liittyvässä kirjallisuudessa.

Sanomalehtien luomaa julkisuuskuvaa Paavo Nurmesta on tutkittu hyvin vähän. Suomalaisien sanomalehtien luomaa kuvaa Nurmesta on tutkinut JUHANI

³⁶ Laine 2002, 230-231.

³⁷ Laine 2002, 231.

³⁸ Laine 2002, 230.

LUKKA vuonna 1993 valmistuneessa pro gradu -tutkielmassaan: *Suomalaisten sanomalehtien vuosina 1922–1929 välittämä kuva juoksija Paavo Nurmesta*, joka on ainoa tieteelliset kriteerit täyttävä Paavo Nurmi -tutkimus. Tutkimukseni aihe on hyvin lähellä Lukan tutkimusta, mutta näkökulma on eri. Lukan keskittyessä kotimaiseen lehdistöön ja laajempaan kuvaan otan itse tarkasteltavaksi ulkomaisen lehden ja suppeammat tapahtumat. Lukka on tutkinut jokseenkin samaa aikajaksoa, joten esimerkiksi vertailu suomalaisen lehdistön ja *The New York Timesin* välillä on mielenkiintoista.

Ulkomaalaisista tutkijoista merkittävimmän aiheeseen liittyvän tutkimuksen on tehnyt yhdysvaltalainen DANIEL A. NATHAN. Artikkelissaan: *”The Nonpareil, the Runner of the Ages”: Paavo Nurmi and His 1925 American Exhibition Tour*, Nathan käsittelee Nurmen ensimmäistä kilpailukiertuetta muun muassa harjoittelun, rodun, kansallisen identiteetin, ammattilaisuuden ja urheilijoiden aseman näkökulmasta. Hän käsittelee aiheita myös sanomalehdistön avulla, joten yhtymäkohtia tutkimukseeni löytyy. Yhdysvaltalaisena Nathan tarjoaa tutkimuksessaan syvällisempää tuntemusta ja tietoa amerikkalaisesta kulttuurista, jonka piirissä Nurmi vietti aikaa kilpailukiertueilla. Tärkeän tutkimuksesta tekee myös sen tekijä, joka ei ole suomalainen vaan yhdysvaltalainen historioitsija. Syvennän ja laajennan tutkimusta tuomalla yhdysvaltalaisen tutkijan näkökulman aiheeseen.

Tutkimusten puutteen vuoksi joudun tukeutumaan vahvasti Nurmea koskeviin elämäkertoihin, joiden taso ja luotettavuus vaihtelevat suuresti. ANTERO RAEVUOREN *Paavo Nurmi, Juoksijain Kuningas* on laajin Paavo Nurmesta kertova elämäkerta, jossa käydään läpi koko Nurmen elämä. Teoksessa on myös laaja ja yksityiskohtainen osio vuosien 1924–1925 Pohjois-Amerikan kilpailukiertueesta. Vuosien 1928–1929 kilpailukiertue käsitellään tässäkin teoksessa hyvin pintapuolisesti. Raevuoren teos on laaja ja ansiokas, mutta sekin kärsii paikoin uskottavuuden puutteesta. Raevuori itse kuvaa osuvasti teostaan:

Tavanomaista elämäkertateoksesta poiketen olen kuitenkin käsitellyt aineistoa myös vapaan kaunokirjallisesti silloin, kun on ollut kyse historiallisen totuuden kannalta vähemmän merkittävistä tapahtumista.³⁹

³⁹ Raevuori 1988, 7.

PAAVO KARIKKO ja MAUNO KOSKI kirjoittivat toisen samannimisen elämäkerran vuonna 1965. Teoksesta on julkaistu myös täydennetty englanninkielinen painos vuonna 2006. Karikon ja Kosken teokset ovat tutkimuksellisesti luotettavampia, koska teoksista löytyy lähdeluettelo. Elämäkerrassa hyödynnetään runsaasti sanomalehtiaineistoa, mutta teos on saanut kritiikkiä liiallisesta Nurmen ihailusta.⁴⁰ Yhdysvaltalaislehdistön näkökulma aiheesta jää kuitenkin teoksessa suppeaksi.

Koska Nurmesta on tehty vähän tutkimuksia, on syytä hakeutua muiden yleisurheilun ja kestävyysjuoksun historian tutkimusten pariin. Monissa muissa tieteellisissä tutkimuksissa Nurmi nousee esille, vaikka ei olekaan päätutkimusaiheena.

OSSI VIITA on kirjoittanut tieteelliset elämäkerrat Ville Ritolasta: *Suden hetkiä*, sekä Hannes Kolehmainen käsittelevä *Hymyilevä Hannes*. Molemmat tutkimukset osaltaan sivuavat myös Paavo Nurmea kilpakumppaneiden urien limittyessä yhteen.

Leena Laine ja REIJO HÄYRINEN ovat laatineet tutkimuksen: *Suomi urheilun suurvaltana*, joka keskittyy oman tutkimukseni kannalta merkittäviin vuosiin 1908–1936. Teoksessa käsitellään laajasti yleisurheilun historiaa, mutta myös Nurmea. Laineen ja Häyrisen tutkimuksesta löytyy muun muassa kappale sala-ammattilaisuudesta Suomessa, jossa käsitellään Paavo Nurmen tapausta.

Suomen urheiluhistoriallisen seuran vuosikirjat 1997–2002 käsittelevät urheiluhistoriaa erilaisista näkökulmista usean suomalaisen urheiluhistoriantutkijan toimesta. Vuosikirjoihin ovat kirjoittaneet muun muassa ERIK ALLARDT, HANNU ITKONEN, SEPPO KNUUTTILA ja Leena Laine. Osissa kirjan teksteissä käsitellään myös Paavo Nurmea. Teemoina artikkeleissa ovat Nurmen julkisuuskuva, ammattilaisuus, luonne ja raha. Osassa artikkeleita sivutaan Pohjois-Amerikan kilpailukiertueita.

⁴⁰ Lukka 1993, 249.

Tutkimustehtävä

Tutkimukseni käsittelee Paavo Nurmen Pohjois-Amerikan kilpailukiertueita vuosina 1924–1929 *The New York Times* -sanomalehden (NYT) näkökulmasta. Paavo Nurmen kilpailukiertueita Pohjois-Amerikassa ei ole tutkittu tarkasti, vaan aihe on sivuttu usein osana suurempia kokonaisuuksia. Ulkomaalaisia lehtiä on käytetty ja analysoitu kirjoitettaessa Nurmen urasta, mutta häntä ei ole tutkittu pelkästään yhden ulkomaalaisen sanomalehden kautta.

Päätutkimuskysymykseni kuuluu: minkälaisen kuvan NYT antoi Paavo Nurmen kilpailukiertueista Pohjois-Amerikassa 1924–1929, ja miksi kuva oli sellainen? Mitkä olivat ne tekijät, jotka loivat tietynlaisen kuvan Nurmesta ja miksi? Lisäksi pyrin tutkimaan seuraavia kysymyksiä: minkälaisena Nurmi kuvattiin ja muuttuiko kuva suomalaisesta kilpailukiertueiden välillä? Jos kuva Nurmesta muuttui, pyrin selvittämään muutokseen vaikuttavia tekijöitä.

Rakenteellisesti jaan työn kahteen pääluokun. Molemmat kilpailukiertueet saavat oman pääluvun, joissa käsittelen niiden tapahtumia. Ensimmäisessä pääluvussa käsittelen vuosien 1924–1925 kilpailukiertuetta ja toisessa luonnollisesti vuosien 1928–1929 kilpailukiertuetta. Lähestyn aihetta kronologisessa järjestyksessä. En pyri tutkimuksessani niinkään esittelemään kilpailukiertueita tarkasti, vaan yritän löytää toistuvia elementtejä, jotka olivat tärkeitä tai silmiinpistäviä uutisoinnin ja Nurmen kuvan luonnin kannalta.

Ajallisesti sidon tutkimuksen joulukuusta 1924 kesäkuuhun 1929. Nurmen ensimmäinen kilpailukiertue alkoi kilpailujen osalta tammikuussa 1925, mutta Nurmi saapui Yhdysvaltoihin jo joulukuussa 1924. Toisen kilpailukiertueen pituus vuosina 1928–1929 oli identtinen ensimmäisen kiertueen kanssa. Nurmi oleskeli Pohjois-Amerikassa joulukuusta kesäkuulle. Nurmi palasi Yhdysvaltoihin useasti vuoden 1929 jälkeen, mutta yhtämittaista kilpailukiertuetta hän ei enää juossut Amerikassa. Suomalaisen kansainvälinen ura loppui vuoden 1932 Los Angelesin olympialaisiin, minne hän kuitenkin matkusti. Kilpailukiertueesta ei voida kuitenkaan puhua, koska Nurmi ei startannut kyseisellä matkalla kertaakaan. Nurmen niin sanottu kolmas kilpailukiertue sijoittui vuoteen 1940, kun Suomi oli sodassa. Tämä matka poikkesi suuresti edellisistä kiertueista jo senkin takia, että Nurmi oli jo lopettanut kilpauransa. Vuoden 1940 kilpailukiertueella Nurmi keräsi

lahjoituksia sotaa käyväälle Suomelle näytösjuoksulla yhdessä Taisto Mäen kanssa. Näiden syiden takia jätän nämä matkat tutkimuksen ulkopuolelle. Jätän käsittelemättä myös vuoden 1928 Amsterdamin olympialaiset, vaikka se sopisi käyttämäni aikarajaukseen. Olympialaisten uutisointi oli kuitenkin hyvin vähäistä NYT:ssa, joten en näe kilpailuiden käsittelyn tuovan merkittäviä tuloksia tutkimukseen. Samaan perusteluun tukeutuen jätän myös muut kilpailukiertueiden väliin jäävät vuodet tämän tutkimuksen ulkopuolelle.

Maantieteellisesti tutkimukseni sijoittuu Pohjois-Amerikkaan, koska siellä Nurmi kilpaili kiertueiden ajan. Pohjois-Amerikka käsitteen käyttö on tarpeellista, koska Nurmi kilpaili Yhdysvaltojen lisäksi myös Kanadassa.

Lähteet ja tutkimusmenetelmät

Päälähteenä tässä tutkimuksessa käytän *The New York Times* -lehden vuosien 1924–1929 vuosikertoja. NYT on vuonna 1851 perustettu yhdysvaltalainen sanomalehti, joka on perustamisestaan asti pyrkinyt uutisoinnissaan objektiiviseen otteeseen ja välttämään sensaatiohakuisuutta.⁴¹ Lehti kuitenkin joutui taloudelliseen ahdinkoon 1800-luvun lopulla valitsemansa linjan vuoksi, koska ei alentunut kilpailijoidensa tasolle uutisoinnissa. Uuteen kukoistukseen lehti nousi Adolph S. Ochs'n ostaessa NYT:n osake-enemmistön vuonna 1896. Amerikkalainen toimi lehden johdossa, kunnes kuoli vuonna 1935. Ottaessaan lehden haltuun Ochs halusi säilyttää vanhan älykkään ja kriittisen lukijakunnan, mutta teki myös uudistuksia. Uutisista tuli lehden kantava voima, eikä niissä pelätty tai mielistelty ketään. Tärkeää lehdelle oli kuitenkin säilyttää todenmukaisuus. Ochs uudisti lehteä suuntaamalla katseensa ulkomaille. Ulkomaan uutisista tuli iso osa hänen lehteään, toisin kuin muilla amerikkalaisilla sanomalehdillä. NYT:a pidettiin jo ennen ensimmäistä maailmansotaa yhtenä maailman parhaimpiin kuuluvista sanomalehdistä. Lehden perinpohjainen ja luotettava linja teki siitä vaikutusvaltaisen niin kotimaassa kuin ulkomailla. Ochs lisäsi levikkiä laskemalla yksittäisen lehden hintaa, jotta myös köyhemmät lukijat pääsisivät lukemaan laatu-julkaisua. NYT nousi 1920-luvun alussa 350 000 lehden levikkiin, kun se Ochs'n siirtyessä lehden johtoon oli ollut

⁴¹ <http://www.britannica.com/EBchecked/topic/412546/The-New-York-Times> (Luettu 10.10.2013) Elektr. dokumentti.

alle 10 000.⁴² Nurmen kilpailukiertueiden aikana New Yorkin metropolialueen sanomalehdet olivat suurimpia massatiedottajia Yhdysvalloissa.⁴³

Sanomalehti tapahtumien kuvaajana on ongelmallinen historian tutkimuksen kannalta. Tutkimuksessa on otettava huomioon, että toimittajien luomat kuvat eivät ole täysin objektiivisiä kuvauksia tapahtumista, vaan niihin vaikuttavat aina monet taustatekijät. Tutkimuksessani käytänkin apuna historiallisen kuvatutkimuksen keinoja. Kuvatutkimuksessa otetaan tarkastelun kohteeksi mielikuvat ja käsitykset tietystä ilmiöstä tai ihmisryhmästä. Kuva on kestävämpi kuin mielipide, mutta kuitenkin vain yksinkertaistus siitä, mitä se todellisuudessa kuvaa. Muodostettu kuva on todellisuutta, mutta verratessa sitä alkuperäiseen kohteeseen huomataan, että se ei ole täysin sama asia. Muodostaessa kuvaa, kohteen muodostaja suodattaa tiettyjä yksityiskohtia pois. Tuloksena on tapahtuman tai ilmiön karsittu muoto. Historiallinen kuvatutkimus luo pysyviä kuvia, mutta joskus kuvasta voi muodostua myös muuttuva. Muutos johtuu usein dramaattisista tapahtumista, joihin liittyy vahvoja tunteita ja niiden kumuloitumista.⁴⁴

Historiallinen kuvatutkimus kiinnittää huomiota minkälainen muodostunut kuva tapahtumasta on, miten olemme muodostaneet tietynlaisen kuvan asiasta, miksi meillä on tällainen kuva, minkä tarkoitusta se palvelee, minkälaisia muutoksia siinä on tapahtunut, ja mitä tämä kaikki kertoo kuvan muodostajasta? Historiallisen kuvatutkimuksen sanotaan kertovan enemmän kuvan muodostajasta ja sen tutkijasta, kuin itse kohteesta. Toisin sanoen, tutkimukseni lopullisiin tuloksiin vaikuttaa niin minun kuin sanomalehden asenteet, ajatukset, suhtautuminen, kulttuuri, aika ja monet muut yksittäiset tekijät. Kuvatutkimus ei siis ole absoluuttinen totuus tutkittavasta kohteesta, vaan se edustaa kuvan luoja ja tutkijan näkemyksiä kohteesta.⁴⁵

Historiallisessa kuvatutkimuksessa on tärkeää kiinnittää huomiota myös lähteisiin. Esimerkiksi kuvaukset vanhoista kulttuureista ovat usein lähteiden puutteista johtuen valtaapitävään eliittiin pohjautuvaa. Näin ollen vanhojen kulttuureiden kuva on usein enemmänkin eliitin kuvaa kuin yleistä kulttuurin kuvaa.⁴⁶ Samalla

⁴² Torvinen 1982, 190-192.

⁴³ Nathan 2012, 47.

⁴⁴ Fält 2002, 8-9.

⁴⁵ Ibid.

⁴⁶ Fält 2002, 10.

ajattelutavalla tutkimuksessani on otettava huomioon, että yksittäisen sanomalehden muodostama kuva henkilöstä tai tapahtumista edustaa vain pienen joukon luomaa kuvaa. Tutkimuksessani ongelmaksi nouseekin NYT:n tapa jättää ilmoittamatta artikkeleiden kirjoittajien nimet. Artikkeleiden kirjoittajien erottaminen on mahdotonta, joten on vaikea sanoa, kirjoittivatko Nurmea koskeneet uutiset yksi vai useampi henkilö. Toimittajien henkilöllisyyden selvittäminen on tärkeää, koska silloin voidaan tutkia tarkemmin uutisten kirjoittajan motiiveja.

Historiallisessa lehdistötutkimuksessa kvalitatiivisen tutkimusmetodin rinnalle on hyvä ottaa mukaan kvantitatiivinen metodi. Menetelmät eivät ole ristiriidassa keskenään, vaan tukevat toisiaan. Kvantitatiivisella menetelmällä voidaan saada luotettavampi kuva uutisoinnista, koska se voi tarjota hyödyllistä tietoa uutisten määrästä ja ilmestymistiheydestä. Pelkkään kommentoivaan aineistoon perustuvan tutkimuksen ongelmaksi muodostuu luotettavuus. Liittämällä tutkimukseen kvantitatiivisen puolen tutkimuksesta tulee luotettavampi ja havainnollistavampi. Artikkeleiden lukumäärän avulla uutisoinnin laajuudesta ja tärkeydestä saa paljon selkeämmän kuvan. Tutkin kilpailujen ja uutisten määrän välistä suhdetta ja pyrin löytämään siihen vaikuttavia tekijöitä. Uutismäärän noustessa tai laskiessa pyrin löytämään teemoja, jotka olivat mahdollisesti ilmiön taustalla.

1. POHJOIS-AMERIKAN KILPAILUKIERTUE 1924–1925

1.1. Yliuonnollinen mysteeri – kilpailukiertueen alku

Ensimmäisen kilpailun taika

Paavo Nurmi saapui laivalla New Yorkiin 10.12.1924 yhdessä hierojansa Eino Hakoniemen kanssa. Melkein kolme viikkoa kestänyt matka Euroopasta Amerikkaan ei ollut optimaalista valmistautumista tuleville kilpailuille, vaikka Nurmi yrittikin harjoitella laivalla.⁴⁷ Tämän lisäksi suomalaisella oli takanaan pitkä kilpailukausi, jonka aikana hän oli juossut 29 kilpailua.⁴⁸ Viimeisin kilpailuista oli juostu lokakuussa, joten valmistautuminen uuteen sisäratakauteen jäi hyvin lyhyeksi. Yhdysvaltoihin saavuttuaan suomalainen joutui välittömästi median huomion kohteeksi, eikä hän saanut hetken rauhaa toimittajilta. Ensimmäisen kuukauden aikana Nurmi keskittyi harjoitteluun, jotta olisi mahdollisimman hyvässä kunnossa sisäratakauden alkaessa. Aikaa ei kuitenkaan ollut paljon, koska ensimmäinen kilpailu odotti jo alle kuukauden kuluttua.⁴⁹

Nurmen harjoittelu ei kuitenkaan käynnistynyt ongelmitta. Suomalainen kärsi voimakkaista jalkakivuista, jotka johtuivat sisäratojen kovista alustoista ja jyrkistä kaarteista. Nurmen ongelmien kantauduttua toimittajien keskuuteen, alkoi kiivas spekulatio. Lehdissä käytiin voimakasta keskustelua Nurmen aikomuksista kilpailla Yhdysvalloissa. NYT esitti useita toisistaan poikkeavia huhuja suomalaisen tulevasta suunnitelmista. Nurmen huhuttiin lähtevän takaisin Suomeen kilpailematta Yhdysvalloissa kertaakaan. Nurmen manageri Qvist kuitenkin lopetti tämän huhun vakuuttamalla, että Nurmi täyttäisi kaikki lupaukset, jotka hän oli kilpailujärjestäjille tehnyt. Ensimmäinen kilpailu olisi kuudes tammikuuta New Yorkissa, ja kiertueen jatko selvenisi tämän kilpailun jälkeen. Jos tulos ei tyydyttäisi, Nurmi kilpailisi seuraavan kerran vasta ulkoratakaudella 1925.⁵⁰ Hannes Kolehmaiselle Nurmi kirjoitti joulukuussa 1924, että oli tullut liian myöhään Yhdysvaltoihin. Aikaa oli enää muutama viikko ensimmäiseen kilpailuun, eikä kuntoon ehtisi ajoissa.⁵¹

⁴⁷ Karikko & Koski 2006, 63.

⁴⁸ Raevuori 1988, 335-336.

⁴⁹ NYT 11.12.1924.

⁵⁰ NYT 16.12.1924.

⁵¹ Raevuori 1988, 146.

NYT kuvasi Nurmen harjoittelua hyvin tarkasti ensimmäisen kuukauden aikana, koska Nurmi ei kilpaillut silloin ollenkaan. Uutisissa analysoitiin tekniikkaa, vauhteja ja olemusta. Erityishuomiota kuvauksissa saivat poikkeavuudet muihin juoksijoihin nähden. NYT korosti heti alusta alkaen Nurmen erilaisuutta, vaikka hän ei ollut juossut yhtäkään kilpailua Amerikassa. Tällaisia piirteitä olivat muun muassa Nurmen juoksutekniikka ja harjoituspaikkojen valinta. Nurmen juoksutekniikkaa kuvattiin erikoiseksi, mutta tehokkaaksi. Ihmetystä herätti myös suomalaisen halu harjoitella joulukuussa ulkoradoilla, kun amerikkalaiset juoksijat pitivät säästä ja kenttää liian kylminä.⁵² Nurmen erilaisuutta korostettiin myös artikkelilla, joka kertoi juoksukenkien ostosta. Uutisen mukaan Nurmi oli käyttänyt runsaasti aikaa ja tarkkuutta kisakenkiensä hankkimiseen. Useiden tuntien kokeilujen jälkeen Nurmi valitsi neljät kengät, joista kahdessa olivat piikit. Erikoista oli, että Nurmi oli ostanut kengät, joissa oli kannat. Amerikkalaiset eivät yleensä juosseet tällaisilla kengillä, vaan valitsivat kannattomat vaihtoehdot. Nurmen valintaa perusteltiin erikoisella askeleella.⁵³ Nurmi oli juoksutekniikaltaan kanta-astuja, joten kannattomat kisakengät eivät tulleet kysymykseenkään. Eroa suomalaisen ja muiden juoksijoiden välille alettiin luoda.

NYT valitsi Nurmen erilaisuuden korostamisen, vaikka kukaan ei ollut nähnyt häntä vielä kilpailemassa. Lehdelle oli syntynyt kuva Nurmesta aikaisempien suoritusten pohjalta, mistä se aikoi pitää kiinni. NYT ei jäänyt odottamaan Nurmen ensi esiintymistä kilparadoilla, vaan jatkoi jo syntyneen kuvan vahvistamista. Vahvat esitykset ja käyttäytyminen aikaisempina vuosina olivat luoneet kuvan, jota oli vaikea rikkoa.

Ensimmäinen kilpailu loppiaisena 1925 osoittautui kilpailukiertueen kannalta hyvin tärkeäksi. Kilpailussa Nurmi sai vastaanansa kovimmat mahdolliset vastustajansa; Ville Ritolan ja Joie Rayn. Ritola oli maailman parhaita kestävyysjuoksijoita neljällä olympiakullalla ja kahdella olympiahopealla Pariisin olympialaisista.⁵⁴ Ray oli tuttu kilpakumppani Nurmelle Pariisin olympiakisoista. Amerikkalainen juoksi Pariisissa 3000 metrin joukkuekisassa, jossa Yhdysvallat jäi kolmanneksi Suomen voittaessa.⁵⁵

⁵² NYT 16.12.1924.

⁵³ NYT 19.12.1924.

⁵⁴ <http://www.olympic.org/ville-ritola> (luettu 17.10.2013) Elektr. dokumentti.

⁵⁵ <http://www.usatf.org/halloffame/TF/showBio.asp?HOFIDs=132> (Luettu 17.10.2013) Elektr. dokumentti.

Nurmen harmiksi molemmat juoksijat tyytyivät juoksemaan vain paraatimatkinsa, jolloin Nurmi joutui juoksemaan molemmissa lähdöissä levänneitä miehiä vastaan. Kilpailumatkat olivat maili ja 5000 metriä.

Antero Raevuoren mukaan ennen ensimmäistä kilpailua Yhdysvalloissa odotukset Nurmea kohtaan eivät olleet yleisesti ottaen positiivisia. Raevuoren mukaan yleinen mielipide oli, että Nurmi tulisi häviämään Amerikassa. Tämän väitteen voi kyseenalaistaa ainakin NYT:n kannalta, sillä mitään viitteitä tämänkaltaisesta uutisoinnista ei löydy. Uutisointi oli neutraalia. Nurmen status maailman parhaana tunnustettiin edellisesän olympialaisten takia, mutta NYT:n kirjoittelussa paistoi pieni varautuneisuus. Toimittajat olivat tehneet taustatyönsä hyvin selvittäessään esimerkiksi Nurmen vuoden 1924 kisojen tuloksia, kilpailutahtia ja niissä menestymistä. Näitä tietoja käyttäen toimittajat rakensivat varovaisia, mutta monipuolisia artikkeleita, joissa pohdittiin Nurmen menestymismahdollisuuksia milloin milläkin matkalla.⁵⁶

Ensimmäisen kilpailun jälkeen epäilyt Nurmen kyvyistä katosivat täysin. Mailin kilpailussa Nurmi karkasi vastustajaltaan Joie Raylta ”kuin siivet selässään”. Nurmi voitti mailin kilpailun, mutta kuitenkin melko tiukasti. Hänen voittoaikansa oli 4.13,6. Nurmen viimeistä kierrosta kuvataan hyvin kevyeksi. Hän piti johtoasemansa helposti, kun taas vastustajat yrittivät viimeisillä voimilla saavuttaa hänet. Heillä ei ollut kuitenkaan lopussa mahdollisuuksia, koska Nurmi juoksi tuulen nopeudella ja keveydellä.⁵⁷ Nurmi itse kuitenkin kirjoitti myöhemmin, että oli vähällä hävitä tuon kilpailun. Hän perusteli sitä sillä, ettei päässyt resonanssiin Madison Squaren Gardenin radan kanssa.⁵⁸ Pääseminen resonanssiin radan kanssa tarkoittaa, että on hyvin vaikeaa siirtyä loivakaarteilta ulkoradoilta jyrkkäkaarteille sisäradoille kilpailemaan. Tottuminen uuteen rataa vie aina oman aikansa.

5000 metrin kisa kuvattiin kahden miehen kamppailuna. Nurmi vastaan Ritola. Nurmea pidettiin taas ylivertaisena verrattuna vastustajaansa. Muut kilpailijat jäivät matkasta jo alkuvaiheessa, vain Ritola pystyi antamaan Nurmelle jonkinlaisen vastuksen. Nurmen voittoa kuvattiin Ritolan kannalta kovin sanoin:

⁵⁶ NYT 5.-6.1.1925.

⁵⁷ NYT 7.1.1925.

⁵⁸ Nurmi 2010a, 108-109.

*Nurmi villitsi yleisön voitollaan 5000 metrin kilpailussa, jossa hänellä oli ilo nöyryyttää katkera kilpakumppani pieni Willie Ritola.*⁵⁹

Nurmen ylistäminen ja Ritolan pilkkaaminen on erikoista, koska Ritola oli kuitenkin amerikansuomalainen ja asui New Yorkissa. Taustaksi kuitenkin kerrottiin, että näillä kahdella suomalaisella oli ollut keskinäistä kilpailua ja erimielisyyksiä ennen ensimmäistä kilpailua. Usko Ritolan kykyihin oli kova, koska hänen kerrottiin olevan kokenut sisäratajuoksija edellisiltä vuosilta. Nurmella ei ollut suurta kokemusta hallijuoksuista, joten Ritolalla uskottiin olevan suuri etu puolellaan. Ritolalla ei myöskään ollut mailin juoksua painamassa jaloissaan, kuten Nurmella oli.⁶⁰

Yhtenä syynä Ritolan vähäiseen suosioon voidaan pitää hänen newyorkilaisuutta. Amerikansuomalaisille, joita katsomossa oli runsaasti, Ritola oli tuttu ja tavallinen mies. Ritolalta puuttui täysin Nurmen mystisyys. Nurmen suosiota lisäsi myös se, että hän oli vieras Suomesta. Amerikansuomalaisten tapoihin oli toivottava näyttävästi tärkeät suomalaiset vieraat tervetulleiksi Yhdysvaltoihin.⁶¹

Vähättely Ritolaa kohtaan, saattoi johtua myös edellisvuoden edustusosoikeusasiasta. Vuonna 1923 Ritolaa koetettiin saada kaikin keinoin edustamaan Yhdysvaltoja tulevissa Pariisin olympialaisissa. Ritola valitsi kuitenkin Suomen, vaikka hän oli asunut Yhdysvalloissa vuosia.⁶² Pariisin olympialaisten jälkeen Ritolaa uhkailtiin palaamasta Yhdysvaltoihin valintansa takia.⁶³

Nurmen ensiesiintyminen rikkoi myös muitakin ennätyksiä kuin juoksuennätyksiä. *Madison Square Gardenin* kaikki paikat myytiin loppuun viikkoa ennen kilpailua. Tämä oli ennen kuulumatonta Yhdysvaltalaisen yleisurheilun historiassa.⁶⁴ Ihmisiä kiinnosti Nurmi paikan päällä, mikä oli selkeä merkki myös sanomalehdille. Nurmea koskevat uutiset olivat varmasti suosittuja, mikä lisäsi lehtien myyntiä. NYT pyrki luonnollisesti vastaamaan lukijoiden odotuksiin. Artikkeleiden luominen osoittautui kuitenkin tavallista vaikeammaksi.

⁵⁹NYT 6.1.1925. "Nurmi threw crowd into a frenzy with his victory in the 5000-meter run, a race in which he had satisfaction of humiliating a bitter rival in the person of little Willie Ritola."

⁶⁰ NYT 6.1.1925.

⁶¹ Viita 1997, 214.

⁶² Hannus 1999, 149.

⁶³ Teronen & Vuolle 2010, 113.

⁶⁴ NYT 31.12.1924.

Uutisoinnin ongelmallisuus

Kaksi voittoa yhdessä illassa kovia vastustajia vastaan nosti Nurmen suosion huippuunsa, mikä merkitsi kasvavaa kysyntää Nurmelle. Kilpailukiertue venyi alkuperäisestä kymmenestä kilpailusta viiteenkymmeneenviiteen kilpailuun.⁶⁵ Kiertueen alkupuolen menestymisen vuoksi odotukset nousivat niin katsojien kuin lehdistönkin puolesta suuriksi. Nurmen kuvaamisessa mentiin äärimmäiseen ylistykseen. Häneen liitettiin yli-inhimillisiä piirteitä ja kuvattiin urheilijaksi, joka eteni kisojen voittoon kuin kone.⁶⁶ Samalla annettiin lisänimiä, jotka korostivat hänen ylivertaisuuttaan.

NYT alkoi käyttää uutisissaan Nurmesta lempinimiä. Tällaisia olivat muun muassa ”*Flying Marvel*”,⁶⁷ ”*Phantom Finn*”⁶⁸, ”*Super-Runner*”⁶⁹, ”*Finnish Whirlwind*”⁷⁰ ja ”*Winged Finn*”⁷¹. Yliluonnollisten lempinimien käyttö Nurmen kohdalla oli yleistä erityisesti kiertueen alkupuolella, kun ennätyksiä rikottiin paljon. Liittämällä yliluonnollisia piirteitä Nurmen kuvaukseen NYT rakensi ja tuki jo edellisinä vuosina syntynyttä myyttistä kuvaa. Lempinimet voidaan jakaa kahteen kategoriaan. Ensimmäisessä kategoriassa olivat lentämiseen liittyvät nimet, kuten *Flying Marvel*, *Finnish Whirlwind* ja *Winged Finn*. Toiseen kategoriaan kuului selkeästi yliluonnollisuuteen viittaavat nimet, kuten *Phantom Finn* ja *Super-Runner*. Kaikki nimet olivat positiivisia, eivätkä pilkkanimiä. Lentämiseen pohjautuvat nimet viittasivat selkeästi Nurmen vauhtiin kilparadoilla. Selkeästi yliluonnolliset nimet puolestaan kuvaavat Nurmen ylivertaisuutta ja erottumista muista kilpailijoista. *Phantom Finn* on nimistä ainoa, jota voidaan pitää myös luonteen kuvaajana. Phantom eli haamu on voinut kuvata myös Nurmen kylmää ja rauhallista olemusta kilpailutilanteissa. Nurmi kävi voittamassa kilpailuja antamatta minkäänlaisia ulkoisia merkkejä ympäröiville katsojille. Ylivoimaisuuden ja yliluonnollisuuden korostamisella on täytynyt olla Nurmen suosiota kasvattava vaikutus.

⁶⁵ Nurmi 2010a, 114.

⁶⁶ NYT 7.1.1925.

⁶⁷ NYT 8.3.1925.

⁶⁸ NYT 24.1.1925.

⁶⁹ NYT 17.1.1925.

⁷⁰ NYT 4.2.1925.

⁷¹ NYT 8.3.1925.

Tutkija Juhani Lukan mukaan suomalainen lehdistö valikoi osan Nurmen yli-inhimillisistä lempinimistä ulkomaisesta lehdistöstä suomalaiseen puheeseen.⁷² Selkeästi on kuitenkin huomattavaa, että suomalaisten yleisimmin käyttämä lempinimi: Lentävä suomalainen oli maltillisimmasta päästä. Syynä suomalaisten valitsemiin maltillisiin lempinimiin voidaan pitää kulttuurieroja. Suomessa ei ole ollut tapana nostaa ketään liikaa jalustalle. Urheilusankarit ovat saaneet huomiota, mutta usein heistä luotu kuva on ollut nöyrä. Yhdysvalloissa puolestaan on aina arvostettu menestymistä ja sen näkyvyyttä.

Nurmen suomalaisuutta korostettiin miltei poikkeuksetta uutisoinnissa. NYT lisäsi Nurmen nimen eteen sanan ”*finn*”, suomalainen. Sen tarkemmin suomalaisuutta tuotiin vain harvoin esille. Amerikkalaiset kuitenkin oppivat varmasti, että Nurmi oli suomalainen, koska jokaisessa uutisessa ja mainoksessa se mainittiin. Suomalaisuutta tehtiin siis tunnetuksi, mutta samalla se leimautui yhä enemmän Nurmeen.

NYT:ssa muuten kuin urheilun yhteydessä Suomea esitteli John H. Finley. Hän kirjoitti Suomen väkiluvusta sekä luonnonoloista ja korosti suomalaisten etevyyttä kulttuurisaavutusten saralla. Suomen nouseminen huomion keskelle oli Finleynkin mielestä Nurmen ansiota. Samassa kirjoituksessa Nurmen myyttistä mainetta vahvistettiin entisestään rinnastamalla Nurmi Kalevalan jumalsankareihin.⁷³ Yhden ainoan Suomea kuvaavan artikkelin pohjalta ei voida sanoa, että Nurmi olisi merkittävästi edesauttanut Suomi-tietoutta Yhdysvalloissa.

Vaikka kirjoittelu NYT:ssa oli vilkasta heti Nurmen saavuttua Yhdysvaltoihin, lehtimiehet joutuivat kohtaamaan suuren ongelman tavattuun hänet. Nurmi ei antanut haastatteluja. Yhtenä syynä oli Nurmen englannin kielentaito, joka oli vielä 1925 melko olematon. Nurmella oli kuitenkin kisoissa tulkki mukana, joten kielitaidottomuutta ei voida pitää ainoana syynä.⁷⁴ Suurempana syynä voidaankin pitää Nurmen luonnetta, jota hän itse kuvaili itsepäiseksi.⁷⁵ Nurmen käyttäytyminen oli hyvin epätavallista ja poikkeavaa maassa totuttuun käyttäytymismalliin. Nurmi ei edustanut amerikkalaisille tuttua käyttäytymistä, kuten ystävällisyyttä, seurallisuutta

⁷² Lukka 1993, 102.

⁷³ NYT 1.2.1925.

⁷⁴ Raevuori 1988, 143.

⁷⁵ *Työläisurheilijan joulu 1925*.

ja epämuodollisuutta.⁷⁶ Nurmi pysytteli jäykkänä, hiljaisena ja hymyilemättömänä. Tällainen käyttäytyminen oli amerikkalaisille varmasti uutta ja eksoottista. Tästä syystä voidaan päätellä, että se herätti toimittajat kuvaamaan NYT:ssa Nurmen käyttäytymistä. Niin sanottu normaali käyttäytyminen ei välttämättä olisi ollut uutisoinnin arvoista, joten poikkeavuus voidaan nähdä julkisuuskuvan rakentamisen kannalta positiivisena asiana.

Toisaalta Nurmi muistutti luonteeltaan hyvin paljon amerikkalaisille tärkeää henkilöä, presidentti Calvin Coolidgea. Yhdysvaltojen 30. presidenttiä on kuvailtu harvasanaisiksi mieheksi.⁷⁷ Suomalainen tapasi Yhdysvaltojen presidentin Valkoisessa talossa helmikuussa 1925. NYT uutisoi miesten välillä käytyä keskustelua arvoitukselliseksi, koska Nurmi ei puhunut englantia.⁷⁸

Tapaaminen presidentin kanssa korosti Nurmen suosiota ja asemaa, mutta paransi myös presidentin mainetta. Coolidge ei ollut urheilullinen mies, mutta osasi käyttää urheilua poliittisena aseena. Yhdysvaltojen presidentti esiintyi usein urheilijoiden rinnalla ja lisäsi näin suosiotaan.⁷⁹ Nurmen ja Coolidgen tapaaminen siis todistaa, että Nurmi oli todella suosittu henkilö Yhdysvalloissa vuonna 1925. Epäurheilullinen Coolidge tuskin olisi muuten ollut kiinnostunut tapaamaan suomalaista juoksijaa.

Nurmen vähäsanaisuudesta huolimatta toimittajat eivät antaneet periksi uutisoinnin suhteen. Toimittajat täyttivät haastattelujen aiheuttaman aukon omilla päätelmillään ja kuvauksillaan. Artikkelit olivat hämmästyttävän tarkkoja kuvauksia itse kilpailuista. Tapahtumat käytiin läpi hetki hetkeltä analysoiden kulloistakin tilannetta. Nurmen juoksutekniikkaa kuvailtiin hyvin yksityiskohtaisesti, mutta analysoinnissa oli usein vääriä päätelmiä. Hänen keveyestä ja ilmeettömästä askelluksestaan pääteltiin, että kisat olivat Nurmelle helppoja.⁸⁰ Nurmi on kuitenkin itse myöhemmin kirjoittanut, että useissa kisoissa hän oli ”hyvin tiukilla.”⁸¹ Haastattelujen puutteen lisäksi vääriä käsityksiä on saattanut syntyä tulkauksen

⁷⁶ Tamminen 2000, 21.

⁷⁷ Watterson 2006, 119.

⁷⁸ NYT 22.2.1925.

⁷⁹ Watterson 2006, 132.

⁸⁰ Esim. NYT 6.1.1925, NYT 28.1.1925.

⁸¹ Kaila 1925, 109.

takia. Haastateltava tai tulkkaja on saattanut ymmärtää tai kuulla asioita väärin, mikä on aiheuttanut virheellisiä lausuntoja artikkeleihin.

NYT toi esille myös Nurmen omistautumista kilpailuille. Uutisoinnin arvoista oli ilmoittaa, että Nurmi oli jättänyt hänelle järjestetyt juhlat väliin tulevien kilpailuiden takia.⁸² Hänen omistautumistaan urheilulle uutisoitiin hieman erikoisena. Nurmessa näkyi selkeitä, nykypäivän ammattilaisurheilijan piirteitä, jotka eivät vielä 1920-luvulla olleet yleisiä. Jos jokin asia ei palvellut kokonaisuutta, siitä oli luovuttava.

Manageri Hugo Qvist kertoi Nurmen kieltäytyneen kaikesta ylimääräisestä, mikä ei liittynyt itse juoksemiseen.⁸³ Täysin Nurmi ei kuitenkaan kilpailukiertueella pysynyt poissa ylimääräisestä julkisuudesta, koska hän mainosti muun muassa tuoremehupuristimia.⁸⁴ Julkisuuden välttäminen oli varmasti uutta amerikkalaiselle yleisölle, joka oli tottunut tähtien näkymiseen ja kuulumiseen. Paavo Nurmi itse piti joitakin amerikkalaisia kilpakumppaneitaan, kuten esimerkiksi Joie Rayta, sirkuspelleinä.⁸⁵

Mikään ei riitä

Nurmen mainetta NYT rakensi mainostamalla kilpailuja ennen näkemättöminä yrityksinä; ”kolme kilpailua ja yhdeksän maailmanennätystä kolmessa päivässä.”⁸⁶ Ennätykset olivat hyvin tärkeitä amerikkalaisille. Nurmi on itse kommentoinut amerikkalaisten ennätysvimmaa seuraavasti: ”Yleisö oli hyvin ennätyskiihkoista, minkä vuoksi oli aina yritettävä rikkoa ennätyksiä.”⁸⁷

Nurmi rikkoi kiertueen aikana 29 sisäratojen epävirallista maailmanennätystä. Virallisiksi ennätyksiksi niitä ei kuitenkaan koskaan hyväksytty, koska sisäratojen maailmanennätykset kirjattiin virallisesti vasta vuonna 1987.⁸⁸ Asia ei kuitenkaan hillinnyt NYT:n otsikoita. Otsikot puhuivat aina ennätysistä ja niiden yrittämisestä. Suurin syy Nurmen ennätystehtailuun oli amerikkalaisten käyttämä

⁸² NYT 15.1.1925.

⁸³ NYT 12.1.1925.

⁸⁴ Itkonen & Knuutila 1998, 213.

⁸⁵ Nurmi 2010a, 113.

⁸⁶ NYT 13.1.1925.

⁸⁷ Itkonen & Knuutila 1998, 209.

⁸⁸ <http://www.urheilumuseo.fi/portals/47/PaavoNurmi2010/tilastot.htm> (luettu 7.3.2014) Elektr. dokumentti.

mittajärjestelmä. Metrysten matkojen lisäksi Nurmi pääsi rikkomaan myös mailijärjestelmän ennätyksiä. Kun nämäkin ennätykset oli rikottu, otettiin valikoimaan hieman erikoisempia matkoja, kuten hyvin harvinainen 4000 metrin kilpailu, jotta uusia ennätyksiä syntyisi.⁸⁹ Lisäksi amerikkalaiset ryhtyivät listaamaan puu- ja maapohjalla juostuja ennätyksiä erikseen.⁹⁰ Suomessa lehdistö naureskeli huvittuneena amerikkalaisten ennätysnimille.⁹¹

Yhdysvaltalaisten tärkeimpiin arvoihin kuuluu saavuttaminen, eli tarve saada elämässä jotain aikaiseksi. Tärkeää on vaikuttaa tulevaisuuteen, jotta halutut tavoitteet pystytään saavuttamaan. Tulevaisuus kuitenkin tehdään nykyisyydessä, joten muutokseen on pyrittävä mahdollisimman pian.⁹² Tällainen periamerikkalainen ajattelutapa heijastui myös NYT:n uutisointiin. Huippu-urheilussa pyritään saavuttamaan voittoja ja ennätyksiä. NYT tarjosi lukijoilleen, sitä mitä he halusivat. Sanomalehti korosti luonnollisesti ennätyksiä, koska niillä myytiin lehtiä.

Nurmen jäädessä ennätyksestä nostettiin joku muu urheilija kilpailujen ykkösuorittajaksi. Yleensä se oli joku, joka saavutti ennätyksen. Esimerkiksi 24.2.1925 *Madison Square Gardenissa* juostussa kilpailussa Nurmi voitti, mutta NYT ei pitänyt suoritusta arvossa. Sen sijaan italialaisen kävelijän Ugo Frigerion suoritus nostettiin otsikoihin, koska syntyi uusi maailmanennätys. Matka oli hyvin erikoinen 1500 metriä, kun normaalisti kävelijät kilpailivat paljon pidemmällä matkoilla.⁹³ Tällaisella uutisoinnilla lisättiin varmasti myyntiä, mutta se kertoi myös siitä, että sanomalehdillä Yhdysvalloissa oli selkeä tarve korostaa sankareita uutisoinnissaan.

Aina ei kuitenkaan edes ennätys riittänyt. Ennätysten hehkuttamisen jälkeen lehdessä saatettiin pohtia sitä, miten Nurmi olisi juossut vieläkin kovempaa, vaikka ennätys oli syntynyt. NYT:n mukaan Nurmi olisi juossut ensimmäisessä kilpailussa kovempaa, jos hän olisi matkustanut kisapaikalle metrolla. Kaikki metrot olivat kuitenkin olleet täynnä, koska ihmiset olivat olleet menossa katsomaan Nurmen kilpailua. Suomalaisen ratkaisu ongelmatilanteessa oli ollut erikoinen. Hän oli

⁸⁹ NYT 5.2.1925.

⁹⁰ Kaila 1925, 120.

⁹¹ Lukka 1993, 95.

⁹² Tamminen 2000, 23.

⁹³ NYT 25.2.1925.

juossut Bronxista *Madison Square Gardenille* päästäkseen starttiviivalle.⁹⁴ Tämänkaltaisella uutisoinnilla korostettiin Nurmen suosiota, mutta tuotiin esille myös Nurmen erilaisuus kilpakumppaneihinsa nähden. Suururheilijoiden oli totuttu matkustavan Amerikassa loistokkaasti.⁹⁵

Kovin Nurmelle asetettu tavoite oli idea haamumailista. NYT pohti vakavissaan suomalaisen mahdollisuuksia sen alittamiseen.⁹⁶ Nurmen ennätys maililla oli 4.10,4,⁹⁷ kun haamumaili tarkoittaa mailin matkan juoksemista alle neljään minuuttiin. Ideana haamumailin juoksemisesta oli kuitenkin paljon aikaansa edellä, koska siihen pystyttiin vasta vuonna 1954. Haamurajan rikkoi ensimmäisenä englantilainen Roger Bannister.⁹⁸ Uutinen kuitenkin osoittaa minkälaisia odotuksia Nurmelle asetettiin, hänen kyvyille ei nähty olevan rajoja.

Nurmen suosiota ja suuria odotuksia voidaan perustella myös muilla amerikkalaisilla kulttuuritekijöillä. 1920-luvulla amerikkalaiset kiinnostuivat eri kulttuurialojen sankareista ja massamedian synnyttämistä julkisuuden henkilöistä.⁹⁹ Nurmi edusti omalla tavallaan amerikkalaista unelmaa. Taustastaan huolimatta suomalainen oli pystynyt nousemaan menestykseen ja kuuluisuuteen.

Amerikkalaisessa yksilöllisyydessä ei ole väliä syntyperällä. Yhdysvaltalaiset ajattelevat, että kaikki ihmiset ovat tasa-arvoisia omassa yksilöllisessä hyveellisyydessä. Ihmisen menestykseen ei vaikuta syntyperä, vaan omat henkilökohtaiset kyvyt.¹⁰⁰ Nurmen tarina oli hyvin stereotyyppinen kuva Yhdysvalloissa menestymisestä. Amerikka oli mahdollisuuksien maa, jossa kaikilla oli mahdollisuus menestyä kovalla työllä, taustoista huolimatta. Nurmi toimi tällaisen ajattelutavan esimerkkinä amerikkalaisille, mikä teki hänestä suosituksen.

Kuten sanottua, NYT:n uutisointi Paavo Nurmesta oli erittäin vilkasta koko kilpailukiertueen ajan. NYT uutisoi Nurmen 55 kilpailusta kaiken kaikkiaan 48:aa.¹⁰¹ Kilpailukiertue keskittyi tammikuussa vahvasti New Yorkiin, koska 12 kilpailusta

⁹⁴ NYT 12.1.1925.

⁹⁵ Kaila 1925, 114.

⁹⁶ NYT 12.1.1925.

⁹⁷ Raevuori 1988, 345.

⁹⁸ Raevuori 1978, 206.

⁹⁹ Nathan 2012, 46.

¹⁰⁰ Tamminen 2000, 21.

¹⁰¹ NYT 1.1.-31.5.1925.

10 juostiin siellä. NYT uutisoi kaikkia tammikuussa juostuja Nurmen kilpailuja.¹⁰² Nurmi juoksi kilpailukiertueen ensimmäisen kuukauden aikana 15 uutta sisärataennätystä.¹⁰³

Tammikuun jälkeen Nurmi laajensi kilpailukiertuetta. Kilpailujen maantieteellisellä sijainnilla oli suuri merkitys uutisoinnin kannalta. Kaikista New Yorkissa juostuista kilpailuista NYT uutisoi laajasti, mutta helmikuussa, Nurmen kilpailukiertueen laajentuessa kauemmas, uutisointi väheni hetkellisesti. Nurmi matkusti ensimmäisen kilpailukiertueensa aikana noin 15 000 mailia viidessä kuukaudessa.¹⁰⁴ Myös uutisten koko oli sitä pienempi mitä kauemmaksi New Yorkista kuljettiin. Esimerkkinä helmikuun Washingtonin ja Baltimoren kisojen uutisointi oli huomattavasti niukempaa rivimäärältään kuin New Yorkissa juostut kisat.¹⁰⁵ Erikoista kuitenkin on, että Buffalon 1 ¼ mailin kilpailusta ei ole minkäänlaista mainintaa, vaikka Nurmi juoksi siinä uuden sisäratojen maailmanennätyksen.¹⁰⁶ Yhdysvaltalainen urheilu eli vahvasti alueellisena toimintana 1900-luvun puoleen väliin saakka, mikä vaikutti myös Nurmen tulosten huomioimiseen. Suuria amerikkalaisia lajeja lukuun ottamatta, urheilu oli eristäytynyt omille alueilleen. Kansallinen ja kansainvälinen toiminta oli harvinaista useiden lajien sisällä.¹⁰⁷ Tämä vaikutti myös uutisointiin. Tulokset eivät aina saavuttaneet koko maata, vaan ne jäivät alueellisen uutisoinnin tasolle.

Maaliskuussa Nurmi kiihdytti kilpailurytmiä ja samalla kiihtyi myös uutisointi. Syyt äkilliseen kiinnostumisen kasvuun olivat selkeät. Nurmi juoksi 15 kilpailua, joista 8 ensimmäisten 12 päivän aikana. Kilpailuputki oli koko kiertueen kovin, sillä kilpailujen suuren määrän lisäksi Nurmi juoksi viisi sisärata-ennätystä. Jokaisesta Nurmen juoksemasta kilpailusta kirjoitettiin.¹⁰⁸ Nurmea kohtaan lisääntynyt kiinnostus johtui osaksi myös uusista käännteistä kilpailukiertueella. Ensimmäiset epäilyt Nurmen sala-ammattilaisuudesta nousivat esille.

Vaikka Nurmea koskeva uutisointi oli hyvin positiivista kilpailukiertueen alkukuukausina, alkoi Nurmen vaikea persoona tulla esille jo hyvin varhain. Nurmen

¹⁰² Ks. Liite 1.

¹⁰³ NYT 1.2.1925.

¹⁰⁴ Nathan 2012, 49.

¹⁰⁵ NYT 23.2.1925 ja 24.2.1925.

¹⁰⁶ NYT 12.2.1925.

¹⁰⁷ Mauk & Oakland 2014, 378.

¹⁰⁸ Ks. Liite 1.

imago sai ensimmäisen kolhun, kun uutisoitiin Nurmen uhanneen lähteä maasta epäonnistuneiden kisajärjestelyjen takia.¹⁰⁹ Taustalla oli Nurmen tarkkuus kisaradan pituudesta, joka ei saanut olla alle 1/10 mailia.¹¹⁰ Nurmi muutti kilpailuohjelmaansa ja jätti väliin joitakin kilpailuja liian lyhyen radan vuoksi.¹¹¹ Uutisissa ei tuotu esille tarkkoja perusteluja asiasta, joten todelliset syyt jäivät kertomatta. Suuri yleisö ei välttämättä ymmärtänyt Nurmen suuttumista muutaman metrin takia per kierros, joten se on mielestäni aiheuttanut Nurmen siihen asti esimerkilliseen ja nöyrään imagoon kolhun. Jos Nurmi olisi tuonut esille perusteluja NYT:n artikkeleiden yhteydessä, olisi suhtautuminen saattanut olla toisenlainen. Tärkein syy pidempien ratojen suosimisessa olivat jo aikaisemminkin mainitut jalka-ongelmat, jotka aiheutuivat lyhyistä radoista. Erityisesti jyrkät kaarteet aiheuttavat helposti jalkoihin vammoja. Nurmen oma näkemys tapahtumista oli seuraavanlainen:

*Se oli juttua. En minä suuttunut; mutta olisin kyllä luonnollisesti mieluummin juossut pitempiä ratoja. Lopulta sitten oli yhdentekevää, kun perehdyin lyhkäisiin.*¹¹²

NYT:n otsikointi kertoi paljon ennätysten merkityksestä. Kilpailuiden ennakkojuttujen otsikot kertoivat usein, mitä ennätystä Nurmi seuraavaksi yritti rikkoa. Vastaavasti kilpailu-uutisissa oli otsikkona onnistuiko Nurmi rikkomaan ennätyksen vai ei.¹¹³ Nurmen jäädessä ennätyksistä, alkoi NYT:n kirjoittelussa tapahtua myös muutoksia. Jos ennätystä ei syntynyt, paistoi uutisoinnissa kilpailukiertueen alkupuolella pettymys. Erikoisin uutinen ennätysyrityksen epäonnistuttua oli, kun Nurmi ei ollut pystynyt rikkomaan Hannes Kolehmainen 2 ½ mailin ennätystä. Toimittaja oli pettynyt kun ennätystä ei syntynyt, vaikka väliaikoina kuitenkin syntyi kaksi muuta maailmanennätystä.¹¹⁴ Selitystä tällaiselle uutisointitavalle voidaan hakea amerikkalaisten loppumattomasta ennätysahmiudesta, mutta myös heidän ajattelutavastaan.

Yhdysvaltalaisille on luonteenomaista kärsiä tietynlaisesta kulttuurikärsimättömyydestä. Jos muutos, (tässä tapauksessa ennätysten rikkominen) ei tapahtunut nopeasti, ei myöskään uskottu asian edistymiseen pitkän

¹⁰⁹ NYT 18.1.1925.

¹¹⁰ 1 maili = n. 1609 metriä.

¹¹¹ NYT 19.1.1925.

¹¹² Kaila 1925, 106.

¹¹³ Esim. NYT 1.2. ja 4.2.1925.

¹¹⁴ NYT 22.1.1925.

ajan kuluessa.¹¹⁵ Tämän perusteella amerikkalaisia toimittajia saattoi siis vaivata liiallinen kärsimättömyys Nurmea kohtaan. Suomalaisen odotettiin rikkovan kaikki ennätykset heti seuraavassa kilpailussa eikä joskus myöhemmin. Tällainen ajatusmalli kuitenkin sopii kestävyysjuoksuun hyvin huonosti. Tulokset eivät hyppää hetkessä suuria askeleita, vaan kehitys tapahtuu hitaasti.

NYT:n asenne ennätysten rikkomista kohtaan kuitenkin muuttui kilpailukiertueen loppupuolella. Huomattiin, että ennätysten rikkominen jokaisessa kilpailussa ei ollut helppoa ja jokapäiväistä. NYT:n uutisoinnissa ryhdyttiin korostamaan kuinka vaikeaa oli rikkoa ennätyksiä ja kuinka hyviä tulokset olivat, vaikka ennätys jäikin rikkomatta. Tätä suuri yleisö ei kuitenkaan aina tajunnut.¹¹⁶

Tahroja maineessa

NYT:n muuttunut suhtautuminen Nurmeen näkyi myös haastatteluissa, joita se julkaisi. Ennätysten loputtua NYT julkaisi muun muassa Joie Rayn haastattelun, joka oli hyvin kriittinen Nurmea kohtaan. Ray kritisoi Nurmen asennetta, koska Nurmi vaati erikoisjärjestelyitä koskien matkoja, kilpakumppaneita ja muita olosuhteita. Ray puolestaan vakuutti juoksevansa missä vain ja ketä vastaan tahansa. Amerikkalainen uhkasi myös rikkoa Nurmen ennätykset maililla ja 1500 metrillä.¹¹⁷ Uutisointi alkoi kyseenalaistaa Nurmen ylivoimaisuutta ja käyttäytymistä.

Nurmi hävisi kiertueella kahdesti, joista kerran kiertueen alussa. Häviö oli kuitenkin hieman kyseenalainen, koska häviö tuli tasoituselähdössä.¹¹⁸ NYT:n uutisointi kisasta onkin positiivinen. Uutisointi pyrki selittämään Nurmen häviötä kertomalla tasoitusjuoksusta ja sen ideasta. Samalla korostettiin Nurmen saavuttamaa ennätystä ja Nurmen tyytyväisyyttä kisan jälkeen manageri Qvistin välityksellä.¹¹⁹ Muutenkin NYT puolusteli Nurmea kiertueen rankkuudella. Pitkät junamatkat ympäri Yhdysvaltoja, paljon kilpailuja ja ennätysten tavoittelu oli Nurmelle NYT:n mukaan varmasti hyvin raskasta. NYT kritisoi kisajärjestäjiä ja AAU:a kisojen

¹¹⁵ Tamminen 2000, 23.

¹¹⁶ NYT 22.5.1925.

¹¹⁷ NYT 5.2.1925.

¹¹⁸ Tasoitusjuoksuissa tutkittiin etukäteen kilpailijoiden tasoerot vertailemalla kauden parhaita tuloksia. Tämän perusteella heikommat saivat lähteä matkaan muiden edestä.

¹¹⁹ NYT 25.1.1925.

aikatauluista, jotka olivat liian myöhäisiä kilpailijoille. Kilpailuja kritisoitiin myös liiallisesta viihteellisestä.¹²⁰

Verrattaessa suomalaisten ja NYT:n suhtautumista Nurmen häviöön, voidaan huomata suuria eroja. NYT uutisointi oli paljon asiantuntevampaa, koska se pyrki löytämään syitä huonoille suorituksille. Suomalaiset taas tuijottivat pelkästään tuloksia, ottamatta huomioon taustatekijöitä. Juhani Lukan tutkimuksen mukaan Suomessa lehdistö suhtautui Nurmen häviöön ankarasti. Muun muassa *Hufvudstadsbladet* uutisoi Nurmen häviötä: ”Nurmen on täytynyt kävellä kun käytti aikaa mailin matkalle yli 4.30.” *Turun Sanomat* taas uutisoi, että ”Nurmella ei tainnut olla menohaluja, kun hävisi ylioppilaalle.”¹²¹

1.2. Epäilysten aika – kilpailukiertueen loppu

Keskeytys – uutisoinnin käännekohta

Rankan kilpailuputken jälkeen Nurmi vetäytyi 14.3.1925 Hartfordin kilpailusta, koska häntä ei ollut informoitu tulevasta kilpailusta tarpeeksi aikaisin. Nurmi kertoi, että liian monet seurat kysyivät häntä kilpailemaan, joten oli mahdotonta kilpailla kaikissa. Jotkut seurat jopa mainostivat Nurmen kilpailemista usealla matkalla, vaikka hän ei ollut suostunut kuin yhteen matkaan.¹²²

Seuraavana päivänä syyt Nurmen vetäytymiselle olivat muuttuneet. Nurmen manageri Hugo Qvist ilmoitti syyksi sairauden ja aikoi toimittaa AAU:lle selvityksen Nurmen terveydentilasta.¹²³ Charles Nyburn, mies jonka luona Nurmi asui New Yorkissa, kertoi kuitenkin aikaisemmin, että Nurmi ei ollut sairas.¹²⁴ Ristiriidat aiheuttivat huhuja, joissa Nurmi ei aikonut juosta Hartfordissa, koska säästeli itseään tulevan tiistain New Yorkin kisaan. Siellä Nurmen tulisi juosta maili ja 5000 metriä. Tämän perusteella Connecticut AAU nosti protestin Nurmea vastaan. Thomas Tracey Connecticutin AAU:sta halusi Nurmelle kilpailukiellon,

¹²⁰ NYT 26.1.1925.

¹²¹ Lukka 1993, 92.

¹²² NYT 15.3.1925.

¹²³ NYT 16.3.1925.

¹²⁴ NYT 15.3.1925.

koska epärehellisellä toiminnallaan hän oli aiheuttanut harmia järjestävälle seuralle.¹²⁵ Yli 10 000 katsojaa tuli turhaan paikanpäälle katsomaan Nurmea.¹²⁶

Asia kuitenkin ratkesi Nurmen eduksi. Lääkäri Herman Roberghin antaman lääkärintodistuksen mukaan Nurmella oli ollut kuumetta ja flunssaa kisaa edeltävänä päivänä.¹²⁷ Muissa lähteissä Nurmen lääkärintodistuksessa puhutaan nielurisatulehduksesta.¹²⁸ AAU ei kuitenkaan asettanut Nurmea kilpailukieltoon, koska sopimuspaperi, jossa oli sovittu Nurmen juoksemisesta, ei ollut AAU:n sääntöjen mukainen. Tämän perusteella Metropolitan AAU piti Nurmen kilpailuluvan voimassa tulevien kahden kilpailun osalta, mutta aikoi pitää tapauksen vielä auki lisätutkimusten ajaksi.¹²⁹ Lopullisen sinetin Hartfordin kisaa koskenut tutkimus sai maaliskuun lopulla, kun AAU totesi, että Nurmi oli todella ollut sairas Hartfordin kisaa edeltävänä päivänä.¹³⁰

Maaliskuun suurin tapahtuma oli kuitenkin 17.3.1925 juostu *Madison Square Gardenin* kilpailu. Kilpailuohjelmaa muutettiin siten, että 5000 metriä juostaisiin ennen mailin juoksua. Tällä tavoin pyrittiin väsyttämään Nurmi mailille, jotta yhdysvaltalaisjuoksijoilla olisi vihdoin mahdollisuus voittaa Nurmi. Nurmella oli selvä mielipide asiasta. Hän halusi juosta New Yorkin kisoissa ensiksi mailin ja sitten 5000 metriä tai sitten vain yhden matkan. AAU kuitenkin pakotti Nurmen vaikeaan tilanteeseen.¹³¹

Asia ratkesi erikoisella tavalla. Nurmi starttasi normaalisti 5000 metrin kisaan ja juoksi 4000 metriin asti rikkoen 3 maailmanennätystä. Väliaika enteili jopa 14.20 alitusta eli neljättä maailmanennätystä. Yhtäkkiä Nurmi keskeytti juoksemisen kuin seinään. Keskeytyksen tapahtuessa Nurmi johti kisaa ja lopulta kisan voittanut Ritola oli jo alkanut jäädä Nurmesta. Nurmi kuitenkin yritti päästä kisaan mukaan lähtemällä juoksemaan uudestaan. Nurmen yritystä jatkaa kisaa pidettiin arvokkaana ja rohkeana tekona. Yleisön hämmästys oli suuri, sillä Nurmi näytti olevan niin ylivoimainen johtaessaan melkein puolella kierroksella toisena juossutta Ritolaa. Keskeytyksen syyksi lääkärit totesivat mahaongelmat. Kolme tuntia ennen

¹²⁵ NYT 16.3.1925.

¹²⁶ Raevuori 1988, 165.

¹²⁷ NYT 17.3.1925.

¹²⁸ Raevuori 1988, 165.

¹²⁹ NYT 17.3.1925.

¹³⁰ NYT 27.3.1925.

¹³¹ Raevuori 1988, 165-166.

kisaa syöty vasikan liha ei ollut ehtinyt sulaa tarpeeksi, joka aiheutti ongelmia Nurmelle. Kisan voitti lopulta Ville Ritola, mutta se on uutisen sivuseikka. Artikkeliki keskittyy miltei kokonaan Nurmen keskeytykseen. Ritolan voitto todetaan hyvin lyhyesti muutamalla rivillä uutisen lopussa, vaikka se oli ensimmäinen kerta kun hän voitti Nurmen Yhdysvalloissa.¹³² Nurmen keskeytys oli niin erikoista, että esimerkiksi *Reutersin*¹³³ toimittaja oli sähköittäessä unohtanut mainita Ritolan voittaneen kilpailun.¹³⁴

Mielenkiintoista on, että artikkelissa ei ollut mitään spekulointia tai viittauksia kisoja edeltäviin tapahtumiin. Oli epäilyttävää, että Nurmi keskeyttää kisan kärkipaikalta maailmanennätysvauhdista varsinkin, kun hän oli kritisoinut kisatapahtumaa matkavalintojen ja aikataulujen suhteen. Tätä asiaa NYT ei kuitenkaan tuonut artikkelissa mitenkään esille, mistä voidaan päätellä, että NYT ei ollut tietoinen taustalla vaikuttaneista ehdoista matkoja ja aikatauluja koskien.

Suomessa kilpailua uutisoitiin aluksi Nurmen häviönä tietämättä, että Nurmi oli keskeyttänyt. Häviöuutisoitua seurasi vieläkin shokeeraavampi uutinen: ”Keskeytyksen syy: Nurmella umpisuolentulehdus!”¹³⁵ Kerrotaanpa joidenkin uutistoimitusten valmistelleen Nurmen muistokirjoitusta, kun ei tiedetty asioiden oikeaa laitaa.¹³⁶

Amerikkalaiset saivat kilpailukiertueen tapahtumista muutenkin selkeämmän kuvan kuin suomalaiset. Juhani Lukan mukaan suomalainen lehdistö oli tiedonkulun hitauden ja epävarmuuden vuoksi riippuvainen amerikkalaisten toimittajien tuottamasta materiaalista. Suomalaisen lehdistön uutisoitua sekoitti Nurmen valtava määrä kilpailuja erikoisilla matkoilla. Suomalaisten saama kuva kiertueesta oli hyvin sirpaleinen.¹³⁷

Keskeyttämisestä ei seurannut mitään jatkotoimenpiteitä. Seuraavina päivinä uutisoitua keskittyi Nurmen kuntoon, toipumiseen ja tuleviin kisoihin.¹³⁸ Nurmi jatkoi tiukkaa kilpailutahtia juoksemalla vielä kuusi kilpailua maaliskuussa. Nurmi

¹³² NYT 18.3.1925.

¹³³Maailmanlaajuisesti toimiva brittiläinen uutistoimisto.

¹³⁴ Viita 1997, 227.

¹³⁵ Lukka 1993, 113-114.

¹³⁶ Karikko & Koski 1965, 71.

¹³⁷ Lukka 1993, 113.

¹³⁸ NYT 19.3.1925.

voitti kaikki loput maaliskuun kilpailut, mutta ei kyennyt juoksemaan enää ennätyksiä.¹³⁹ Tämä heijastui myös uutisointiin. Nurmea ei enää pidetty ”haamuna” vaan ihmisenä, joka on lihaa ja vertaa. Nurmi oli suorituksistaan huolimatta tavallinen ihminen, joka oli myös altis sairastumisille ja häviöille.¹⁴⁰ Nurmea koskeva uutisointi muuttui tässä vaiheessa loppukiertueen osalta inhimillisemmäksi.

Ammattilaissyytökset – Väärinymmärrys?

Huhtikuun alussa Nurmi myönsi olevansa väsynyt jatkuvaan kilpailemiseen ja arveli, että kilpailukiertue saattaa jäädä lyhyemmäksi kuin oli suunnitellut. Nurmi kertoi mahdollisesti jättävänsä kilpailuja väliin, vaikka tavoite oli juosta suunnitelman mukaisesti Los Angelesin kilpailuun asti, joka oli huhtikuun lopulla. Hän kuitenkin kielsi, että olisi allekirjoittanut sitoumusta tulevien kilpailujen osalta.¹⁴¹

Kilpailuja kertyi huhtikuulle yhdeksän, joista kolme viimeistä juostiin ulkoradoilla. Nurmi ei kilpaillut silloin kertaakaan New Yorkissa, mikä vaikutti selkeästi NYT:n uutisointiin. Huhtikuun kilpailuista NYT uutisoi viittä kilpailua yhdeksästä.¹⁴² Ensimmäiset kaksi kilpailua Nurmi juoksi Kanadan puolella, Ottawassa ja Montrealissa. Kanadasta kirjoitettujen uutisten rivimäärä oli selkeästi pienempi kuin yleensä.¹⁴³

Palattuaan Kanadasta Nurmi jatkoi kilpailemista seuraavaksi Detroitissa, missä hän juoksi kaksi kilpailua.¹⁴⁴ Sieltä Nurmi ei kuitenkaan koskaan palannut New Yorkiin, vaikka niin oli alun perin suunniteltu. Nurmi jäi harjoittelemaan Detroitiin valmistautuakseen kilpailuihin Yhdysvaltojen länsirannikolla huhtikuun lopulla.¹⁴⁵ Muutamaa päivää myöhemmin ilmoitettiin Nurmen olevan sairas, mikä aiheuttaa

¹³⁹ NYT 21.3-1.4.1925.

¹⁴⁰ NYT 22.3.1925.

¹⁴¹ NYT 2.4.1925.

¹⁴² Ks. Liite 1.

¹⁴³ NYT 4.4.1925.

¹⁴⁴ NYT 7.4.1925.

¹⁴⁵ NYT 9.4.1925.

länsi-rannikon matkan peruuntumisen. Samalla Nurmi ilmoitti peruvansa Kansasin kilpailun, jonne hän oli aikaisemmin luvannut mennä.¹⁴⁶

Läntisen alueen AAU reagoi Kansasin kisasta pois jättäytymiseen. Läntinen AAU langetti Nurmelle kilpailukiellon 8.-15.4.1925 ajaksi. AAU salli Nurmen osallistumisen kilpailuihin, jotka oli jo sovittu. Muista kilpailuista päätettäisiin myöhemmin, kun Kansasin tapahtumat olisivat selvitetty. Sovituista kilpailuista pois jättäytyminen oli taloudellisesti raskasta kisajärjestäjille. Kansas menetti pääsylipputulaja 5000 dollaria Nurmen poisjättäytymisen takia.¹⁴⁷

Nurmen tilanne huononi entisestään, kun selvisi, että oli muitakin kisajärjestäjiä, jotka eivät olleet tyytyväisiä suomalaisten toimintaan. Des Moinesin kilpailujen järjestäjä Kenneth L. Wilson syytti Nurmea ja Ritola pyynnöistä saada kohtuuttoman suuria rahasummia kulukorvauksiin. Wilson toteaa uutisessa, että on kieltäytynyt maksamasta Nurmelle 1000 dollaria ja Ritolalle 500 dollaria kulukorvauksia osallistumisesta *Drake Relay Carnival* kisoihin Des Moinesissa. Wilson kuvailee pyyntöä kulukorvauksista kohtuuttomina ja amatöörihengen vastaisina. Nurmen 1000 dollaria perusteltiin matkakuluina New Yorkista Des Moinesiin ja siitä Suomeen. Artikkelissa todetaan, että Nurmi olisi jatkanut kilpailujaan Yhdysvalloissa, eikä matkustaisi heti Suomeen. Ritolan kohdalla 500 dollaria perusteltiin matkakuluina New Yorkista Des Moinesiin ja takaisin. Ritola oli kuitenkin jo Chicagossa, joten pyyntö oli hieman epäilyttävä. Des Moinesin tapauksen lisäksi artikkelissa otetaan esille myös Chicagon yliopiston kilpailu, josta Nurmen ja Ritolan palkkiopyynnöt olivat olleet erityisen suuria. Molemmat kisajärjestäjät päättivät pitää kilpailut ilman suomalaisia.¹⁴⁸

Kirjoittelu suomalaisten juoksijoiden palkkioista jatkui. 25.4.1925 julkaistussa artikkelissa kerrottiin tutkimuksista, jotka oli aloitettu AAU- järjestöjen toimesta. Tutkimukset koskivat *Drake Relay Carnival* ja Chicagon yliopiston kilpailuihin liittyviä palkkiosummia. Artikkelin oli positiivinen ja siinä puolusteltiin Nurmea. Artikkelin oli haastateltu Nurmen kilpailuja hoitanutta AAU:n johtohenkilöä Fred Rubienia. Rubien painottaa Nurmen noudattaneen AAU:n sääntöjä. Rubien kertoo myös artikkelissa, että hän oli ilmoittanut jo kuukausi sitten *Drake Relay Carnival* -

¹⁴⁶ NYT 13.4.1925.

¹⁴⁷ NYT 16.4.1925.

¹⁴⁸ NYT 24.4.1925.

kilpailun järjestäjille, että Nurmen on mahdotonta osallistua kisoihin. Rubienin mukaan oli tapahtunut myös väärinkäsitys rahasummien suhteen. Rubien kuitenkin painottaa, että jos asia olisi hoidettu hänen kauttaan, tapahtumat olisi voitu välttää.¹⁴⁹ Myöhemmin uutisoitiin, että Nurmen ja Ritolan manageri Qvist oli pyytänyt edellä mainitut summat. Nurmi ja Ritola saivat kilpailuoikeudet takaisin ja epäilyn alaiseksi joutui manageri Qvist.¹⁵⁰

NYT:n uutisointi oli hyvin vilkasta ja yksityiskohtaista tilapäisen kilpailukiellon osalta. Suomessa asiaa uutisoitiin, mutta se jäi auki tiedon puutteen takia. Muutamaa päivää myöhemmin, kun kilpailukiello peruttiin, suomalainen lehdistö piti AAU:a tiukkana.¹⁵¹ Ero suhtautumisessa AAU:iin suomalaisen lehdistön ja NYT:n välillä oli suuri. NYT oli ahkera uutisoimaan AAU:n ilmoituksia, haastatteluja ja toimintatapoja. Tämä ei kuitenkaan välttämättä tarkoita, että AAU:lla ja NYT:lla olisi ollut erityinen suhde, koska NYT:n silloinen omistaja Ochs in periaatteisiin kuului, että kaikki tärkeät tiedotteet ja dokumentit julkaistaan lehdessä sanatarkasti.¹⁵²

Kohu paisuu – Pako länteen

Nurmi vastasi syntyneeseen kohuun laajentamalla kilpailukiertuetta huhtikuun lopulla aikaisemmista suunnitelmista poiketen Yhdysvaltojen länsirannikolle.¹⁵³ Siellä Nurmi juoksi neljä kilpailua. Kaksi ensimmäistä kilpailua juostiin Los Angelesissa, missä oli kilpailukiertueen suurimmat yleisöt. Nurmea seurasi parhaimmillaan yli 35 000 henkeä. Yleisömäärien lisäksi kilpailut olivat erikoiset Nurmen vastustajien takia. Kilpailussa Nurmi sai vastaansa kahdeksan *Hopi-intiaania*, joista kovimman vastustuksen antoi 19-vuotias Thomas Humbrey. Nurmen voittoa kuvattiin helpoksi, eikä hän ollut edes hengästynyt maalissa.¹⁵⁴ Historioitsija MARK DYRESONIN mukaan tapahtumaa voitiin kuvata näytöksenä ”villistä lännestä”, jossa yleisö saattoi kokea valkoisen miehen ja

¹⁴⁹ NYT 25.4.1925.

¹⁵⁰ NYT 27.4.1925.

¹⁵¹ Lukka 1993, 102.

¹⁵² Torvinen 1982, 191.

¹⁵³ NYT 15.4.1925.

¹⁵⁴ NYT 26.4.1925.

intiaanien kohtaamisen uudestaan sekä varmistua sivistyneen rodun ylivallasta villejä kohtaan.¹⁵⁵ 1900-luvun alussa amerikkalaista urheilua leimasi vahva nationalistinen ajattelutapa. Urheiluyleisöillä oli tapana kannustaa alkuperäisasukkaita, kuten intiaaneja, jos he kohtasivat ulkomaalaisia vastustajia kilpailukentillä. Eriarvoisuus ja ihon väri jäivät taka-alalle hetkellisesti, vaikka muuten yhteiskunnassa eli vahvana hierarkiaan ja rotuun perustuva ajattelutapa. Lehdistö ei kuitenkaan aina suhtautunut 1920-luvulla tasa-arvoisesti rotukysymyksiin. Lehdet käyttivät rotujen stereotyyppioita hyväkseen otsikoissa lisäksi lehtien myyntiä.¹⁵⁶ Useilla lehdillä oli tapana käyttää 1920-luvulla Amerikan alkuperäisasukkaista nimitystä ”*redskins*”.¹⁵⁷ Tällaista otsikointia tai rodullisen eriarvoisuuden korostamista NYT ei kuitenkaan harrastanut. Nurmen ja *Hopi*-intiaanien kohtaamista kuvaavassa uutisessa ei tuotu rodullisia eroja esille, vaikka monet muut lehdet tekivät niin. Esimerkiksi *Los Angeles Times* (LAT) uutisoi ennakkoon kilpailua: ”Liljan valkoinen pohjoismaalainen vastaan punanahkaiset alkuasukkaat.”¹⁵⁸

NYT uutisoi koko kiertueen ajan ahkerasti Nurmen kisoja seuranneesta yleisöstä. Oli hyvin tyyppillistä kuvata yleisöä ja sen reaktioita kilpailuiden aikana.¹⁵⁹ Uutisissa kerrottiin myös usein kilpailujen olevan loppuunmyytyjä. Kilpailukiertueen alussa kerrottiin jopa mitä mustanpörssin kauppiat olivat pyytäneet loppuun myydyistä lipuista.¹⁶⁰ Suosiota kuvattiin vertailemalla Nurmen kilpailujen ja muiden lajien katsojamääriä. Nurmen kilpailut olivat länsi-rannikolla suosittumia kuin amerikkalaisen jalkapallon ottelut.¹⁶¹ Amerikkalaiseen kulttuuriin kuuluu omat urheilulajit, jotka ovat kehitetty Yhdysvalloissa. Tällaisia lajeja ovat muun muassa amerikkalainen jalkapallo, baseball ja koripallo. Lajit ovat olleet aina hyvin suosittuja ja niihin on liittynyt tietynlaista ylpeyttä ja patrioottisuutta.¹⁶² Nurmen esitykset olivat todellisia poikkeuksia 1920-luvun Yhdysvalloissa. Oli hyvin erikoista, että ulkomaalainen juoksija houkutteli katsojia enemmän kuin perinteiset amerikkalaiset lajit.

¹⁵⁵ Nathan 2012, 55.

¹⁵⁶ Gilbert 2010, 93-94.

¹⁵⁷ Nathan 2012, 55.

¹⁵⁸ *Los Angeles Times* (LAT) 26.4.1925. ”*The lily-white Nordic versus red-skinned primitives*”

¹⁵⁹ NYT 25.3.1925

¹⁶⁰ NYT 12.1.1925.

¹⁶¹ NYT 19.5.1925.

¹⁶² Tamminen 2000, 128.

Nurmi jatkoi kilpailemistaan länsirannikolla toukokuun alussa San Franciscossa, missä Nurmi juoksi kaksi kilpailua. Kilpailut jäivät kuitenkin ammattilaissyöttösten varjoon. Uutisointi San Franciscosta koski miltei kokonaan kulukorvausasiaa. Qvist pyrki selvittämään tilannetta ilmoittamalla julkisesti, kuinka paljon suomalaiset olivat saaneet kulukorvauksia. Qvist ilmoitti, että hän on palauttanut 16 dollaria San Franciscon kilpailunjärjestäjältä saamastaan 1200 dollarista. Kulutettu summa oli käytetty saatujen kuittien mukaan matkustamiseen Chicagosta länsirannikolle. Uutinen pyrkii siis antamaan Qvististä esimerkillisen kuvan kertomalla, kuinka tarkasti hän toimii kulukorvauksien suhteen. Lisätäkseen uutisen painoarvoa artikkelissa haastatellaan San Franciscon kisajärjestäjää, joka kehuu Qvistin toimintaa. Samalla muistutetaan, että kilpailujen voitot olivat yli 9000 dollaria, kun menot olivat Nurmelle, Ritolalle ja Qvistille vain 1200 dollaria.¹⁶³

Selvitykset meneillä olevista kulukorvauksista eivät kuitenkaan riittäneet. AAU:n Rubien asetti Nurmen maanlaajuiseen kilpailukielttoon epämääräisten kulukorvausten takia. Rubien vaatii selvitystä kaikista kulukorvauksista, mitä Nurmi oli saanut Yhdysvalloissa juostuista kilpailuista. Tutkimusten ajaksi Nurmelta oli evätty oikeus osallistua kilpailuihin Yhdysvalloissa. Rubien toivoi Nurmen, Ritolan ja Qvistin ilmestyvän Chicagoon sopimaan asiasta, jotta asia ei pitkittyisi enempää. Rubien kaikesta huolimatta päätti artikkelin kommenttiin, että hän ei usko Nurmen syyllistyneen mihinkään väärään.¹⁶⁴

Nurmi matkusti länsirannikolta AAU:n kuultavaksi Chicagoon. Siellä Nurmi ja Qvist saivat vastata heitä vastaan esitettyihin syytöksiin.¹⁶⁵ Kun Nurmea ja Qvistiä oli kuultu, AAU antoi Nurmelle luvan kilpailla kahdessa kilpailussa. NYT:n mukaan tämä voitiin nähdä merkkinä Nurmen syyttömyydestä. Heti perään esitettiin kuitenkin mahdollisia uusia syytöksiä koskien 16.2.1925 juostua Philadelphian kisaa ja siitä maksettuja korvauksia. Qvistille ei annettu lupaa lähteä kilpailuihin, vaan hänen käskettiin jäädä odottamaan mahdollisia lisätutkimuksia.¹⁶⁶

Syy, miksi Nurmen annettiin juosta kahdessa kilpailussa, oli selkeä. Fitchburgin ja Worcesterin kilpailujen järjestäjät eivät olleet AAU:n alaisia seuroja vaan

¹⁶³ NYT 5.5.1925.

¹⁶⁴ NYT 6.5.1925.

¹⁶⁵ NYT 8.5.1925.

¹⁶⁶ NYT 9.5.1925.

suomalaiskeskusten sosialistiseurat Reipas ja Suomi.¹⁶⁷ NYT ei kuitenkaan tuo tätä ilmi mitenkään artikkelissaan. Päinvastoin, artikkelista saa sen kuvan, että nämä kaksi kilpailua ovat ihan tavallisia AAU:n alaisia kilpailuja, koska AAU antaa Nurmelle luvan kilpailla niissä. NYT uutisoi asiasta tiukasti AAU:n henkilöiden haastatteluihin perustuen, joten artikkelista muodostuu hyvin yksipuolinen. AAU pyrkii selkeästi korostamaan asemaansa antamalla lupia kilpailla, vaikka todellisuudessa AAU:lla ei ollut vaikutusta asiaan.

Suomalaisessa lehdistössä Nurmen ammattilaisyytöksiin suhtauduttiin viileästi. Suomalaiset lehdet eivät ottaneet aluksi minkäänlaista kantaa. Syytteitä ei kielletty, pohdittu eikä kommentoitu. Suomalaiset lehdet eivät uskoneet Nurmen sala-ammattilaisuuteen. Syytösten ajateltiin olevan ulkomaalaisten panettelua.¹⁶⁸

Maine puhdistuu – nopeasti kotiin

Suurin ongelma kulukorvausten maksujen kontrolloimisessa oli AAU:n kyvyttömyys Nurmea ja muita ulkomaalaisia kohtaan. AAU oli myöntänyt luvan kilpailla Yhdysvalloissa, mutta urheilijoihin ja heidän tekemisiinsillä oli hyvin vähän vaikutusta. Yhtenä suurimpana ongelmana olivat AAU:n epätarkat säännöt. AAU kuitenkin otti opikseen ja säännöt tarkentuivat vuoden 1925 jälkeen koskemaan tarkemmin ulkomaalaisten urheilijoiden kulukorvauksia.¹⁶⁹

AAU pyrki tuomaan julkisuuteen amatöörisääntöihin liittyviä asioita. AAU julkaisi selvityksen helmikuun alussa kuinka ulkomaalaiset urheilijat toimivat Yhdysvalloissa kilpaillessaan. Siinä selvitettiin tarkasti kuinka urheilijat kilpailevat AAU:n luvalla ja sen sääntöjä noudattaen. Samalla suositeltiin kisajärjestäjille, että urheilijoille maksetut korvaukset käsiteltäisiin AAU:n kautta, jotta ei rikottaisi amatöörisääntöjä. Esimerkkeinä AAU käytti Nurmen ja italialaisen kävelijän saamia tarjouksia, joista urheilijat olivat kuitenkin hienosti kieltäytyneet amatöörisääntöjen mukaisesti.¹⁷⁰

Nurmea kosiskeltiin ahkerasti ammattilaiseksi useita kertoja kilpailukiertueen aikana. Nurmi kieltäytyi NYT:n mukaan yli 200 000 dollarin edestä

¹⁶⁷ Raevuori 1988, 174.

¹⁶⁸ Lukka 1993, 98-100.

¹⁶⁹ Turin 2010, 21.

¹⁷⁰ NYT 9.2.1925.

ammattilaissopimuksista. Nurmelle tarjottiin muun muassa elokuvasopimuksia ja sopimusta sirkuksessa esiintymisestä.¹⁷¹

Tyhjin taskuin Nurmi ei kuitenkaan jäänyt, vaikka kilpailikin amatöörinä. Historioitsija Ossi Viidan mukaan suomalaisten juoksijoiden matkoihin, majoituksiin ja ruokaan kuluneet kustannukset korvattiin ruhtinaallisesti siten, että ne sisälsivät myös kilpailupalkkion. Nurmen yleisin palkkio liikkui varovaisesti arvioiden 500–1000 dollarissa kilpailua kohden. 55 kilpailun yhteenlaskettu summa vastasi siis 27 500–50 000 dollaria. Summa vastasi 1920-luvulla 5–10 vuoden työmiehen palkkaa.¹⁷²

Ammattilaissyytökset ratkesivat Nurmen osalta 10.5.1925. Nurmen maine puhdistettiin lopulta AAU:n toimesta suurin otsikoin. Nurmi, Ritola ja Qvist, eivät olleet saaneet taloudellisia etuja kilpailuista.¹⁷³ Kirjoittelu asian tiimoilta kuitenkin jatkui. Tässä vaiheessa myös NYT heräsi hieman kärkevämpään kirjoitteluun. NYT julkaisi haastattelun, jossa suomalaisia aikaisemmin syyttänyt Wilson muutti hyökkäyksen kohteeksi AAU:n Rubienin. Wilson syytti Rubienia suomalaisten suojelemisesta. Perustelut Wilsonin syytöksille olivat järkeen käyvät. Miksi Qvistiä kiellettiin toimimasta Nurmen managerina, vaikka heidän maineensa oli puhdistettu? Miksi tulevia kisasuunnitelmia oli peruttu ja pikaiset järjestelyt Nurmen palaamisesta Suomeen oli aloitettu?¹⁷⁴

AAU oli pitänyt hätäkokouksen asiaan liittyen ja päättänyt puhdistaa Nurmen, Ritolan ja Qvistin maineen. Ehtona oli kuitenkin ollut Qvistin luopuminen Nurmen managerin tehtävistä, sekä turkulaisen palaaminen pikaisesti Suomeen.¹⁷⁵ NYT siis oli oikeilla jäljillä uutisoidessaan Wilsonin epäilyistä, että jotain hämärää oli tapahtunut kulissien takana.

Uutisointi asiasta tuo selkeästi esille asian monimutkaisuuden. NYT:n on vaikea osoittaa, kuka on todellinen syyllinen, joten se tuo esille vaihtoehtoja. Jos NYT olisi ollut yksimielisesti sitä mieltä, että Qvist oli syyllinen rahastukseen, ei se olisi tuonut esille, miksi Nurmi oli jättämässä Yhdysvallat pikaisesti. Lehti antaa siis

¹⁷¹ NYT 22.3.1925.

¹⁷² Viita 1997, 235.

¹⁷³ NYT 10.5.1925.

¹⁷⁴ NYT 14.5.1925.

¹⁷⁵ Raevuori 1988, 174.

vaihtoehdon, että Nurmi saattaisi AAU:n puhdistuksesta huolimatta olla osallinen tapahtumiin, koska palaa Suomeen niin pikaisesti.

Amerikansuomalaisten keskuudessa asiaan suhtauduttiin kaksijakoisesti. Osa amerikansuomalaisista urheilufaneista piti Qvistiä pääkonnana, kun osa taas oli sitä mieltä, että Qvist oli uhrannut itsensä pelastaakseen Nurmen ja Ritolan maineen.¹⁷⁶

Kilpailukiellon päätyttyä Nurmi juoksi toukokuussa ennen paluutaan vielä kolme kilpailua. Kilpailut pidettiin New Yorkissa ja Cambridgessa. Viimeisen kilpailun ennakkouutisessa arvuuteltiin Nurmen kykyjen rajoja. Manageri Qvist antoi lausunnon, jossa hän ennakoiki jopa 1.50 juoksemista puolella maililla, kun maailmanennätys oli tuolloin Ted Meredithin 1.52,2. NYT suhtautui tavoitteeseen hyvin varautuneesti.¹⁷⁷

Kilpailu päättyi Nurmen tappioon. Kilpailun tuloksia otsikoitiin suurin kirjaimin. Nurmi oli vihdoiki hävinnyt amerikkalaiselle. Nurmen kisaa edeltävään tavoitteeseen viitattiin hieman ivallisesti, mutta muuten Nurmen häviöllä ei herkuteltu. NYT ei myöskään hehkuttanut amerikkalaista voittajaa Alan Helffrichia. Uutisessa todettiin, että kaikilla on rajansa, myös Nurmella. NYT neuvoi Nurmea pitäytymään omassa valtakunnassaan, eli mailista 10 000 metriin.¹⁷⁸ Nurmi itse kommentoi viimeistä juoksua myöhemmin samanlaisin ajatuksin: ”Liian lyhyt matka ja huono kunto.”¹⁷⁹

Nurmi lähti takaisin kohti Suomea seuraavana päivänä. NYT uutisoi Nurmen lähtöä pienellä artikkelilla. Artikkelissa käydään edelleen läpi kulukorvauksiin liittyviä asioita. Artikkeliki selventää Nurmen kulukorvauksesta syntyneet epäselvyydet antamalla tarkat luvut koko Amerikan kiertueesta. Summat olivat AAU:n Rubienin tekemiä ja vahvistamia. Nurmen amatööristatus oli lopullisesti turvassa. Toimittajat saivat kuitenkin kokea viimeisen yllätyksen satamassa. Kaiken sulkeutuneisuuden jälkeen heidän edessään olikin hymyilevä mies, joka heilutteli käsissään rennosti Yhdysvaltojen lippua. Nurmi jopa jutteli vapautuneesti

¹⁷⁶ Viita 1997, 236.

¹⁷⁷ NYT 25.5.1925.

¹⁷⁸ NYT 27.5.1925.

¹⁷⁹ Kaila 1925, 146.

toimittajien kanssa tulevaisuudesta.¹⁸⁰ Kotiin palattuaan Nurmi kertoi Turun Sanomille matkansa suurimmaksi kiusaksi lehtimiehet.¹⁸¹

1.3. Yhteenveto

NYT uutisoi Paavo Nurmesta aktiivisesti koko ensimmäisen kilpailukiertueen ajan. Menestyksellisten olympiakilpailujen jälkeen sanomalehdellä oli helppoa rakentaa lukijoita kiinnostava kuva suomalaisesta. Pohja myyttiselle kuvalle oli jo luotu, joten enää tarvittiin varmistus asialle. Alun varautuneisuuden jälkeen uutisointi muuttui hyvin positiiviseksi ja ylistäväksi suomalaisen esittäessä ylivoimaisia näytöksiä. Nurmen myyttinen maine kasvoi kilpailukiertueen alussa myös hänen poikkeavan olemuksen ja haastattelujen vähyden vuoksi. Uudenlaisella poikkeavalla käyttäytymisellä Nurmi sai lehdistön ja katsojat kiinnostumaan entistä enemmän. Uutisten sisältö ei aina vastannut todellisuutta, vaan NYT sortui usein liioitteluun ja väärin päätelmiin. NYT oli kuitenkin kuvaajana parempi kuin suomalaislehdistö. Verrattuna Suomeen, uutisointi oli säännöllistä ja tarkkaa. Suomalainen lehdistö joutui muodostamaan omat uutisensa ulkomaalaisten lehtien hajanaisista tiedoista.

NYT:n antamaa kuvaa Nurmesta tuki Yhdysvaltojen sen hetkinen tila ja mentaliteetti. 1920-luvun puolessa välissä elettiin murroskautta ja menestyjiä ihailtiin. Nurmi edusti amerikkalaisille mallia, kuinka menestyä elämässä, vaikka syntyperä tai lähtökohdat elämään eivät olleet parhaat mahdolliset. Kovalla työllä ja asenteella kuitenkin pääsi pitkälle, mikä innoitti lukijoita.

Paavo Nurmea koskeviin uutisiin vaikutti vahvasti kilpailujen sijainti. NYT vähensi uutisten määrää ja kokoa, mitä kauemmas New Yorkista siirryttiin. Asiaan vaikutti luonnollisesti New Yorkin alueen uutisten korostaminen, mutta myös Yhdysvaltojen urheilun sen hetkinen tila. Urheilu oli voimakkaasti painottunut alueelliseen toimintaan, joten kansallista kilpailujärjestelmää ei ollut. Samalla tulokset jäivät usein aluetasolle, eivätkä saavuttaneet maanlaajuista huomiota.

¹⁸⁰ NYT 29.5.1925.

¹⁸¹ Lukka 1993, 103.

Nurmen maine oli ainakin jollain tasolla katoavaista. NYT:n kuva suomalaisesta muuttui, kun ennätysten rikkominen vähentyi. Nurmen vauhdin hiipuesssa NYT korosti muita urheilijoita uutisissaan. Ennätysten vähentyessä Nurmesta tuotiin esille myös piirteitä, jotka eivät olleet aina positiivisia. Eniten negatiivista julkisuutta Nurmi sai koskien kulukorvauksia ja niistä johtuneita ammattilaissyytteitä. NYT ei kuitenkaan tuominnut Nurmea vaan oli Nurmea puolustelevalle kannalla. Asioiden näyttäessä synkemmältä Nurmen kannalta NYT muutti uutisointia hieman neutraalimpaan suuntaan, mutta ei kuitenkaan syyllistänyt häntä.

NYT ei missään vaiheessa hylännyt Nurmea, vaikka hän koki monta negatiivista tapahtumaa kiertueen aikana. NYT oli lopulta hyvin uskollinen valitsemalleen journalistiselle linjalle. Uutisointi oli pääasiassa asiallista, eikä shokeeraavia uutisia tuotu esille. Sanomalehti toi esille paljon faktoja ja dokumentteja, joiden avulla se pyrki antamaan tapahtumista mahdollisimman puolueettoman kuvan. NYT:lla on täytynyt kuitenkin olla vaikeuksia pitää asiallinen linja, koska Nurmen suosio Yhdysvalloissa oli ollut valtava. NYT olisi voinut helposti sortua rajumpiin uutisiin lehtien myynnin lisäämiseksi.

2. POHJOIS-AMERIKAN KILPAILUKIERTUE 1928–1929

2.1. Amatööri vai ammattilainen?

Paavo Nurmen toinen kilpailukiertue Pohjois-Amerikkaan alkoi hyvin samanlaisista lähtökohdista, kuin neljä vuotta aikaisemmin käyty kiertue. Ensimmäiselle kilpailukiertueelle lähdettäessä Nurmella oli takanaan Pariisin olympialaiset, tällä kertaa Amsterdamin olympialaiset. Suomalainen saavutti näistä kilpailuista yhden kulta- ja kaksi hopeamitalia.¹⁸² Amsterdamin olympialaisissa Nurmi oli kuitenkin jo 31-vuotias. Ikä ja uran pituus alkoivat painaa, eikä juoksijan keho enää toiminut aina halutulla tavalla.

*Kun sitä kymmeniä vuosia laukkaa, ei ole ihme, että paikat alkavat ronkailla. Vika on milloin missäkin. Ei sitä nuorena paljon tuntenut kipuja, mutta nyt: jos yhden paikan saa kuntoon, toista viiltää kipu.*¹⁸³

Nurmi suunnitteli jo uransa lopettamista olympialaisten jälkeen, mutta hyvin sujuneen vuoden jälkeen suunnitelmat muuttuivat.¹⁸⁴ Edellisen kilpailukiertueen manageri Hugo Qvist saapui Suomeen neuvottelemaan uudesta Amerikan kiertueesta. Amerikansuomalainen oli nähty usein Nurmen rinnalla Amsterdamin olympialaisissa. Lopullinen varmistus Nurmen palaamisesta Amerikkaan saatiin Qvistin palattua syksyllä 1928 takaisin New Yorkiin.¹⁸⁵ Käytännön matkajärjestelyt olivat hyvin samanlaiset kuin vuonna 1924. Nurmi matkusti Amerikkaan laivalla loppuvuodesta 1928 yhdessä hieroja Eino Hakoniemen kanssa.¹⁸⁶

Saapuminen Amerikkaan ei kuitenkaan sujunut ongelmitta, koska laiva saapui kaksi tuntia alkuperäistä aikataulua aiemmin. Qvist, jonka kerrottiin toimivan suomalaisen managerina kiertueen ajan, ei ollut Nurmea vastassa. Qvistin poissaolo aiheutti heti ongelmia sanomalehdistön kanssa. NYT uutisoi, että suomalaisen kielitaito oli yhtä huono kuin edellisellä kerralla, mikä vaikeutti haastattelujen tekoa. Apua ei myöskään saatu Nurmen hierojalta Eino Hakoniemeltä, joka ei osannut englantia. Nurmea kuvailtiin maissa eksyneen oloiseksi ilman tulkkia. NYT oli

¹⁸² Hannus 1999, 152-153.

¹⁸³ *Suomen Urheilulehti* (UL) 14.9.1928.

¹⁸⁴ Karikko & Koski 1965, 104-105.

¹⁸⁵ Karikko & Koski 2006, 96.

¹⁸⁶ NYT 16.12.1928.

kuitenkin varautunut. Sanomalehti oli palkannut toimitukseen suomen kieltä osaavia henkilöitä.¹⁸⁷ Suomen kieltä osaavien palkkaaminen kertoo, kuinka tärkeänä henkilönä NYT piti Nurmea. Edellisen kilpailukiertueen virheistä oli selkeästi opittu. Nurmelta pyrittiin saamaan enemmän omia lausuntoja alkavalla kilpailukiertueella ja tarjoamaan niitä lukijoille. Epäselväksi kuitenkin jää, mikä oli suomen kieltä osaavien rooli Nurmea koskevien uutisten teossa. Ainakaan yhtään enempää henkilökohtaisia lausuntoja ei suomalaisjuoksijalta saatu toisen kilpailukiertueen aikana. Suomen kieltä osaavien toimittajien rooli jää epäselväksi myös siitä syystä, että NYT ei ilmoittanut artikkeleiden kirjoittajaa. Lisäksi on otettava huomioon, että Nurmi oli yleisesti ottaen huono antamaan lausuntoja toimittajille. Sillä, että toimittaja oli suomen kieltä osaava, ei välttämättä ollut merkitystä.

Vaikka NYT piti Nurmen kielitaitoa olemattomana, ei se sitä täysin kuitenkaan ollut. Nurmen tulkki ja manageri Qvist kommentoi Nurmen englannin kielen taitoa Amerikkaan saapumisen jälkeen seuraavasti: ”Hän ei ymmärrä paljoa englantia, mutta ymmärtää sen verran, että pysyy vaii.”¹⁸⁸

Qvistin lausunnolla viitattiin selkeästi edellisen kilpailukiertueen tapahtumiin ja kiusallisiin tilanteisiin. Nurmen manageri antaa lausunnolla sellaisen kuvan, että suomalainen olisi oppinut pitämään suunsa kiinni, koska silloin pääsee helpommalla toimittajien suhteen. Arkoihin aiheisiin ei kannattanut vastata mitään, koska usein toimittajat käänsivät Nurmen lausunnot päälaelleen.

Nurmen saavuttua Amerikkaan, sanomalehdissä oli hyvin paljon huhuja, jotka liittyivät ammattilaiseksi ryhtymiseen. Ennen matkaa Nurmi kommentoi asiaa epävarmaksi. Suomalaisen aikomuksena oli juosta ainakin neljästä viiteen amatöörikilpailua, ja ettei hän ollut vielä päättänyt mitään varmaa asian suhteen. Hän aikoi päättää asian lopullisesti Amerikassa.¹⁸⁹ Saavuttuaan New Yorkiin Nurmi kuitenkin kiisti heti alkuunsa huhun NYT:lle, jonka mukaan hän olisi tullut Yhdysvaltoihin aloittaakseen ammattilaisuran. Turkulaisen aikomuksena oli kilpailla amatöörinä SVUL:n luvalla.¹⁹⁰ NYT korosti uutisissaan, että suomalaisjuoksija ei tiedä mitään yhdysvaltalaisen promoottoreiden ammattilaistarjousista. Hänen

¹⁸⁷ NYT 16.12.1928. ”*He doesn't know much English, but he understands enough to keep quiet.*”

¹⁸⁸ NYT 18.12.1928.

¹⁸⁹ UL 23.11.1928.

¹⁹⁰ NYT 16.12.1928.

mukaansa mitään yhteydenottoja tai tarjouksia ei ollut tullut. NYT uutisoi kuitenkin, että suomalaisen sanomalehden mukaan Nurmi olisi saanut yhdysvaltalaiselta promoottorilta 10 000 dollarin tarjouksen siirtymisestä hänen talliinsa jo matkalla Yhdysvaltoihin.¹⁹¹ Myös Raevuori kirjoittaa kirjassaan *Paavo Nurmi – Juoksijain Kuningas* samasta aiheesta. Kyseessä oli todennäköisesti amerikkalainen promoottori Tex Rickard, joka houkutteli ammattilastalliinsa paljon ulkomaalaisia huippujuoksijoita. Aikaisemmin amerikkalaisen talliin olivat siirtyneet Nurmen kilpakumppanit Joie Ray ja maratonin olympiavoittaja Mohammed El Quafi.¹⁹² NYT huhusi myös Nurmen juoksevan mahdollisesti huhtikuussa Rayta vastaan Bostonin maratonilla.¹⁹³

Vaikka Nurmi kiisti lehdistölle hyvin jyrkästi ammattilaiseksi siirtymisen, oli hänen kommenteissaan aukkoja. Amatööriurheilijoiden tuli nimittäin esittää todisteet kilpailukutsuista matkustettavaan maahan ennen matkalle lähtöään. Nurmella ei kuitenkaan ollut esittää todistuksia SVUL:lle ennen matkaa, joka kuitenkin lopulta myönsi luvan kilpailla ulkomailla.¹⁹⁴ Kilpailukutsujen puute ennen matkalle lähtöä osoittaa, että Nurmi ei ollut vielä varma suunnitelmistaan Yhdysvalloissa.

Palattuaan ensimmäiseltä Pohjois-Amerikan kilpailukiertueelta vuonna 1925 Nurmi esitti oman mielipiteensä amatööriskysymyksestä Suomen Urheilulehdelle. Nurmen mukaan ihanteellisen kannan mukaan voitaisiin pysyä antiikkisen urheilun periaatteissa ja tähdätä urheilussa kansanterveyteen ja hyvinvointiin. Tällöin olisi mahdollista pitää kiinni ankarasta amatööriydestä. Mikäli urheilulla alettaisiin kuitenkin tähdätä myös ”poliittiseen reklaamiin” eli sillä alettaisiin hankkia maille kansainvälistä arvoa ja mainetta, olisi toiminnassa Nurmen mukaan omaksuttava ”käytännölliset periaatteet”.¹⁹⁵

Nurmen tulevat suunnitelmat pysyivät siis hämärän peitossa toimittajille, mikä aiheutti sekaannuksia ja epämääräisiin huhuihin perustuvia uutisia. Huhut koskivat Yhdysvalloissa oleskelua ja suomalaisen aikomuksia liittyä amerikkalaiseen urheiluseuraan. Huhut seuraan liittymisestä olivat olleet ilmassa jo kauan ennen Nurmen saapumista Yhdysvaltoihin. NYT uutisoi, että suomalaisen aikomuksena

¹⁹¹ NYT 16.12.1928.

¹⁹² Raevuori, 1988, 222.

¹⁹³ NYT 24.12.1928.

¹⁹⁴ Karikko & Koski 2006, 96.

¹⁹⁵ Häyrinen & Laine 1989, 311.

oli liittyä amerikansuomalaiseen urheiluseuraan FAAC:iin tai johonkin muuhun newyorkilaiseen seuraan.¹⁹⁶ Huhu oli saattanut lähteä liikkeelle AAU:sta, jonka puheenjohtaja Avery Brundage oli käynyt kirjeenvaihtoa suomalaisen urheiluvaikuttajan, Lauri Pihkalan kanssa. Pihkala totesi kirjeessä, että ei voi kieltää Nurmelta tai toiselta suomalaisjuoksijalta Eino Purjeelta amatööripassia, kun he lähtevät Yhdysvaltoihin. Pihkalan mielestä oli mahdotonta osoittaa milloin, miten ja mistä he ovat matkakulunsa saaneet. Pihkala kuitenkin totesi, että hän on suositellut suomalaisille liittymistä johonkin amerikkalaiseen seuraan ja pyytää AAU:a seuraamaan heidän jälkiään. Edellisestä kerrasta oppineena Pihkala pyysi Brundagea huolehtimaan suomalaisten valvonnasta. Henkilökohtaisena mielipiteenä Pihkala kirjoitti, että ”Nurmi ei vuoden 1925 matkallaan Yhdysvaltoihin ollut juossut pelkämästä harrastuksesta, mutta ettei hänen suhteensa pystytty mitään todistamaan.” Tämän seurauksena Suomessa oli otettu ankara linja Nurmen suhteen, jota Pihkala suosittelee myös käytännöksi AAU:lle. Pihkala suosittelee puuttumaan asioihin heti kilpailukiertueen alussa, eikä vasta sitten, kun Nurmi oli juossut rahaa AAU:n seuroille.¹⁹⁷

Nurmen ammattilaishuhut olivat loistavaa uutismateriaalia NYT:lle. Lehti pystyi pohjustamaan suomalaisen saapumista ja ensimmäisiä viikkoja Yhdysvalloissa. Aiheesta riitti kirjoittamista ja artikkeleita syntyi helposti huhujen perusteella. NYT:n tietämättömyys antoi lehdelle mahdollisuuksia. Toimittajat pystyivät kirjoittamaan samasta aiheesta erilaisia näkökulmia, mikä lisäsi artikkeleiden määrää ja samalla lehden myyntiä. Nurmen vaitonaisuus lehdistöä kohtaan oli siis välillä myös hyväksi. Faktojen puuttuessa aiheesta pystyi kirjoittamaan vapaammin ilman, että lehteä syytettäisiin asioiden vääristelystä. Toisaalta voidaan kyseenalaistaa, onko tällainen tapa kirjoittaa hyvien tapojen mukaista.

Myös kilpailuita koskevat suunnitelmat pysyivät NYT:lle hyvin epäselvinä. Lehti uutisoi, että Nurmi saattaisi juosta tammikuussa ensimmäisen kilpailun. Manageri Qvistin huhuttiin lähettäneen ensimmäiset kilpailuhakemukset AAU:iin tammikuussa pidettäviä kilpailuja varten. Se, mitkä kilpailut olivat kyseessä, pysyi

¹⁹⁶ NYT 16.12.1928.

¹⁹⁷ Häyrinen & Laine 1989, 315-316.

kuitenkin hämärän peitossa.¹⁹⁸ Nurmi itse kommentoi kilpailevansa tammikuussa, kun kunto oli oikea.¹⁹⁹

Tammikuun alussa Nurmi laitto pisteen ammattilaispuheille hakemalla AAU:n urheilijajäsenyyttä. Nurmen ilmoitus hakea jäsenyyttä oli NYT:n mukaan amerikkalaisille suuri yllätys, koska hänen suunnitelmat olivat olleet tähän mennessä mysteeri.²⁰⁰ NYT oli kuitenkin aikaisemmin uutisoinut tästä mahdollisuudesta, joten kovin suurena yllätyksenä ratkaisua ei voida pitää. Tapahtuman uutisoinnilla yllätyksenä on ollut varmasti lehtien myyntiä lisäävä vaikutus, joten lehden kannalta tällainen muotoilu on ymmärrettävää. Hakemuksen jättämisaika kuitenkin herättää mielenkiintoisia kysymyksiä Nurmen suunnitelmista. Hakemus on jätetty AAU:lle päivä promoottori Tex Rickardin kuoleman jälkeen. Myös Raevuori viittaa kirjassaan huhujen ammattilaisuudesta loppuneen Rickardin kuolemaan.²⁰¹ Nurmi halusi selkeästi nopean päätöksen asialle saapumalla tulkin kanssa AAU:n kuulusteluihin luovuttamaan sääntöjen mukaisen hakemuksen. Kuin painottaakseen sanomaansa, Nurmen tulkkina toimi Suomen konsuli William Lehtinen.²⁰²

AAU:n haastattelussa Nurmi paljasti suunnitelmansa hyvin pitkälle ajanjaksolle. Nurmen suunnitelmissa oli viipyä Amerikassa vuosi,²⁰³ mikä oli paljon pidempi aika, mitä hän todellisuudessa viipyi. NYT uutisoi päivää myöhemmin, että läheisen lähteen mukaan Nurmi pidentäisi Yhdysvalloissa oloaan jopa neljään vuoteen. Molemmissa uutisoinneissa NYT oli oikeassa, koska Nurmi oli ottanut vuoden viisumin lähtiessään Amerikkaan.²⁰⁴ Myös useissa Paavo Nurmen elämäkertakirjoissa viitataan, että hän harkitsi vakavasti muuttamista Yhdysvaltoihin.²⁰⁵

Nurmen aikomusta toimia jatkossakin amatöörinä korostettiin NYT:ssa seikkaperäisellä selvityksellä AAU:n haastattelun kulusta. Nurmen tukikohtana matkan ajan olisi New York ja Ville Ritolan tavoin hän alkaisi ottaa osaa paikallisiin

¹⁹⁸ NYT 16.12.1928.

¹⁹⁹ NYT 18.12.1928.

²⁰⁰ NYT 8.1.1929.

²⁰¹ Raevuori 1988, 222.

²⁰² NYT 8.1.1929.

²⁰³ NYT 8.1.1929.

²⁰⁴ Raevuori 1988, 210.

²⁰⁵ Esim. Karikko & Koski 2006, 96 ja Raevuori 1988, 222.

kilpailuihin.²⁰⁶ Nurmi kertoi myös olevansa työsuhteessa Turun Autohalliin, mekaanikkona ja myyntimiehenä. Yhtiö maksoi Nurmen kulut ja kolme neljäsosaa palkasta Nurmen ollessa Amerikassa. Nurmen työtehtäviin kuului tehdä säännöllisiä tutkimusmatkoja Detroitiin ja muihin autokeskittymiin.²⁰⁷ Suomessa oli harrastettu sopivien työpaikkojen hankkimista edustusurheilijoille jo vuoden 1912 olympialaisten jälkeen. Tarkoituksena oli hankkia tarvittava toimeentulo huippu-urheilijoille.²⁰⁸ Nurmen lausunnot työskentelystä Turun Autohallin nimissä oli harkittu teko. Tällä tavalla Nurmi korosti amatööristatustaan, joka oli vaarantunut edellisellä Amerikan kiertueella. Hän ei ollut tullut vain juoksemaan Amerikkaan, vaan myös tekemään töitä. Totuus siitä, kuinka paljon Nurmi todellisuudessa työskenteli Autohallin tehtävissä Yhdysvalloissa, on epäselvää. Detroitissa Nurmi vieraili todistettavasti kerran kiertueensa aikana juostessaan siellä helmikuussa 1 ¼ mailin kilpailussa.

Idea opintomatkasta Yhdysvaltoihin oli syntynyt jo vuoden 1927 syksyllä, jolloin Nurmi oli kertonut ajatuksesta ystävilleen.²⁰⁹ Kysyttäessä suoraan ammatillisuudesta, Nurmi kuittasi kysymyksen ilmoittamalla, että hän edustaa Suomea vuoden 1932 Los Angelesin Olympialaisissa.²¹⁰

Nurmelle myönnettiin lopulta niin sanottu AAU:n villikortti 7.1.1929. Kortin avulla Nurmi sai luvan kilpailla missä tahansa AAU:n tapahtumassa edustamatta amerikkalaista urheiluseuraa.²¹¹ Nurmen rekisteröintiä AAU:n jäseneksi alettiin heti arvostella, mikä langetti pienen varjon Nurmen maineelle heti kiertueen alkupuolella. Kritiikin esitti Charles L. Ornstein, joka oli Yhdysvaltojen olympiakomitean jäsen. Hänen mukaansa oli epäileväisiä amerikkalaisia juoksijoita kohtaan, että Nurmella oli samat oikeudet kilpailla kuin heillä. Ornstein oli jo aikaisemmin kritisoinut Ritolaa, joka asui ja kilpaili Yhdysvalloissa, mutta olympialaisissa edusti Suomea.²¹² Ornsteinin protesti ei kuitenkaan johtanut toimenpiteisiin, koska muut AAU:n johtajajäsenet puolustivat erikoisjärjestelyä

²⁰⁶ NYT 9.1.1929.

²⁰⁷ NYT 8.1.1929.

²⁰⁸ Häyrinen & Laine 1989, 308.

²⁰⁹ Karikko & Koski 2006, 98.

²¹⁰ NYT 8.1.1929.

²¹¹ Karikko & Koski 2006, 98.

²¹² NYT 10.1.1929.

amerikkalaisten urheilijoiden etuna. AAU:n mukaan oli hyödyllistä, että amerikkalaiset tutustuivat kansainvälisiin huippu-urheilijoihin.²¹³

NYT:n tapa uutisoida Nurmen päätöksestä jatkaa amatöörinä ja hakea urheilijajäsensyyttä on perusteellinen. NYT tuo esille hyvin tarkasti AAU:n päätöksen ja siihen liittyvät yksityiskohdat sekä osapuolien lausunnot asiasta. Lehti tuo esille niin Nurmen kuin AAU:n mielipiteen asiasta. Lisäksi NYT tuo esille aiheeseen liittyvän kritiikin, mikä korostaa lehden pyrkimystä objektiiviseen uutisointiin. NYT olisi voinut jättää uutisoimatta Ornsteinin protestin, koska se ei johtanut tuloksiin. Näin ollen uutinen olisi kuitenkin muuttunut merkittävästi. AAU:sta olisi silloin saanut hyvin yksimielisen kuvan ja Nurmesta puolestaan pelkästään positiivisen vaikuttajan Yhdysvaltojen yleisurheiluun.

Muuttunut mies?

Nurmi aloitti kilpailukiertueensa samalla tavalla kuin neljä vuotta aikaisemmin. Ensimmäisen kuukauden aikana hän ei kilpaillut lainkaan, vaan keskittyi harjoitteluun. NYT suhtautui Nurmeen hyvin suurella mielenkiinnolla uutisoimalla ahkerasti häntä koskevista tapahtumista, kuten edellä toin esille. Suomalaisen urheilijakuva oli kuitenkin muuttunut neljässä vuodessa. Ensimmäisen kilpailukiertueen aikana alkanut muutos yli-inhimillisestä juoksijasta kohti muita urheilijoita oli edennyt.

Nurmi oli astunut monta askelta lähemmäksi muita. NYT kuvasi vuosien 1924–1925 kilpailukiertuetta kahvinjuonniksi harjoittelun osalta, mikä ei ollut tulevan kilpailukiertueen osalta enää mahdollista. Nurmen uutisoitiin harjoittelevan kaksi kertaa päivässä, jotta hän pääsisi samoihin tuloksiin kuin ennen. Suomalaista kutsuttiin humoristisesti ”kovaa harjoittelevaksi urheilijaksi”.²¹⁴ NYT viittaaminen Nurmen harjoittelemattomuuteen oli liioittelua, koska Nurmi harjoitteli todistettavasti kaksi kertaa päivässä myös ensimmäisellä kilpailukiertueella.²¹⁵ Kahvinjuonti kommentti puolestaan viittasi vanhaan Nurmi-kuvaan, joka oli nyt muuttumassa. Nurmi ei pystynyt enää voittamaan muita juoksijoita pelkästään kahvia juomalla, kuten NYT humoristisesti oletti hänen tehneen edellisellä

²¹³ Karikko & Koski 2006, 98.

²¹⁴ NYT 18.12.1928.

²¹⁵ Nurmi 2010b, 76.

kilpailukiertueella. NYT toi selkeästi esille muuttuneen tilanteen. Nurmi ei ollut enää sama henkilö, vaikka hänestä uutisoitiin yhtä ahkerasti kuin ennen. Tasoero Nurmen ja muiden maailman huippujuoksijoiden kanssa oli kaventunut. Tämä oli näkynyt edellisten vuosien tuloksissakin. Pariisissa Nurmi voitti viisi olympiakultamitalia, Amsterdamissa enää yhden.

NYT toi esille uutisoinnissaan myös Nurmen ulkoiset piirteet. Nurmi kuvasi itseään tullessaan Yhdysvaltoihin ylipainoiseksi, mutta sanomalehti kuvasi suomalaista hienovaraisemmin. Nurmea kuvattiin hyväkuntoiseksi mieheksi, jolla oli ohuet kädet ja jalat. Nurmen jalkoja kuvailtiin tanssijan jaloiksi. Myös Nurmen tarkka paino oli mainittu, joka oli 66,7 kg.²¹⁶ Syitä miksi NYT oli kiinnostunut kuvaamaan Nurmen ulkonäköä ja rakenteellisia seikkoja voidaan hakea 1900-luvun alun innostuksesta selittää suomalaisten ylivoimaisuutta kilpailuilla rodullisilla syillä.

1800-luvulla saksalainen rotututkija Johann Friedrich Blumenbach (1752–1840) esitti näkemyksen suomalaisten mongolisuudesta. Saksalaisen teorian pohjana toimivat neljän ihmiskallon mittaukset, joiden mukaan lappalaisten ja mongolien kallot olivat samanlaiset. Puutteellisuudesta huolimatta Blumenbachin tutkimukset säilyivät rotututkimuksen auktoriteetteina pitkään.²¹⁷ Esimerkiksi 1920–1930-luvuilla Yhdysvalloissa opetettiin edelleen kouluissa, että suomalaiset ovat mongoleja, vaikka suomalaisten alkuperästä oli jo esitetty lukuisia uusia teorioita.²¹⁸ Mongoleista oli vakiintunut kuva keltaisina ihmisinä, joilla oli suora, musta tukka ja tummat silmät, leveät litteät kasvot ja leveä, pieni, litteä nenä sekä tietenkin vinot silmät. Mongoleilla oli lisäksi pelottava ja kielteinen maine.²¹⁹ Kuva mongoleista ei siis ollut kovin positiivinen, eikä Paavo Nurmeen sopiva. Suomalainen poikkesi suuresti ulkonäöllisesti mongoleista, joten seikan esilletuominen olisi voinut olla hieman erikoista. Toiseksi kuva Nurmesta oli yleisesti ottaen positiivinen, mikä ei sopinut yhteen mongolikuvaan kanssa.

Suomalaisten menestystä urheilussa pyrittiin selittämään suomalaisen rodun avulla. Yhdeksi tekijäksi mainittiin ilmasto, joka oli kehittänyt suomalaisesta rodusta vahvan. Kovat talvet olivat karsineet heikot ja näin oli muodostunut vahva kansa.

²¹⁶ NYT 18.12.1928.

²¹⁷ Kemiläinen 1993, 62.

²¹⁸ Kemiläinen 1993, 126-128.

²¹⁹ Kemiläinen 1993, 109.

Samantyylisiä selityksiä Nurmen ja suomalaisten menestykselle tuotiin esille usein 1920-luvulla. Usein teemoina olivat kylmyys, köyhyys ja eristyneisyys, jotka olivat muovanneet suomalaisista erityisen päättäväisiä ja lujatekoisia ihmisiä.²²⁰ NYT ei tuonut esille Nurmea koskevissa uutisissa suoranaisesti rodullista syytä menestykseen. Rivien välistä on kuitenkin havaittavissa, että jollain tasolla sanomalehti pyrki selittämään ja löytämään syitä menestykseen fyysisten ja henkisten ominaisuuksien kautta.

Yksi asia ei kuitenkaan ollut muuttunut uutisoinnissa neljän vuoden aikana, nimittäin NYT:n innokkuus uutisoida Nurmen harjoittelua. Koska kilpailuja ei vielä käyty, uutisointi suomalaisen harjoituksista oli hyvin yksityiskohtaista. Harjoitukset kuvattiin alusta loppuun jaardien tarkkuudella, kuten oli tehty edelliselläkin kilpailukiertueella. Huomiota kiinnitettiin edelleen suomalaisen tavaramerkiksi tulleeksi tavaksi juosta kello kädessä.²²¹ NYT:n uutisoinnin tarkkuus Nurmen harjoittelusta, juoksutekniikasta, venyttelystä ja lihashuollosta kertoi suomalaisen kokonaisvaltaisesta ja suunnitelmallisesta suhtautumisesta valmentautumiseen. Kello kädessä juokseminen korosti entisestään Nurmen tarkkuutta harjoitteluun liittyvien asioiden suhteen. Nurmi itse kommentoi kellon käyttöä kilpailuissa seuraavasti:

Kellon kulusta ja vallitsevasta mielentilastani saatoin kunakin päivänä päätellä juoksukuntoni. Useat eivät suosittelle tällaista harjoitustapaa, se kun muka vie nopeasti ylikuntoon sekä rasittaa liiaksi hermostoa. Varmalle pitkän aikaa kunnossa olevalle juoksijalle on se kuitenkin mielestäni aivan välttämätöntä.²²²

NYT:n innostusta uutisoida Nurmi kello kädessä voidaan selittää myös muullakin syyllä kuin valmentautumisen korostamisella. 1920-luvulla koneilla oli myönteinen merkityslataus, koska modernisoituvassa Amerikassa kaupungit, kulkuvälineet ja koneet olivat suuressa suosiossa.²²³ NYT:n tapa kuvata Nurmea konemaiseksi ei siis ollut negatiivissävytteistä 1920-luvulla, vaikka nykypäivänä urheilijoiden vertaaminen koneisiin sitä on.

²²⁰ Nathan 2012, 53.

²²¹ NYT 18.12.1928.

²²² *Työläisurheilijan Joulu 1924.*

²²³ Itkonen & Knuutila 1998, 203.

Ensimmäisellä kilpailukiertueella muodostettua poikkeuksellista ja erikoista kuvaa Nurmesta NYT toi esille toisen kilpailukiertueen alkupuolella, kun turkulainen halusi yksityisyyttä harjoituksiinsa. Nurmi huijasi lehtimiehiä ”lopettamalla” harjoituksen poseeraamalla kuvaajille ja menemällä pukuhuoneeseen hierottavaksi harjoituksen päättymisen merkiksi. Hän kuitenkin palasi vielä radalle juoksemaan toimittajien lähdettyä pois.²²⁴

Vastapainoksi vanhalle kuvalle, NYT toi uutisissaan esille myös uusia piirteitä suomalaisessa, jotka kuitenkin tukivat jo syntynyttä kuvaa Nurmesta. Nurmen harjoitellessa sisäradalla joulukuussa 1928 hän tapasi vanhan tutun olympialaisista, pikajuoksija Loren Murchisonin. Tapaamisen aikana Nurmi tapojensa vastaisesti hymyili kätellessään vanhaa tuttuaan. Nurmi keskusteli amerikkalaisen kanssa tulkin välityksellä ja vaati häntä samoihin kuviin itsensä kanssa.²²⁵ Tällaista inhimillistä puolta Nurmesta ei ollut esitelty lukijoille edellisellä kilpailukiertueella, vaan hänestä oli annettu hyvin kylmä ja etäinen kuva. Nurmesta annettiin seurallinen ja välittävä vaikutelma. NYT pyrki rikkomaan vanhaa mielikuvaa tuomalla esille Nurmen uudenlaista käyttäytymistä. Uutista voidaan kuitenkin tarkastella myös toiselta kantilta. Vaikka uutisessa tuotiin esille uudenlaista kuvaa Nurmesta, oliko se siltikään muuta kuin suomalaisen erityisaseman korostamista yleisurheilun maailmassa?

Mielikuvan rakennus pehmeästä Nurmesta jäi kuitenkin hyvin lyhyeksi. Vanhaa mielikuvaa rujosta, yksinäisestä ja erikoisesta suomalaisesta alettiin elvyttää ja uudelleen rakentaa hyvin nopeasti NYT:n sivuilla. Tuttuun mystiseen kuvaan tarttui NYT:n toimittaja Robert F. Kelly kolumnissaan jouluaattona. Kelly kuvasi Nurmea seuraavasti:

Kun suurin osa maasta rauhoittuu huomenna enemmän tai vähemmän ylellisille aterioille kaupungin perinteiden mukaan, askeettisen näköinen, hymyilemätön mies todennäköisesti istuu jossain päin Bronxia mutustellen epäromanttisia kuivia kalan palasia - - Miehen huomiset olinpaikat ja tekemiset selviävät salaisten agenttien usean päivän salaisen työn tuloksena. Paavo Nurmi näyttää pabeksuvan enemmän kuin koskaan outoa kiinnostusta häntä kohtaan, jota hänen juoksunsa aiheuttaa. Hän ollut täällä jo useita viikkoja, eikä vielä ole löydetty vastauksia kysymyksiin,

²²⁴ NYT 18.12.1928.

²²⁵ NYT 18.12.1928.

*joita hänen saapuminen on synnyttänyt - - Nurmi on edelleen jääkasvoinen, vaitelias mysteeri: yksi kaikkien aikojen mielenkiintoisimmista hahmoista urheilun parissa.*²²⁶

Nurmea kuvattiin tavallisista amerikkalaisista poikkeavaksi niin elämäntapansa, ruokavalionsa kuin käyttäytymisenkin puolesta. Nurmen elämä New Yorkissa ei ollut romanttista ja loistokasta kuin urheilun supertähdeltä olisi voinut odottaa. Mysteerin verhoa langetetaan Nurmen päälle siten, että kukaan ei tiedä mitä hän aikoo tehdä ja milloin. Korostaakseen Nurmen kuuluisuutta ja kiinnostavuutta Kelly tuo esille kolumnissaan salaiset agentit, jotka yrittivät selvittää suomalaisen puuhia. Nurmesta oli kuultu vain huhuja ja juoruja juoksemassa haamuna Bronxin kaduilla. Yliluonnollinen mysteeri oli palannut NYT:n sivuille.

Samassa kolumnissa muisteltiin myös edellistä kilpailukiertuetta ja sen tapahtumia. Suurella kaiholla toimittaja muisteli voittamatonta juoksijaa ja tapaa miten hän sen teki. Kolumnissa kirjoittaja vähättelee muita juoksijoita ja viittaa usein Nurmen yliluonnollisiin kykyihin. Kelly uskoo, että Nurmen kehoon on saatettu piilottaa moottoreita, koska vauhti oli niin kovaa. Toimittaja nostaa jopa ensimmäisellä kilpailukiertueella keskeytykseen johtaneen vasikan lihan syömisen esille. Vaatimattomasti Kelly nostaa annoksen historian tunnetuimmaksi yksittäiseksi ruoka-annokseksi.

Ruuan nostaminen esille Nurmen kohdalla ei ollut poikkeuksellista 1920-luvulla. Kyseessä olleen kohtalokkaan ruoka-annoksen lisäksi ruokavaliolla oli pyritty selittämään Nurmen ja muiden suomalaisten ylivoimaa kestävyysjuoksussa. Vuoden 1924 olympialaisten jälkeen historioitsija JOHN LUCAS toi esille suomalaisten menestyksen takana olevan ravinnon: raakaa kuivattua kalaa, ruisleipää ja piimää.²²⁷

Amerikkalainen lehdistö käsitteli Nurmen ruokavaliota usein lehtien sivuilla. Erityisesti ensimmäisellä kilpailukiertueella yhdysvaltalaiset lehdet käsittelivät

²²⁶ NYT 24.12.1928. *When most of the rest of the country is settling down to more or less sumptuous repasts tomorrow in accordance with the traditions of the city, an ascetic-faced, unsmiling man will probably be sitting somewhere in the Bronx and munching at unromantic bits of dried fish — The whereabouts and the probable doings of the man on the morrow are brought in by special agents, after several days of secret work. Paavo Nurmi seems to resent more than ever strange curiosity which his running arouses in the populace at large. He has been here for several weeks and to date there have been found no answers to the questions which his coming has raised — Nurmi is still the frozen faced, light-lipped enigma; one of the most interesting figures sport has ever had.*

²²⁷ Guttman 1992, 42.

suomalaisen ruokavaliota. Lehtiä kiinnosti, mitä syömällä ihmisistä tulee näin mahtavia. Ajateltiin, että olisi hyödyllistä oppia suomalaisten salaisuus. Amerikkalaiset huomasivat kuitenkin hyvin pian, että suomalaisen ruokailutottumukset olivat hyvin poikkeavat heidän omiinsa verrattuna. Amerikkalaiset juoksijat olivat tottuneet syömään kevyesti, kun Nurmen ruokannoksia kuvailtiin valtaviksi. Nurmi myös järkytti amerikkalaisia syömällä omenia ennen kilpailuja, jota pidettiin pahimpana asiana, mitä voi ennen kilpailuja tehdä. Tavalliset amerikkalaiset olivat 1920-luvulla hyvin kiinnostuneita ruuasta, mikä oli aiheuttanut muutoksia ruokailutottumuksiin. Ihmiset alkoivat syödä terveellisemmin, koska halusivat hyvän terveyden. Erityisesti keskiluokka oli kiinnostunut uusista ruokavalioista.²²⁸ Lehdistöllä oli siis helppoa ja järkevää yhdistää kaksi kiinnostuksen kohdetta. Paavo Nurmi oli jo itsessään kiinnostava, mutta lisäämällä ruokavaliion selittäväksi menestyksen tekijäksi, lehdet saivat kiinnostumaan yhä laajemman joukon ihmisiä. Nurmi rikkoi vanhoja toimintamalleja ruokavaliion suhteen, joten se kiinnosti ihmisiä, jotka halusivat uusia terveellisiä malleja ruokavaliosta. Kuka olisi ollut parempi malli terveellisen ruokavaliion edustajana, kuin menestyvä urheilija? Samalla lehdet saavuttivat yhä laajemman lukijakunnan. Aihe kiinnosti myös niitä, jotka eivät välttämättä olleet kiinnostuneita Nurmen urheilullisesta puolesta.

2.2. Kilpailukiertue alkaa – vanhat ongelmat palaavat

Ennen ensimmäistä kilpailua NYT nosti Nurmen kovimmiksi haastajiksi amerikkalaiset Ray Congerin ja Leo Lermondin sekä myöhemmin Yhdysvaltoihin saapuvan ruotsalaisen Edwin Widen. Erityisesti keskimatkoilla Nurmella arvioitiin olevan eniten haastajia.²²⁹ Ensimmäisen kilpailun Nurmi juoksi Brooklynissä 19.1.1929. Nurmen kerrottiin olevan hyvässä kunnossa ja harjoitukset olivat sujuneet hyvin. Positiivisten kuulopuheiden myötä myös järjestäjien odotukset Nurmea kohtaan olivat kasvaneet. Kisajärjestäjät olivat asettaneet 3000 jaardin matkalle 12 väliaikapistettä, joissa Nurmen odotettiin rikkovan ennätyksiä.²³⁰

²²⁸ Nathan 2012, 52.

²²⁹ NYT 16.12.1928.

²³⁰ NYT 11.1.1929.

Odotukset Nurmea kohtaan olivat korkeat, koska mitään poikkeavaa tai negatiivista ei ollut tullut esille.

Nurmen ensiesiintyminen sujui hyvin, vaikka samanlaista jättipottia kuin neljä vuotta aikaisemmin ei tapahtunut. Nurmi rikkoi kolme sisärataennätystä 6000 katsojan todistaessa juoksua. Edelliseltä kilpailukiertueelta tutut lempinimet palasivat entistä rajumpina. *Phantom Finnin* ja *Abo Antilopen* lisäksi Nurmea kuvailtiin uudella lempinimellä: *Wraith-like*.²³¹ Tämä oli entisiä nimiä astetta rajumpi, jopa pelottava lempinimi.

Uutisointi kilpailun jälkeen toi esille myös Nurmen kuntoa koskeneet arvelut. NYT:n mukaan epäilyt Nurmen kyvyistä kaikkosivat yleisön räjähtäessä tulosten julkaisun jälkeen. Katsojia ei ollut kiinnostanut oliko matka virallinen vai ei, he olivat tulleet katsomaan Nurmea rikkomassa ennätyksiä ja sen hän teki. Pientä kyynisyyttä oli kuitenkin uutisen loppuosassa havaittavissa, koska lehden mukaan Nurmi oli todella kaukana tärkeistä ennätyksistä.²³² NYT oli asiassa oikeassa, koska Nurmi oli valinnut sellaisen matkan, jolla oli helppoa rikkoa ennätyksiä. Nurmen kunto ei ollut vielä sellainen, että hän olisi voinut rikkoa maailmanennätyksiä tavanomaisilla matkoilla.²³³

Nurmen toinen kilpailukiertue ei ollut kestänyt kuin yhden kilpailun, jonka jälkeen ensimmäiseltä kilpailukiertueelta tutut ongelmat palasivat. Suomalaista syytettiin taas kisajärjestelyihin liittyvistä epäselvyyksistä. Osapuolet olivat tutut: AAU, kisajärjestäjät ja Nurmi. Kolme päivää ensimmäisen kilpailun jälkeen NYT uutisoi syytöksistä Nurmea kohtaan. AAU:n komitea oli kutsuttu koolle keskustelemaan kirjeestä, jonka mukaan Nurmi olisi ensin lupautunut kilpailemaan New Yorkissa, mutta jälkeenpäin perunut lupauksensa ja aikoi kilpailla Bostonissa sen sijaan. Bostonin kisajärjestäjät kuitenkin ilmoittivat, että Nurmen manageri Hugo Qvist oli ilmoittanut heille hyvissä ajoin Nurmen aikomuksesta kilpailla Bostonissa. Kilpailu oli ensimmäinen johon Nurmi oli ilmoittautunut useita viikkoja sitten saavuttuaan Yhdysvaltoihin. Uutisessa kerrottiin myös, että Qvist oli soittanut samana päivänä Bostonin kisajärjestäjille, että hän ja Nurmi saapuisivat lauantai-iltapäivänä kilpailupaikalle. Bostonin kilpailujärjestäjien mukaan New Yorkilaiset eivät

²³¹ NYT 20.1.1929.

²³² NYT 21.1.1929.

²³³ Karikko & Koski 1965, 108-109.

suunnitelleet Nurmen kilpailevan lauantaina omassa tapahtumassaan. Bostonin kilpailujärjestäjät ilmoittivat, että AAU olisi tervetullut tutkimaan Nurmen tai kenen tahansa muun urheilijan kulukorvauksia kyseisiä kilpailuja koskien.²³⁴

Nurmen toimintaa kyseenalaistavan kirjeen oli lähettänyt newyorkilaisen urheiluseuran *Masonic Athleticsin* sihteeri John L. Harris. Myöhemmin *Masonic Athleticin* puheenjohtaja kuitenkin soitti AAU:lle selvittääkseen asian. Puheenjohtajan mukaan Harrisilla ei ollut oikeutta lähettää kirjettä. Kirje oli seuran mielestä luvaton, eikä se edustanut yhtenäistä mielipidettä. Harris toimi asiassa yksin ja oli tapahtumien jälkeen esittänyt eropyyntönsä, joka oli hyväksytty. *Masonic Athletic* oli kuitenkin pahoillaan, että Nurmi ei ottanut osaa heidän kilpailuihinsa. Samalla he kuitenkin korostivat, että amatööriurheilijat ovat vapaita kilpailemaan missä halusivat. Lopuksi NYT uutisoi, että AAU:n rekisteröintikomiteaa laajennettiin viidestä jäsenestä seitsemään.²³⁵

Seuraavana päivänä NYT uutisoi, että syytteet Nurmea kohtaan oli peruttu. Nurmea oli kuulusteltu asian tiimoilta ja hän oli ilmoittautunut jo 11.1.1929 kyseiseen kilpailuun. Samoissa kuulusteluissa kuultiin myös Bostonin kisajärjestäjiä. Syytökset todettiin perättömiksi ja yhden henkilön keksinnöksi. Nurmi totesi samalla, että hän ei käytä ulkopuolista manageria, vaan ilmoittautuu kaikkiin kilpailuihin itse, mikä oli aikaisemman uutisoinnin kannalta mielenkiintoista. Ensimmäistä kertaa pohdittiin Qvistin todellista asemaa, koska monissa aikaisemmissa yhteyksissä häntä oli sanottu Nurmen manageriksi.

Ensimmäisellä kilpailukiertueella syntyneet sekaannukset ja rahojen tilityksiin liittyneet epäselvyydet olivat katkaisseet Nurmen ja Qvistin välit hetkellisesti.²³⁶ Välit olivat kuitenkin lämmenneet, koska kuten edellä mainittua, Qvist houkutteli Nurmen takaisin toiselle kilpailukiertueelle Yhdysvaltoihin. Virheistään oppineena Nurmi reagoi toisella kilpailukiertueella Qvistin asemaan hyvin nopeasti. Negatiivisten asioiden tullessa esille Nurmi toimi. Suomalainen ei halunnut toistaa virheitään tai olla liian läheisissä väleissä epäilyttävässä maineessa olevan managerin kanssa. NYT pyrkii mielestäni tuomaan esille tämän seikan. Kuvaa Nurmesta yritettiin kiillottaa tuomalla esille seikkoja, jotka olivat muuttuneet edellisestä

²³⁴ NYT 22.1.1929.

²³⁵ NYT 23.1.1929.

²³⁶ Viita 1997, 236.

kilpailukiertueesta. Amatööristatusta pyrittiin vaalimaan korostamalla pyrkimyksiä muutoksiin.

NYT uutisoi yksityiskohtaisesti Nurmen tavasta toimia kilpailunjärjestäjien kanssa. Sanomalehden mukaan suomalainen antoi selkeän lausunnon tulkin välityksellä tavastaan ilmoittautua kilpailuihin, jottei samanlaisia tapauksia syntyisi. Nurmi korosti, että kukaan muu ei voi ilmoittaa häntä kilpailuihin kuin hän itse. Tällaiselle toimintatavalle Nurmella oli selkeä syy. Nurmi ei ollut saanut henkilökohtaista kutsua *Masonic Athleticsin* kilpailuihin, mutta hänen ystäviltään oli kuitenkin kyselty Nurmen halusta kilpailla niissä. Ystävien ja kilpailujen järjestäjien välillä oli saattanut syntyä sellainen kuva, että Nurmi halusi juosta kilpailuissa. Selventääkseen tilannetta, Nurmi kertoi, että kisajärjestäjät eivät saa mainostaa kilpailuja hänen nimellään ennen kuin heillä on mustaa valkoisella. Nurmi kielsi saavansa mitään etuuksia Bostonin kilpailuista. Kaikki tulot kilpailusta ohjattiin Proutin perheelle, jonka isään William C. Proutiin, AAU:n entiseen puheenjohtajaan, Nurmi ystäväystyi vuonna 1925. Perhe menetti koko omaisuutensa perheen isän kuollessa. Samalla Nurmi tarkensi tulevia kilpailusuunnitelmiaan selvittämällä tulevat kilpailut epäselvyyksien välttämiseksi.²³⁷

Edellisestä kerrasta oppineena Nurmi reagoi heti ja selvitti toimintatapansa lehdistön edessä. Nurmesta annettiin hyvä ja kuuliainen kuva. Syyt tapahtumille sysättiin muille ja kuin korostaakseen Nurmen hyvää mainetta, uutisoitiin hänen ohjaavan kilpailuiden tulot apua tarvitsevalle perheelle. AAU:n ja Nurmen hyviä suhteita korostetaan muistuttamalla, että AAU:n entinen puheenjohtaja oli ollut Nurmen hyvä ystävä.

Wide nostetaan haastajaksi

Uuden puolen tapahtumiin toi ruotsalainen Edwin Wide, joka oli saapunut juuri Yhdysvaltoihin kilpailemaan ja opiskelemaan amerikkalaista koulujärjestelmää. Wide oli alun perin Suomessa syntynyt, mutta nuorena Ruotsiin muuttanut juoksija, joka oli kohdannut ja voittanutkin Nurmen edellisinä vuosina Euroopassa. Wide oli käynyt juoksemassa Yhdysvalloissa jo edellisenä vuonna, mutta ei ollut pystynyt samanlaisiin saavutuksiin kuin Nurmi vuonna 1925. Yhtäläisyyksiä Nurmeen

²³⁷ NYT 24.1.1929.

kuitenkin löytyi, koska Widea oli syytetty ammattilaisuudesta vuoden 1927 hallikaudella.²³⁸ Ruotsalaisen piti alun perin juosta kilpaa vasta muutamaa viikkoa myöhemmin, mutta hän tarjoutui kilpailemaan *Masonic Athleticsin* kilpailuissa Nurmen jättäytyessä niistä pois. AAU antoi lopulta Widelle luvan kilpailla.²³⁹ Wide nosti itsensä tällä tarjouksella NYT:n otsikoihin ja välittömästi uudeksi vertailukohteeksi Nurmelle.

Väärinkäsitysten selvittyä Nurmi jatkoi kilpailemista. Seuraavaksi vuorossa oli kilpailu Bostonissa. Nurmi voitti siellä kahden mailin kilpailun, mutta hyvin keskinkertaisella ajalla 9.12. NYT uutisoi kilpailua kuitenkin positiivisesti nopeimpana kaksi mailisena New Englannissa. Nurmi voitti seuraavan kilpailijan, suomalaisen Ove Anderssonin, $\frac{3}{4}$ kierroksella. Nurmen juoksua kuvailtiin pitelemättömäksi, mutta tulosta juoksija piti itsekin pettymyksenä.²⁴⁰ Uutisointi oli hyvin ristiriitaista. Toisaalta kilpailua itsessään kehuaan, mutta tulos oli kuitenkin pettymys kaikille.

Kilpailuiden jälkeen NYT alkoi pohtia menneitä kilpailuja ja niiden tuloksia. Wide oli juossut *Masonic Athleticsin* kilpailuissa 1500 metriä aikaan 4.03, mihin hän oli tyytyväinen. Nurmi puolestaan ei ollut tyytyväinen tulokseensa Bostonissa, koska se oli jäänyt kauas hänen tasostaan. Nurmi selitti suoritustaan tiukalla radalla, mutta aika 9.12 jäi kauas hänen ennätyksestään 8.58. NYT:n mukaan tämä todisti, että Nurmi ei ollut siinä huippukunnossa, missä haluaisi. Kumpikaan juoksijoista ei siis rikkonut ennätyksiä, mutta Wide oli ollut paljon lähempänä. Ruotsalainen oli harjoitellut vasta vähän aikaa Amerikassa ja kilpailu oli ollut hänen ensimmäinen sisäratajuoksu.

NYT uutisoi Nurmen juoksevan seuraavaksi Newarkissa kaksi mailia. Lehdessä epäiltiin pystyisikö Nurmi neljän vuoden takaiseen aikaansa. Kuin piikiksi Nurmen huonolle Bostonin kilpailulle, NYT kysyi Widelta: ”Mitä tekisit jos kaveri nimeltä Nurmi juoksisi samassa kilpailussa?”²⁴¹ Ruotsalainen oli vastannut toimittajalle olkapäitään kohauttamalla: ”En mitään.” Nurmi oli Widelle kuin kuka tahansa juoksija. Samassa uutisessa viitattiin Widen voittoihin Nurmesta muutaman vuoden

²³⁸ Viita 1997, 257.

²³⁹ NYT 25.1.1929.

²⁴⁰ NYT 27.1.1929.

²⁴¹ NYT 28.1.1929. ”*What would you do if a fellow named Nurmi would run in the same race?*”

takaa Berliinissä sekä hänen loistaviin ulkorata-aikoihin.²⁴² Nurmen ylivoimaisuudelta ja voittamattomuudelta vietiin pohjaa samalla, kun toista tähteä nostettiin otsikoihin.

Nurmen ja Widen vertailu oli ymmärrettävää. Suomalainen ja ruotsalainen olivat kuntonsa puolesta hyvin lähellä toisiaan, joten juoksijoiden kohtaaminen olisi ollut mielenkiintoista. Kiinnostavuutta lisäsi se, että Wide oli pystynyt aikaisemmin kukistamaan Nurmen. Vastakkainasettelun luominen lehtien sivuille oli tehokas keino lisätä juoksijoiden julkisuutta ja samalla lehden kiinnostavuutta.

Vuoden 1927 hallikaudella Widesta oli rakennettu kuvaa miehenä, joka löisi Nurmen. Wide piti itseään parempana hallijuoksijana kuin Nurmea. Yhdysvaltalaisissa lehdissä Widesta oli helppo rakentaa uutta Nurmen haastajaa itsevarman ruotsalaisen olemuksen ansiosta.²⁴³ *Ottawa Citizen* – sanomalehti mainosti Widea vuonna 1927 ”*The Scandinavian Whirlwind*” ja ”*Conquer of Nurmi?*” – lempinimillä.²⁴⁴ Lempinimet viittaavat vahvasti Nurmen lempinimiin, joten Widen arvostus oli korkealla. Widea koskevan uutisen yhteydessä oli myös pilapiirros, jossa Wide loikkaa Euroopasta kohti Yhdysvaltoja. Taustalla näkyy pienen pieni Paavo Nurmi, joka toteaa mietteliäänä: ”Jotenkin minulla on sellainen olo, että hän aikoo pyyhkiä ennätykseni!”²⁴⁵

NYT jatkoi Nurmen maineen kolhimista heti seuraavana päivänä. Nurmi ei halunnut juosta tasoitusjuoksukilpailua, mikä oli herättänyt NYT:ssa huomiota. Lehti epäili, että Nurmella ei ollut samanlaista itseluottamusta kuin neljä vuotta sitten, koska hän ei ollut suostunut juoksemaan tasoitusjuoksukilpailua. Nurmi kommentoi juoksevansa normaalin kahden mailin kilpailun tai ei osallistu lainkaan. NYT:n toimittajan mukaan neljä vuotta sitten, Nurmi ei välittänyt kilpailumuodoista, vaan juoksi ennätykset kumoon konemaisesti matkasta riippumatta.²⁴⁶

Lopulta Nurmi kuitenkin taipui ja ilmoitti juoksevansa kahden mailin tasoituslähtökilpailussa. Juoksemiseen liittyi kuitenkin ehtoja, kuten enintään 170

²⁴² Ibid.

²⁴³ Viita 1997, 254.

²⁴⁴ *Ottawa Citizen* 25.3.1927.

²⁴⁵ ”*Something tells me that he going to swipe my stuff!*”

²⁴⁶ NYT 29.1.1929.

jaardin tasoitus muille kilpailijoille. Kisajärjestäjät asettivat myös Nurmen kovimman vastustajan, Leo Lermondin toiseen erään. Näin kahden huippujuoksijan annettiin juosta samoissa kilpailuissa, mutta kohtaamatta toisiaan. Epäselväksi NYT:n uutisessa jäi, oliko järjestely suomalaisen toive. Päätelmää tukevat juoksijoiden kommentit kyseisestä asiasta. Molemmat juoksijat toivoivat kohtaavansa toisensa, mutta vasta muutamaa kilpailua myöhemmin.²⁴⁷

Nurmi voitti tasoituslähdön kuten odotettua, mutta 6000 katsojaa oli pettynyt aikaan 9.19,6. Tulos oli edelleen yli 20 sekuntia huonompi kuin hänen ennätys. NYT kuvasi Nurmea pettyneemmäksi kuin yleisö. Viimeiselle kierrokselle lähdetessä Nurmi oli katsonut kelloa ja löysännyt selvästi vauhtia, kun oli ollut varma voitostaan.²⁴⁸ NYT:n tapaa lähestyä asiaa on mielenkiintoinen. Lehti kuvaa vauhdin pudottamisen syyksi sen, että oli Nurmi oli varma voitostaan. Voittamisen tärkeyttä siis korostetaan, mutta mihin katosi ennätysten rikkomisen tärkeys? Varman voiton lisäksi toinen syy vauhdin pudottamiseen saattoi olla ennätyksen karkaaminen ulottumattomiin. Nurmi ei ollut enää uskonut ennätyksen rikkoontumiseen ja siksi juoksua olisi voinut kuvata lehdessä myös luovuttamiseksi.

Nurmen löysät otteet jatkuivat seuraavassa kilpailussa Bostonissa kahden mailin kilpailussa. Suomalaisen aika oli huonompi kuin edellisessä kilpailussa. NYT kuvasi juoksun kulkua ontoksi. Lehden mukaan Nurmen juoksu ei näyttänyt siltä, että hän juoksisi täysillä. Kuten edellisessä kilpailussa, suomalainen löysäsi vauhtia, kun halusi, eikä puskenut itseään rajoille. Tällaista vaikutelmaa oli tukenut myös Nurmen maaliintulo. Suomalainen oli vaikuttanut yhtä hyvävoimaiselta kuin lähtiessään. Aika oli NYT:n mukaan pettymys, mutta artikkelissa korostettiin, että kenen tahansa muun juoksemana aika olisi ollut mahtava.²⁴⁹ Nurmi oli selkeästi jäänyt maineensa vangiksi. Edellisellä kilpailukiertueella syntynyt kuva voittamattomasta ennätyksiä rikkovasta juoksijasta ei antanut Nurmelle armoa. Odotukset olivat edelleen valtavat, vaikka oli täysin selvää, että Nurmi ei ollut samassa kunnossa kuin neljä vuotta aikaisemmin.

Muutamaa päivää myöhemmin Wide rikkoi Nurmen kauden rataennätyksen kahdella maililla Newarkissa, ajalla 9.17, kun suomalaisen aika oli ollut Bostonissa

²⁴⁷ NYT 30.1.1929.

²⁴⁸ NYT 1.2.1929.

²⁴⁹ NYT 3.2.1929.

9.19. Olosuhteita kuvattiin näissä kahdessa kilpailussa hyvin samanlaisiksi. Tämä antoi NYT:n mukaan Nurmelle ajateltavaa.²⁵⁰

Väärä valinta

Kolmen huonosti juostun kahden mailin kilpailun jälkeen Nurmi valitsi seuraavaksi matkakseen mailin. Tutuksi tullut kaksi mailinen olisi ollut tarjolla myös New Yorkin *Wanamaker Milella*, mutta Nurmi valitsi yllättäen lyhyemmän matkan. NYT:n mukaan Nurmi aikoi viedä mailin ennätyksen nimiinsä tällä kaudella, vaikka ennätyksen ei uskottu syntyvän juuri tässä kilpailussa. Nurmen kykyihin rikkoo ennätys uskottiin, mutta lehden mukaan hän tarvitsisi useamman lyhyen matkan kilpailun ennen kuin se olisi mahdollista. Mailin valintaan vaikutti lehden mukaan myös uusi rata, joka oli nopeampi kuin ennen.²⁵¹

Matkan vaihto ei auttanut Nurmea rikkomaan ennätyksiä. Päinvastoin, Nurmi hävisi Amerikan ennätysmies Ray Congerille, mikä oli NYT:n mukaan yllätys. Suomalainen hävisi tiukassa kilpailussa viimeisen puolen kierroksen aikana amerikkalaiselle sekunnin. Tappio oli Nurmelle uran toinen sisäradoilla. Tämän lisäksi voittaja oli amerikkalainen, kun NYT oli pitänyt todennäköisempänä Nurmen kukistajana Edwin Widea tai Eino Purjetta. Juoksua kuvattiin suurena voittona amerikkalaisille, jotka iloitsivat tapahtunutta aidosti. NYT nosti esille myös Nurmen edellisen tappion amerikkalaiselle Alan Heffichille vuoden 1925 kilpailukiertueella. Nurmen suhtautuminen tappioon tuotiin esiin neutraalina. Nurmi poistui radalta välittömästi kisan jälkeen pää pystyssä, kun amerikkalaiset alkoivat juhlia voittoa.²⁵² On erikoista, että Nurmen tappiota uutisoitiin yllätyksenä NYT:ssa. Tilastollisesti Nurmi hävisi harvoin, mutta silti kaikki merkit olivat ilmassa. NYT oli jopa tuonut niitä esille aikaisemmissa kirjoituksissaan. Lehti oli huomannut suomalaisen hidastuneen ja piti häntä yhä enemmän pitkien matkojen juoksijana. NYT:lla oli selkeitä vaikeuksia hylätä Nurmen voittamaton maine.

Tappion myötä NYT ilmoitti Nurmen vetäytyvän seuraavan viikonlopun AAU:n mestaruuskilpailuista. Nurmi aikoi sen sijaan kilpailla maanantaina kahdella maililla

²⁵⁰ NYT 8.2.1929.

²⁵¹ NYT 1.2.1929.

²⁵² NYT 10.2.1929.

New Yorkissa.²⁵³ Nurmen kerrottiin kuitenkin viisi päivää myöhemmin olevan edelleen AAU:n mestaruuskisojen ilmoittautumislistoilla kahdella matkalla: kahdella maililla ja estejuoksussa. Lehdessä uskottiin Nurmen juoksevan vain esteet, koska kahdelle mailille olivat ilmoittautuneet hänen suurimmat haastajansa Wide ja Purje.²⁵⁴ NYT:n urheilutoimituksen usko Nurmen kykyihin alkoi horjua. Suomalaisen ei uskottu pystyvän haastamaan kaikkia juoksijoita, jonka vuoksi ilmoittautuminen muille matkoille oli todennäköisempää. Ensimmäisellä kilpailukiertueella tällaisia arveluja ei tuotu esille, koska niihin ei ollut syitä.

Nurmen tilanne lehtien sivuilla ei parantunut AAU:n mestaruuskisojen jälkeen. NYT uutisoi isoin otsikoin: ”Nurmi epäilysten alaisena.” Suomalainen oli jättänyt AAU:n mestaruuskilpailut kokonaan väliin, mikä oli aiheuttanut kilpailuluvan hyllyttämisen Yhdysvalloissa. AAU:n ilmoitti, että asia käsiteltäisiin lopullisesti ennen seuraavia kilpailuja. Nurmen tuli esittää pätevä syy kilpailun väliin jättämiselle, muuten häntä saattoi odottaa jopa kuuden kuukauden kilpailukielto. Selitykseksi Hugo Qvist ilmoitti ennen kilpailuja, että Nurmi oli yliharjoitellut ja tarvitsisi pitkän lepojakson. AAU ei kuitenkaan hyväksynyt tätä päteväksi syyksi ja vaati täsmennystä.

NYT:n mukaan yleinen mielipide kilpailuiden väliin jättämiselle oli Nurmen pelko toista suomalaista juoksijaa, Eino Purjetta, kohtaan. Nurmen kerrottiin luulleen varmistavansa voiton ilmoittautumalla kahdelle matkalle ja valitsemalla sen matkan, jolla ei tarvitse kohdata Purjetta ja Widea. Purje olikin vaihtanut matkansa viime hetkellä kahdelta maililta esteisiin, joka oli säikäyttänyt niin Qvistin kuin Nurmen. Nurmen ei uskottu pystyvän maailmanennätysvauhtiin esteissä, mihin Purjeen taas uskottiin pyrkivän. Nurmen kuultua asiasta, Qvist pyrki vielä vaihtamaan suojattinsa kolmannelle matkalle, 1000 jaardille. AAU piti pyyntöä kuitenkin erikoisena ja huvittavana, koska Nurmea ei nähty sprintterinä. Lupa evättiin. Tämän jälkeen Qvist ilmoitti saaneen Nurmelta aikaisemmin lapun, jossa hän oli ilmoittanut kilpailuiden väliin jättämisestä. Kirje oli myös lähetetty AAU:lle aikaisemmin. Kirje ei kuitenkaan saapunut AAU:lle ennen kilpailuiden alkua, joten

²⁵³ NYT 12.2.1929.

²⁵⁴ NYT 17.2.1929.

sillä ei ollut muuta vaihtoehtoa kuin asettaa Nurmi kilpailukieltoon tutkimusten ajaksi.²⁵⁵

Asian selvittämiseksi suomalainen kutsuttiin AAU:n kuultavaksi 27.2.1929. Nurmea pyydettiin selittämään henkilökohtaisesti lauantain kilpailusta poisjättäytyminen. NYT:n mukaan AAU:lle oli saapunut kaksi kirjettä, jotka olivat kirjoitettu suomeksi. Kääntämisen jälkeen niistä oli selvinnyt, että Nurmi oli ilmoittanut kirjeissä jättävänsä AAU:n mestaruuskilpailut väliin flunssan vuoksi. NYT korosti, että jos Nurmi pystyy todistamaan flunssan vakavuuden, hän voi välttää kilpailukiellon jatkumisen.²⁵⁶ Kilpailukiellon takia New Yorkin kaksi mailia jäi turkulaiselta väliin, mutta NYT elätteli toiveita seuraavaan kilpailuun osallistumisesta.²⁵⁷ Tästä voidaan päätellä, että NYT uskoi Nurmen selvityksen menevän läpi kuulusteluissa ja hänen saavan kilpailuluvan välittömästi. NYT:n usko Nurmen syyttömyyteen epäilyttävissä asioissa oli hämmentävän voimakasta.

Kuulusteluissa Nurmi ei saanut vakuutettua AAU:n komiteaa, vaan hänen tilansa pysyi samanlaisena. Kilpailukielto pysyi voimassa kaksi viikkoa, sillä tutkimukset jatkuivat. Nurmi ei ollut ainoa syytetty kolme tuntia kestäneissä kuulusteluissa, koska syytettynä oli yhteensä 18 muuta urheilijaa samasta syystä. Nurmi oli kuitenkin ainoa, jonka nimi oli nostettu uutisessa esille. Vuoden 1929 hallikaudella ammattilaisuusasia nousi NYT:n otsikoihin usein. NYT pohti vakavissaan pitäisikö amatöörien ja ammattilaisten juosta samoissa kilpailuissa.²⁵⁸ Uutta tietoa lukijoille sala-ammattilaisuudesta NYT tarjosi Amsterdamin olympialaisten 400 metrin voittajan Ray Barbutin kommentteilla. Amerikkalainen kertoi avoimesti, kuinka kilpailujenjärjestäjillä oli listat urheilijoista ja heille kuuluvista palkkioista. Amerikkalaisen mukaan tähtiurheilijoita kysyttiin kilpailuihin, jonka jälkeen urheilijat ilmoittivat starttihinnan. Summat saattoivat olla korkeimmillaan jopa 500 dollaria. AAU:n Daniel D. Ferrisin mukaan samanlaisia tarinoita oli kuultu jo vuosia, mutta todisteiden puuttuessa ei osallisia pystytty saamaan kiinni. Barbutin lausunnoista ei ollut Ferrisin mukaan mitään hyötyä, koska ne eivät auttaneet saamaan ketään kiinni.²⁵⁹

²⁵⁵ NYT 25.2.1929.

²⁵⁶ NYT 26.2.1929.

²⁵⁷ NYT 27.2.1929.

²⁵⁸ NYT 26.3.1929.

²⁵⁹ NYT 4.4.1929.

Kuulusteluiden jatkuessa Nurmi kertoi William Lehtisen tulkkaamana, että hän oli saanut flunssan Detroitissa, missä oli kylmettänyt itsensä. Palatessaan New Yorkiin hän oli päättänyt jättää kilpailun väliin. Nurmen ystävät eivät kuitenkaan olleet ottaneet hänen ilmoitustaan tosissaan, joten hän oli joutunut itse kirjoittamaan kirjeen AAU:lle päivää ennen kisoja. Häneen kohdistuvista epäilyistä Nurmi kuuli ystävältään kilpailun jälkeisenä päivänä, hänen lukiessaan niistä lehdestä. Sen jälkeen Nurmi kirjoitti uuden kirjeen, jossa hän korosti olleensa sairas kilpailuiden aikana. Todisteeksi Nurmi tarjosi kirjallista lääkärin lausuntoa.²⁶⁰

AAU:n tutkiessa Nurmen toimia, innostui liiton puheenjohtaja Brundage kirjoittamaan kirjeen Suomeen. Brundage kirjoitti Lauri Pihkalalle, kuinka hän on yrittänyt pitää aisoissa Nurmen ystävää Qvistia ja pyrkinyt estämään häntä keräämästä kohtuuttomia maksuja. Käydyistä kilpailuista amerikkalainen selvitti, että AAU oli sallinut Nurmen ilmestyä vain niihin kilpailuihin, joissa järjestö on voinut olla varma, että niiden johto on noudattanut sääntöjä. Brundagen mukaan Nurmi ei ollut kilpaillut yhtä paljon kuin edellisellä kerralla. Suomalainen ei ollut myöskään hänen mielestään yhtä hyvä kuin ennen, jonka takia hänen tulisi pystytellä jatkossa pidemmällä matkoilla säilyttääkseen ylivoimansa.²⁶¹

2.3. Hiipuva tähti – kilpailukiertueen loppu

AAU piti kiinni kahden viikon kilpailukiellosta ja vapautti Nurmen tasan kaksi viikkoa kilpailukielloon julistamisen jälkeen 9.3.1929.²⁶² Nurmi palasi kilpakentille samana päivänä voitokkaana. Nurmen paluuta radoille kuvailtiin positiivisesti, hänen voittaessa toisen suomalaisen Ove Anderssonin kanssa kahden mailin viestijuoksun. Tauko oli tehnyt Nurmelle hyvää ja NYT kuvasi hänen juoksua parhaaksi koko kiertueen aikana. NYT:n mukaan Nurmi oli ollut väsynyt ja sairas mies, mutta pakollisen tauon aikana hän oli keskittynyt parantamaan itseään ja onnistunut siinä hyvin. Nurmen juoksua kuvattiin nautinnolliseksi, koska Nurmi aikaisemmista kilpailuista poiketen hymyili maaliin tullessa. Nurmen voitontahtoista luonnetta tuotiin esille kuitenkin maalissa sattuneella tapahtumalla. Nurmi luuli

²⁶⁰ NYT 28.2.1929.

²⁶¹ Häyrinen & Laine 1989, 316-317.

²⁶² NYT 10.3.1929.

toimitsijan julistavan väärän joukkueen voittajaksi osoittaessa kädellä toiseksi tullutta juoksijaa maalissa. Tästä seurasi ankaraa protestointia Nurmen toimesta.²⁶³

Nurmen kiertue jatkui viikkoa myöhemmin hallikauden huipennukseksi mainostetussa Madison Square Gardenin ”*Mile of the Century*”-kilpailussa. Kilpailuun oli ilmoittautunut kaikki parhaat amerikkalaiset ja ulkomaalaiset juoksijat. Lähtölistoilla olivat muun muassa Edwin Wide, Eino Purje, Galen Elliot, Ray Conger, Joe Gickey ja Leo Lermond. Nurmi ei kuitenkaan ollut ilmoittautunut mailille. NYT:n mukaan tämä kilpailu lopetti Nurmen maileriuran. Nurmen jättäytyminen kilpailusta nähtiin luovuttamisena mailin matkan suhteen. Suomalaista ei enää nähty maailmanluokan mailerina, koska hän ei uskaltanut haastaa muita kilpailijoita samassa startissa. Perintönä Nurmi jätti ulko- ja sisäratojen maailmanennätykset nuoremmille rikottaviksi. Mailin sijaan Nurmi ilmoittautui 5000 metrille, jossa hän pyrki rikkomaan viisi ennätystä.²⁶⁴ NYT:n mukaan yhtenä syynä vetäytymiselle pidettiin Nurmen valmistautumista tuleviin 10 mailin ja tunnin juoksun kilpailuihin Los Angelesissa.²⁶⁵ Suurempana syynä pidän Nurmen halua voittaa kilpailuja ja rikkoa ennätyksiä, mikä oli vaikeutunut vuoden 1929 kiertueella. Nurmen nopeuden hidastuessa mahdollisuudet pärjätä mailin mittaisella matkalla olivat huonontuneet, joten oli helpompi hakea voittoja ja ennätyksiä pidemmiltä matkoilta. *Mile of the Century* oli lähtölistaltaan niin kova, että riski hävitä oli suuri. Puhumattakaan siitä, että Nurmi olisi hävinnyt useammalle juoksijalle.

5000 metriä juostiin tasoituslähtökilpailuna ja Nurmi sijoittui siinä toiseksi. Suomalainen kuitenkin rikkoi juoksun aikana 4 uutta ennätystä, mikä oli hyvä suoritus. Verratessa aikaisempiin kauden tuloksiin, Nurmi yllätti positiivisesti. Rikotut ennätykset olivat kuitenkin hyvin harvinaisia, joita eivät edes amerikkalaiset pitäneet virallisina matkoina. Uutisoinnissa Nurmen ennätykset jäivät muiden suoritusten varjoon, koska kilpailuissa juostiin muitakin tasokkaita lajeja, kuten jo mainittu maili ja Phil Edwardsin 500 metrin ennätys.²⁶⁶ Uutisoinnin pääkohde oli mailin juoksu, jonka kulku käytiin hyvin tarkasti läpi. Syynä mailin korostamiseen voidaan pitää jo todettua matkan korkeaa tasoa ja amerikkalaisten pärjäämistä siinä.

²⁶³ NYT 11.3.1929.

²⁶⁴ NYT 14.3.1929.

²⁶⁵ Karikko & Koski 2006, 100.

²⁶⁶ NYT 16.3.1929.

Voiton vei Nurmen aikaisemmin maililla voittanut Conger hyvällä ajalla 4.13,4. Tulos jäi vain yhden sekunnin sisärajojen maailmanennätyksestä. Amerikkalaiset ottivat kaksoisvoiton Lermondin sijoituessa toiseksi. Ulkomaalaiset maailmanennätysmiehet Wide ja Purje jätettiin kolmanneksi ja neljänneksi. NYT uutisoi tulosta suurin otsikoin, koska lehden mukaan ulkomaalaisten valta maililla oli lopullisesti lyöty. Perusteluiden pohjaksi korostettiin kaikkien ulkomaalaisten huippujen juosseen kilpailussa. Vain Paavo Nurmi oli puuttunut kilpailusta.²⁶⁷ Conger kuitenkin oli lyönyt Nurmen aikaisemmin, joten perustellusti NYT korosti amerikkalaisten asemaa maililla.

Nurmi ei kuitenkaan tippunut lehtien otsikoista amerikkalaisten juoksijoiden nostaessa julkisuuskuvaansa. Nurmi oli edelleen kuuluisa, mistä kertoo seuraavaksi käydyn Hartfordin kilpailun uutisointi. ”Nurmi voitti helposti kahdella maililla” pääsi pääotsikkoon, mutta mailin juoksu uutisoitiin pienemmin tekstein, vaikka kilpailussa kohtasivat edellä mainitut Amerikan parhaat Conger ja Lermond. Nurmen aika ei ollut edes erityisen hyvä, koska hän käytti kahden mailin matkaan aikaa 9.24,4. Uutisessa kerrottiin myös Nurmen tavanneen ennen kilpailua tärkeitä henkilöitä, kuten kuvernööri John H. Trumbullin ja pormestari Walter E. Battersonin.²⁶⁸ Nurmi oli edelleen kiinnostava persoona ja maine eli vahvana, vaikka NYT:n antamassa kuvassa oli alkanut näkyä muutoksia.

John F. Kieran – Kriittinen realisti

Nurmen epäonnistuminen uusia neljän vuoden takainen läpimurto aiheutti muutoksia häntä koskevassa uutisoinnissa. Nurmen asema yhtenä maailman suurimmista urheilijoista tunnustettiin, mutta myös hänen vauhtinsa hidastuminen pantiin merkille. Nurmen ylivoiman puuttuessa, jopa NYT:n toimituksessa syntyi eriäviä näkemyksiä Nurmen asemasta. Osa toimituksesta selkeästi uskoi neljän vuoden takaiseen ihmejuoksijaan ja hänen kykyihinsä. Osa NYT:n kirjoittajista eivät kuitenkaan olleet samoilla linjoilla, vaan alkoivat kritisoida suomalaista.

John F. Kieran oli Yhdysvaltalainen toimittaja ja kirjailija, joka kirjoitti uransa aikana useaan New Yorkilaiseen sanomalehteen. Kieran aloitti uransa NYT:ssa 1915 urheilutoimittajana ja kohosi 1920-luvulla Amerikan yhdeksi parhaaksi ja

²⁶⁷ NYT 17.3.1929.

²⁶⁸ NYT 19.3.1929.

tunnetuimmaksi urheilukolumnistiksi. Nurmen toisen kilpailukiertueen aikana Kieran aloitti oman kolumnisarjan NYT:ssa: *Sports Of Times*, jossa hän käsitteli urheiluaiheita ajalle poikkeavaan tyyliin.²⁶⁹ Kieranilla oli poikkeuksellisen vapaat kädet kirjoittamiseen, mikä ei ollut yleistä NYT:n toimittajien keskuudessa. Kieran itse kommentoi asemaansa toimituksessa seuraavasti:

*Sain valita aiheeni vapaasti, mennä minne halusin ja kirjoittaa miten halusin kohtuullisuuden rajoissa - - Tämä antoi minulle mahtavan liikkumisen vapauden ja laajat mahdollisuudet valita aiheet.*²⁷⁰

Kieranin vapaudet kirjoittaa aiheesta kuin aiheesta näkyi selkeästi poikkeavana linjana muihin uutisiin nähden. Amerikkalainen kirjoitti paljon kriittisemmin Nurmesta kuin NYT yleisesti ottaen teki artikkeleissaan. Osittain Kieranin kolumnit olivat jopa ristiriidassa samana päivänä ilmestyneisiin artikkeleihin. Kilpailukiertueen alussa NYT kirjoitti hyvin positiivisesti ja luottavaisesti Nurmen mahdollisuuksista. Kieran antoi kuitenkin kolumnissaan muutamaa päivää myöhemmin hyvin erilaisen kuvan Nurmen mahdollisuuksista. Kieranin mukaan Nurmi oli hidastunut ja tulisi häviämään ruotsalaiselle Widelle tulevissa kisoissa. Nurmen ainoat mahdollisuudet Kieranin mukaan Widea vastaan olisivat pidemmällä matkoilla tunnin juoksusta maratoniin. Amerikkalainen kuitenkin vähätteli pidempiä matkoja, sillä hänen mukaansa maratonia pidetään yleisesti hidastuvien juoksijoiden mahdollisuutena. Kieranin mukaan maraton ei ollut mikään kilpailu, vaan kestävyystesti. Toimittaja kuitenkin piti Nurmea loistavana juoksijana, kuten hän piti Kolehmaista ja Bouinia. He olivat kuitenkin hänen mukaansa entisiä juoksijoita.²⁷¹

Kieran arvosteli suomalaisia muistakin aiheista kuin Nurmen mahdollisuuksista. Toisessa kolumnissaan helmikuussa hän toi esille uuden aiheen: kasvaneen suomalaisurheilijoiden määrän Yhdysvalloissa. Kieran kirjoitti piikikkäästi ja humoristisesti viitaten Nurmen ruokavalioon, että kauppiaiden pitäisi alkaa myymään kuivattua kalaa ja ruisleipää enemmän kaupoissaan, sillä suomalaisten

²⁶⁹ NYT 11.12.1981.

²⁷⁰ <http://sabr.org/node/27121> (luettu 3.3.2014) Elektr. Dokumentti. ”I could choose my own topics, go where I wanted and wrote as I pleased within reasonable limits — This gave me great freedom of movement and a wide choice of subject matter.”

²⁷¹ NYT 14.1.1929.

invaasio oli alkanut. Kierania ihmetytti myös huomio, että vaikka Suomi ei ollut lähettänyt mitään virallista joukkuetta, Amerikkaan oli saapunut suuri määrä maan olympiaurheilijoita. Nurmi, Purje, Lahti ja Sundström matkustivat kiireiltään miltei yhtä aikaa samaan aikaan vuodesta Amerikkaan ja vieläpä sisäratakauden alussa. Kieran mietti kolumnissaan voisiko tämä olla sattumaa. Hänen mielestään AAU:n piti olla tarkkana ja alkaa rajoittaa urheilijoiden saapumista, jos määrät kasvaisivat entisestään. Suomalaisten saapumista Amerikkaan Kieran kuvasi sanalla kultakuume. Kultakuumeella vihjaillaan selkeästi suomalaisten innokkuuteen tulla kilpailemaan Amerikkaan rahan perässä, joka oli kuitenkin amatöörisääntöjen vastaista. Suoraa syytöstä Kieran ei kuitenkaan esittänyt, vaan hän peitteli sen ovelasti sanaleikein. Syytökset eivät kuitenkaan olleet täysin vailla todellista pohjaa, koska Suomessa sala-ammattilaisuus ei ollut harvinaista noina vuosikymmeninä. Esimerkiksi vuonna 1917 SVUL:n yleisurheilujaosto tutki 55 urheilijaa liian suurten matkakorvauksien johdosta.²⁷² Tämän lisäksi Suomen suurin juoksijatähti Nurmi oli joutunut toistuvasti epäilyjen kohteeksi.

Kieranin kirjoittelu yleisurheilusta jatkui Nurmen ensimmäisten kilpailujen jälkeen. Pidemmällä matkoilla amerikkalaisilla ei ollut Kieranin mukaan mahdollisuuksia, koska ulkomaalaiset olivat niin ylivoimaisia. Nurmi ei ollut kuitenkaan vakuuttanut Kierania kilparadoilla. Amerikkalainen tunnusti hänen saavutukset ja kyvyt, mutta esitti jälleen epäilyjä kyvyistä rikkoo esimerkiksi mailin maailmanennätys. Kieranin mielestä suomalainen ei voinut rikkoo maailmanennätystä jos hän oli juossut hallikaudella käydyt kilpailut tosissaan. Amerikkalainen kuitenkin antoi Nurmelle mahdollisuuden, jos kaikki aikaisemmat juoksut olivatkin olleet vain valmistautumista johonkin tiettyyn kilpailuun. Omien mielipiteiden vastapainoksi Kieran toi kolumnissaan esille toisen asiantuntijan lausunnon, jonka mukaan Nurmi kykenisi vielä rikkomaan maailmanennätyksiä. Lopuksi kolumnissaan Kieran toteaa kuitenkin epäilevästi asiasta:

"Ehkäpä näin, mutta Nurmi ei enää tule nuoremmaksi. Sekuntikellot kertovat tarinansa tänä iltana."²⁷³

²⁷² Virtapohja 1998, 127.

²⁷³ NYT 9.2.1929. *"Perhaps so, but Nurmi isn't getting any younger. The stop watches will tell the tale this evening."*

Helmikuussa Nurmi oli juossut jo useamman kilpailun, kun Kieran otti jälleen suomalaisen käsittelyyn. Hän kirjoitti samoista asioista kuin ennenkin, mutta tällä kertaa vielä enemmän korostaen Nurmen aikojen olevan ohi. Amerikkalainen tunnusti jälleen Nurmen saavutukset ja entiset kyvyt, mutta oli epäileväinen ennätysten rikkomisen suhteen. Nurmen ikääntyessä se kävi kokoajan vaikeammaksi. Nurmi ei voinut enää juosta mitä matkaa tahansa ja rikkoa ennätystä, vaan hänen täytyi etsiä heikoimmat ennätykset ja rikkoa ne. Amerikkalainen korosti jälleen Nurmen vaikeuksia rikkoa lyhyiden matkojen ennätyksiä, mutta samalla hän totesi, että ei niihin kyllä kukaan muukaan pysty. ”Nurmea se tuskin haittaa”, Kieran toteaa. Amerikkalainen ei kuitenkaan tuominnut Nurmea yrittämisestä, päinvastoin. Nurmen innokkuudesta yrittää kahden mailin ennätystä Kieran toteaa: ”Nurmi kuitenkin yrittää kahden mailin ennätystä. Ei häntä voi sen takia vankilaan laittaa. Yrittäköön.” Lopuksi Kieran toteaa, että todennäköisyydet ovat Nurmea vastaan kahden mailin ennätyksen rikkoutumisen suhteen. Amerikkalainen toistaa lopuksi taas kerran Nurmen hidastuneen ja vanhentuneen.²⁷⁴

On erikoista, että hän käyttää samoja argumentteja kolumnista toiseen. Aivan kuin Kieran pyrki väkisin istuttamaan lukijoihin ajatuksen hitaasta ja vanhasta Nurmesta. Kieran pyrki selkeästi muuttamaan kuvaa Nurmesta toiston ja faktojen avulla. Kolumnistilla oli täysin pätevät perustelut toiminnalleen. Ennätyksiä ei ollut syntynyt toivotulla tavalla, eivätkä kilpailut muutenkaan olleet menneet niin hyvin kuin ennen. Kieran ei kuitenkaan saanut omaa näkemystään täydellisesti läpi vallitsevaksi mielipiteeksi NYT:ssa. Sanomalehden linja ei muuttunut, vaikka Kieran omista kolumneissaan painotti erilaista kuvaa Nurmesta.

Viimeisen kerran Kieran palasi Nurmeen kolumnissaan ennen AAU:n mestaruuskilpailuja. Kolumni on kuin muistopuhe Nurmen uralle:

Parhaidenkin täytyy hidastua. Näyttää siltä, että jopa mahtavan Nurmen. Ehkäpä kaikkien aikojen parhaan juoksijan mitä maailma tulee näkemään, juoksee hävitäkseen kilpaa aikaa vastaan. Este-ennätys ei ole niin kova, etteikö Nurmi saattaisi juosta sitä tänään rikki, mutta hänen omat ulkoratojen mailin ja sisä ratojen kahden mailin ennätykset ovat ennätyksiä, jotka joku muu rikko, jos rikko. Jos

²⁷⁴ NYT 18.2.1929.

*Paavo olisi kolmen neljän vuoden takainen Paavo, hän ei epäroisi jäädä pois esteistä. Hän osallistuisi kahdelle mailille ja tarjoaisi hyvän näkymän Widelle ja Purjeelle selkänumerostaan ylitettyään maaliviivan uudella ennätysajalla. Lentävä Suomalainen on edelleen mahtava juoksija, mutta hän ei ole enää sama verraton Paavo suuruudenajoiltaan. Ne päivät ovat menneet lopullisesti.*²⁷⁵

Vaikka Kieran suhtautui kriittisesti Nurmen sen hetkisiin kykyihin juosta kilpaa huipputasolla, oli hän kuitenkin erittäin tietoinen suomalaisen saavutuksista ja statuksesta yleisurheilun historiassa. Kieran suhtautuu realistisesti vanhenevaan urheilijaan unohtamatta kunnioittaa aiempia tekoja. Erityisesti amerikkalaisen kuvaus kaikkien aikojen parhaasta juoksijasta, joka tullaan koskaan näkemään, on paljon sanottu elävästä henkilöstä. Kieranin tyyli kirjoittaa on paljon rohkeampaa, kuin NYT:n normaalit uutiset. Kolumni mahdollistaa kirjoittajalle vapaammat kädet aiheen lähestymiseen kuin tavallinen uutinen. Normaalisti NYT:n uutiset olivat hyvin informatiivisia ja neutraaleja. Kieranin kolumneissa taas otettiin vahvasti kantaa asioihin ja käsiteltiin niitä aiheita, joita monet lukijat varmasti pohtivat.

Uskoa riittää loppuun saakka

Vielä huhtikuun lopulla NYT uutisoi, että Nurmi jäisi Yhdysvaltoihin ainakin vuodeksi. Suomalaisen aikomuksena oli osallistua Autohallin toimintaan enemmän tulevan kesän aikana. Kilpailullisista tavoitteista NYT uutisoi positiiviseen sävyyn, vaikka Nurmen kiertue ei ollut mennyt suunnitelmien mukaan. Edelleen korostettiin iän vaikutusta Nurmen suorituksiin lyhyemmällä matkoilla, mutta kuitenkin uskottiin pidempien matkojen ennätysten rikkoutumiseen. Erityisesti uskottiin tunnin juoksun ennätyksen rikkoutumiseen ennen palaamista

²⁷⁵ NYT 23.2.1929. *"The best of them must slow up, and it is apparent that even great Nurmi, perhaps the greatest runner the world ever saw, is running a losing race against Father Time. The steeplechase record isn't any too sturdy. He may break it this evening. But his own marks at one mile outdoors and two miles indoors are records that someone else must break if they are broken. If Paavo were the Paavo of three or four years ago, he wouldn't be off by himself in that steeplechase. He would be in that two-mile event. Wide and Purje, if they were close enough, would get an excellent view of the number on Nurmi's back as he crossed the line to establish a new record for the distance. The Flying Finn is still a great runner, but he is not the Peerles Paavo of his palmy days. Those days have gone forever."*

kotimaahan.²⁷⁶ Huhtikuun lopun uutisoinnissa näkyy samankaltaisuutta Kieranin kolumneihin. Viittaukset ikään ja mahdollisuuksiin pidempien matkojen ennätysten rikkomiseen on kuin Kieranin kynästä. Toimittajien nimien puuttuessa uutisten yhteydestä ei voida olla varmoja kirjoittajasta. Toimittaja on saattanut olla Kieran itse tai sitten Kieranin mielipiteet ovat saaneet enemmän kannatusta lehden urheilutoimituksessa.

Loppukevään uutisten perusteella voidaan kuitenkin tulla siihen tulokseen, että Kieranin tapa kirjoittaa Nurmesta ei saanut täydellistä kannatusta lehden toimituksessa. NYT uutisoi kevään suurimmasta kilpailutapahtumasta, Pennsylvaniassa järjestetystä *Penn Relaysista* tarkasti ja vanhaa kuvaa vaalien. Uutisoinnissa tuotiin vahvasti esille Nurmen valtavaa mainetta ja poikkeuksellisuutta.

Suomalainen valmistautui huolella matkustamalla Pennsylvaniaan kymmenen päivää ennen kilpailuja harjoittelemaan. Suomalaisen kerrottiin myös osallistuvan Pennsylvanian yliopiston juoksijoiden valmentamiseen kisoja edeltävänä aikana.²⁷⁷ Suomalaisen matka Pennsylvaniaan ei kuitenkaan sujunut ongelmitta, jonka myös NYT huomioi. Ennen *Penn Relays* –kilpailuja Nurmi matkusti kilpailuihin Kanadan Ontarioon, mutta joutui vaikeuksiin maiden välisellä rajalla. Nurmi oli poistettu junasta, koska rajavartija ei ollut tunnistanut Nurmea. Kysyttäessä suomalainen ei ollut osannut esittää tarvittavia dokumentteja kielitaitonsa takia.²⁷⁸ Uutinen korosti edelleen asemaa, jonka Nurmi oli saavuttanut Yhdysvalloissa. Kaikkien oletettiin tunnistavan hänet, ja jos ei tunnistettu, sitä pidettiin erikoisena. Suomalainen ei ollut kuka tahansa ulkomaalainen.

Nurmi aloitti harjoittelun heti saavuttuaan Pennsylvaniaan. NYT korosti jälleen Nurmen erikoisuutta kertomalla hänen harjoitelleen *Franklin Fieldin* urheilukentällä, vaikka samaan aikaan siellä käytiin baseball-ottelua.²⁷⁹ Nurmi harjoitteli kovempaa kuin koko kiertueensa aikana ennen *Penn Relaysia*. Kovat juoksualustat alkoivat kuitenkin aiheuttaa kipuja polviin ja toiseen jalkaan.²⁸⁰ Nurmen ollessa asiasta vaihi, NYT ei tiennyt asiasta mitään. Päinvastoin, Nurmen uskottiin edelleen rikkovan

²⁷⁶ NYT 20.3.1929.

²⁷⁷ NYT 24.3.1929.

²⁷⁸ NYT 21.3.1929.

²⁷⁹ NYT 24.4.1929.

²⁸⁰ Karikko & Koski 2006, 100.

Amerikan ennätys kahdella maililla. Lehden mukaan Nurmi oli selättänyt talvella vauhtia hidastaneen flunssan ja loistokunto oli saavutettu.²⁸¹

Usko Nurmeen oli vahva. NYT toi esille uuden konkreettisen syyn, miksi suomalainen ei ollut saavuttanut tavoitteitaan kuluneella kilpailukiertueella. Vaisujen suoritusten syynä olikin ollut flunssa. Nyt, kun Nurmi oli sen selättänyt, kaikki oli jälleen mahdollista. NYT uutisoi suomalaisen olevan loistokunnossa. NYT:n uutisointi kärsi jälleen vanhoista ongelmistaan. Nurmi ei halunnut kommentoida tilaansa, joten lehti päätyi omiin päätelmiin. Oletuksiin ja omiin päätelmiin perustuvat uutiset kertovat, kuinka vaikeaa on luopua jo syntyneestä kuvasta, vaikka se ei enää vastannut todellisuutta. Nurmen ensimmäisellä kilpailukiertueella syntynyt julkisuuskuva oli niin vahva, että sitä oli vaikea muuttaa neljänkään vuoden jälkeen. Edes selkeät todisteet vauhdin hidastumisesta eivät riittäneet murtamaan kuvaa. Aivan kuin Nurmen vanhenemista ja vauhdin hidastumista ei olisi haluttu hyväksyä. NYT piti sinnikkäästi kiinni vanhasta kuvasta ja keksi tekosyitä miksi Nurmi ei pystynyt täyttämään rooliaan vaaditulla tavalla.

Penn Relaysin jälkeen Nurmi piti kilpailuista taukoa koko toukokuun. Tämä näkyi NYT uutisoinnissa täydellisenä katkona. Katkoa voidaan pitää myös merkinä kiinnostuksen osittaisesta laskemisesta Nurmea kohtaan. Suomalaisen suosion ollessa korkeimmillaan kilpailutauot eivät olleet vähentäneet NYT:n kirjoittelua Nurmesta. Uutisia oli silloin luotu tyhjästä, koska kaikki Nurmeen liittyvä kiinnosti. Muuttuneessa tilanteessa Nurmi oli astunut lähemmäksi muita urheilijoita. Hänestä kirjoitettiin vain silloin, kun oli jotain kirjoitettavaa.

Kesäkuun kolmas päivä Nurmi palasi kilparadoille yli kuukauden kestäneeltä tauolta. Suomalainen otti osaa AC Kalevalan New Yorkissa järjestettyyn kuuden mailin kilpailuun. Nurmi voitti kilpailun ylivoimaisesti, mutta jäi Hannes Kolehmainen nimissä olleesta Amerikan ennätyksestä 15 sekuntia, ajalla 30.36,2.²⁸² Nurmi rikkoi tämän harvoin juostun matkan maailmanennätyksen seuraavana vuonna Lontoossa ajalla 29.36,4.²⁸³ Uutisointi oli pitkästä tauosta huolimatta maltillista ja lyhyttä. Edelleenkin NYT ei tuonut esille Nurmen jalkavaivoja.

²⁸¹ NYT 26.4.1929.

²⁸² NYT 3.6.1929.

²⁸³ Raevuori 1988, 341.

Lopulta Nurmi kertoi vaivoistaan NYT:lle, mutta vasta kun hän oli jo tehnyt päätöksen palata Suomeen. NYT uutisoi asiasta lyhyesti ilmoittaen, että Nurmi lopettaa kilpailukiertueensa yllättäen kesäkuun alkuun jalkavaivojen vuoksi ja palaa takaisin Suomeen. Uutisointi oli lyhyttä ja ytimekästä, mutta kuitenkin toiveikasta. NYT elätteli toivoa, että Nurmi saattaisi palata Yhdysvaltoihin jopa kesän loppupuolella, jos jalka paranisi. Vaihtoehtoisena kohtalona NYT kirjoitti dramaattisesti, että pahimmassa tapauksessa Nurmi ei juoksisi enää koskaan.²⁸⁴

2.4. Yhteenveto

Paavo Nurmi saapui Yhdysvaltoihin toiselle kilpailukiertueelle osittain samanlaisista lähtökohdista kuin vuonna 1924. Takana olivat menestykselliset vuoden 1928 Amsterdamin olympialaiset ja hyvin sujunut syksy. Nurmi oli suurten kysymysten äärellä koskien ammattilaisuutta. NYT uutisoi vilkkaasti Nurmeen liitettyjä huhuja ja epäilyjä. Uutisten luominen oli vaikeaa, koska Nurmen kielitaito ja halu antaa haastatteluja olivat pysyneet huonoina. Ammattilaiskysymys selvisi kuitenkin melko nopeasti ja Nurmi jatkoi amatöörinä. NYT kuvaili prosessia tarkasti ja asiantuntevasti tuoden dokumentteja ja haastatteluja esille uutisoinnin yhteydessä.

NYT:lla oli selkeä pohja, jonka päälle rakentaa kuvaa Nurmesta. Edellisten vuosien kilpailutulosten perusteella Nurmen ja muiden kilpailijoiden ero oli kaventunut. NYT nosti esille edellisen kilpailukiertueen ylivoimaista ja yli-inhimillistä tähteä. Odotukset olivat korkeat, mikä näkyi NYT:n uutisoinnissa. Lehti muisteli paljon menneitä ja alkoi herättää kuvaa neljän vuoden takaisesta suomalaisesta. Lehti tajusi osittain realiteetit ja Nurmen iän tuomat haasteet. Ikä alkoi painaa suomalaista eikä nopeuskaan ollut enää samaa luokkaa kuin ennen.

Ensimmäisten kilpailuiden jälkeen kuva hidastuneesta Nurmesta vahvistui. Kilpailut eivät sujuneet toivotulla tavalla, mikä aiheutti muutoksia uutisoinnissa. Nurmen rinnalle alettiin nostaa muitakin juoksijoita ja vertailua alettiin tehdä entistä enemmän. Nurmesta uutisoitiin ahkerasti koko kilpailukiertueen ajan, koska suosio oli hidastumisesta huolimatta vahvaa. Nurmen maine kärsi kuitenkin heti kilpailukiertueen alkupuolella kilpailujärjestelyihin liittyvissä epäselvyyksissä. Nurmea tutkittiin ja syyteltiin jälleen kerran, mutta edellisestä kerrasta oppineena,

²⁸⁴ NYT 8.6.1929.

hän selvitti asian ennen kuin suurempia vahinkoja ehti syntyä. Myöhemmin keväällä Nurmi asetettiin kilpailukieltoon, mutta hän selvisi siitä helpolla. NYT toi tapauksen yhteydessä epäilyttäviä seikkoja Nurmesta esille, mikä vaikutti Nurmen julkisuuskuvaan negatiivisesti.

NYT:n linja Nurmesta kirjoitettaessa ei ollut yhtenäinen. Osa toimittajista kirjoitti suomalaisesta positiivisesti, vaikka aihetta ei aina ollut. NYT:n peruslinja kirjoittamisen suhteen nojasi hyvin vahvasti Nurmen vanhaan maineeseen ja siitä syntyneisiin mielikuviiin. Aikaisemmin syntynyttä mielikuvaa pyrittiin vahvistamaan ja suojelemaan, vaikka todellisuus oli jotain muuta. Kaikki toimittajat eivät kuitenkaan näin tehneet, vaan he kuvasivat Nurmea kriittisemmin. Uusi kriittinen kuva Nurmesta oli realistisempi, koska se tunnusti tosiasiat ja tapahtuneet muutokset. Vaikka Nurmi sai kritiikkiä, oli se kuitenkin perusteltua ja kunnioittavaan sävyyn kirjoitettua. Toimittajien tavassa kirjoittaa näkyvät myös lehden toimintaperiaatteet. Liiallinen shokeeraus oli jätetty pois ja sen sijaan korostettiin faktoja. Nurmen suosio oli suuri, joten liian rajuun kritiikkiin toimittajilla ei ollut varaa.

LOPPULAUSE

Tässä tutkielmassa olen pyrkinyt selvittämään, miten *The New York Times* kuvasi Paavo Nurmea vuosina 1924–1929. Lisäksi olen pyrkinyt selvittämään, miksi sanomalehden kuva oli tällainen, ja mitkä tekijät vaikuttivat lopputulokseen. Lehdistöllä oli mielipiteiden ja kuvien luonnissa merkittävä asema 1920-luvulla. NYT toimi olennaisessa osassa Paavo Nurmen julkisuuskuvan luomisessa, koska kilpailut käytiin lehden vaikutuspiirissä. NYT:n ollessa 1920-luvun merkittävimpiä amerikkalaislehtiä se toimi myös tiedonvälittäjänä muille lehdille. Uutiset Nurmesta kulkeutuivat Eurooppaan amerikkalaistoimittajien kautta.

NYT:n luoma kuva Nurmesta on kuvatutkimuksellisesti mielenkiintoinen. Kilpailukiertueiden aikana sanomalehdessä oli selkeästi havaittavissa kuvan rakentumisen eri vaiheet. Nurmen julkisuuskuvaa Yhdysvalloissa alettiin muodostaa ensimmäisellä kilpailukiertueella jo aikaisemmin syntyneen kuvan pohjalta. Nurmen aikaisemmat näytöt juoksuradoilla olivat luoneet suomalaiselle hyvän maineen. Uutta kuvaa ei luotu, koska vanha kuva eli maailmanlaajuisesti vahvana. Kuvaa kuitenkin rakennettiin yhdysvaltalaisille lukijoille sopivaksi lisäämällä kulttuurin sopivia elementtejä ja poikkeavuuksia. Suomalainen oli NYT:n otsikoissa miltei joka päivä tiheän kilpailutahdin ja menestymisen vuoksi. Nurmen tasainen suorittaminen kilpailuissa ylläpiti positiivista ja vahvaa mielikuvaa. Menestyksen ollessa korkeimmillaan Nurmeen liitettiin yli-inhimillisiä lempinimiä ja piirteitä. Nurmea koskevassa uutisointi voidaan nähdä amerikkalaisen mentaliteetin ilmentymänä. Menestys ja näkyvyys olivat tärkeämpiä kuin tekijän tausta tai alkuperä.

Muutoksia NYT:n kuvaan alkoi syntyä olosuhteiden pakosta. Ennätysten rikkoutuminen hidastui, mikä muutti uutisointia. Muutokset eivät olleet kuitenkaan niin vahvoja, että kuva Nurmesta olisi muuttunut lehtien sivuilla täydellisesti. Myös epäselvyydet kulukorvauksista rikkoivat kuvaa suomalaisesta. Vanha kuva oli kuitenkin liian vahva muuttuakseen, vaikka syitä kuvan romahtamiseen olisi ollut tarjolla. Negatiiviset tapahtumat eivät näkyneet lehtien sivuilla yhtä vahvana kuin positiiviset, joten kuva pysyi positiivisena. Mielikuva Paavo Nurmesta NYT:n sivuilla pehmeni, mutta ei murtunut.

Toiselle kilpailukiertueelle saapuessaan mielikuva Nurmesta oli tienristeyksessä. NYT:n uutisointi toi esille mahdollisuuden, että suomalainen ryhtyisi ammattilaisjuoksijaksi. Amatööriys oli vaarassa jäädä taakse, mikä muuttaisi kuvaa Nurmesta. Paluu vanhaan tapahtui kuitenkin nopeasti Nurmen ilmoittaessa jatkavansa amatööriinä. NYT pyrki jatkamaan edellisen kilpailukiertueen luomalla kuvalla, vaikka iän tuomat muutokset vaikuttivat yli-inhimillisen kuvan uskottavuuteen. Lopulta suomalaisen selkeä hidastuminen ja huono menestys kilpailuissa pakottivat NYT:n muuttamaan kuvaa. Ensimmäisellä kilpailukiertueella vahvana elänyt kuva sai väistyä ja tilalle syntyi kuva hidastuvasta huippu-juoksijasta. Vanha kuva ei kuitenkaan täysin kadonnut, koska aika ajoin osa lehden toimittajista herätteli mennyttä. Usko Nurmen menestymiseen eli vahvana NYT:n uutisoinnissa, vaikka syytä siihen ei välttämättä olisi ollut.

Yksittäisen urheilijan uran käsittelyä sanomalehtien sivuilla voidaan pitää merkityksettömänä tulosten ja kilpailuiden listauksena. Uutisointi Paavo Nurmesta kertoo kuitenkin paljon muutakin kuin sijoituksia ja numeroita. Urheiluhistorian kannalta Nurmea koskenut uutisointi voidaan kytkeä paljon yksilöä suurempiin yhteyksiin. Suomalaisen epäilyksiä herättänyt toiminta amatööriisääntöjä vastaan herätti Kansainvälisen Olympiakomitean (IOC) ja Kansainvälisen Yleisurheiluliiton (IAAF) taisteluun puhtaamman amatööriurheilun puolesta. Samalla tapahtumat aloittivat keskustelun urheilun asemasta ja tilasta 1920–1930-luvuilla.

Urheilun lisäksi voimme tarkastella monia muita amerikkalaisen yhteiskunnan heijastuksia Paavo Nurmen kautta. On mielenkiintoista huomata kuinka paljon voimme saada irti 1920-luvun urheilusivujen uutisista. Vuosikymmenen trendit ja asenteet elävät vahvoina urheilutulosten rivien välissä, jos niitä osaa lukea oikein. Urheiluhistorialla on paljon annettavaa kulttuuritutkimukselle, on vain löydettävä oikeat näkökulmat ja yhdistää ne.

Tutkimukseni on syventänyt tietoutta Paavo Nurmen kilpailukiertueista, jotka ovat jääneet urheiluhistorian tutkimuksessa vähemmälle huomiolle. Samalla kuva Paavo Nurmesta on saanut syvyyttä ja uutta näkökulmaa sanomalehdistötutkimuksen kautta. Mielikuva Nurmesta on hyvin pitkälti rakennettu suomalaisista lähteistä, joten ulkomaalaisten näkemykset ovat usein jääneet paitsioon. Tällä tutkimuksella olen pyrkinyt täyttämään tätä aukkoa. Jatkotutkimuksen kannalta olisi mielenkiintoista tarkastella Nurmen kilpailukiertueita ottamalla tutkimukseen

mukaan kaikki Pohjois-Amerikan merkittävimmät sanomalehdet. Vaihtoehtoinen kuvatutkimus voisi tarkastella Paavo Nurmea kansainvälisen lehdistön näkökulmasta. Ottamalla tarkasteluun suurimmat sanomalehdet Ruotsista, Saksasta, Ranskasta, Englannista ja Yhdysvalloista voitaisiin rakentaa kuva siitä, minkälaisena ulkomaalaiset näkivät yhden aikansa suurimman urheilutähden.

LÄHTEET JA TUTKIMUSKIRJALLISUUS

I PAINETUT LÄHTEET

Sanoma- ja aikakauslehdistö

The New York Times 1.12.1924-31.6.1925, 1.12.1928-31.6.1929.

The Ottawa Citizen 25.3.1927.

Suomen Urheilulehti 14.9.1928, 23.11.1928.

The New York Times 1.12.1924-31.6.1925, 1.12.1928-31.6.1929.

Työläisurheilijain Joulu 1924, 1925.

II TUTKIMUSKIRJALLISUUS

- Allardt 2000 Erik Allardt: ”Urheilu kansakunnan rakentajana” teoksessa *Suomen urheiluhistoriallisen seuran vuosikirja 2000. Urheilun etiikka ja arki*. Toimittaneet Heikki Roiko-Jokela, Esa Sironen. s. 13-25. Atena Kustannus Oy, Jyväskylä 2000.
- Fält 2002 Olavi Fält: ”Introduction” teoksessa *Looking at the Other: Historical Study of Images in Theory and Practise*. Edited by Kari Alenius, Olavi K. Fält & Seija Jalagin. Department of History, University of Oulu. Oulu University Press, Oulu 2002.
- Gilbert 2010 Matthew Sakiestewa Gilbert: *Hopi Footraces and American Marathons, 1912-1930*. *American Quarterly*, vol. 62, no. 1, March 2010 s.77-101. 2010.
- Guttman 1992 Allen Guttman: *The Olympics: A History of the Modern Games*. University of Illinois Press, Chicago 1992.

- Hannus 1999 Matti Hannus: *Kultaiset kentät. Suomalaisen yleisurheilun vuosisata*. WSOY, Helsinki 1999.
- Hentilä 1992 Seppo Hentilä: ”Poliittista urheilua ja urheilupolitiikkaa” teoksessa *Suomi uskoi urheiluun*. s. 235-282. Toimittanut Teijo Pyykkönen. VAPK. Helsinki 1992.
- Häyrinen 1987 Reijo Häyrinen: *Suomen yleisurheilun historia*. Hangon kirjapaino Oy. Hanko 1987.
- Häyrinen & Laine 1989 Reijo Häyrinen & Leena Laine: *Suomi urheilun suurvaltana*. Vammalan Kirjapaino Oy. Vammala 1989.
- Itkonen & Knuuttila 1998 Hannu Itkonen & Seppo Knuuttila: ”Aika voittaa voi sun ainoastaan – Paavo Nurmen syntymästä 101 vuotta” teoksessa *Suomen urheiluhistoriallisen seuran vuosikirja 1998. Urheilu, historia ja julkisuus*. s. 197-218. Toimittaneet Hannu Itkonen & Seppo Knuuttila. Atena Kustannus Oy. Jyväskylä 1998.
- Kaila 1925 Toivo T. Kaila: *Paavo Nurmi: Elämä, tulokset ja harjoitusmenetelmät*. WSOY. Porvoo 1925.
- Karikko & Koski 1965 Paavo Karikko & Mauno Koski: *Paavo Nurmi*. Oy Weilin & Göös Ab:n kirjapaino. Helsinki 1965.
- Karikko & Koski 2006 Paavo Karikko & Mauno Koski: *Legendary Runner. A Biography of Paavo Nurmi*. Oy Weilin & Göös Ab:n kirjapaino. Helsinki 2006.
- Kemiläinen 1993 Aira Kemiläinen: *Suomalaiset, outo pohjolan kansa. Rotuteoriat ja kansallinen identiteetti*. Tammer-Paino Oy. Tampere 1993.
- Kolkka & Nygren 1974 Sulo Kolkka & Helge Nygren: *Paavo Nurmi*. OTAVA. Tapiola 1974.

- Laine 1992 Laine Leena: ”Suomi huippu-urheilun suurvaltana” teoksessa *Suomi uskoi urheiluun*. s. 215-233. Toimittanut Teijo Pyykkönen. VAPK-Kustannus. Helsinki 1992.
- Laine 2002 Leena Laine: ”Urheilun tulkintaan elämäkertojen kautta” teoksessa *Suomen urheiluhistoriallisen seuran vuosikirja 2001-2002. Lajien synty*. s. 229-231. Atena Kustannus Oy. Jyväskylä 2002.
- Lukka 1993 Juhani Lukka: *Erään suomalaisen urheilijamyytin synty – Suomalaisien sanomalehtien vuosina 1922-1929 välittämä kuva juoksija Paavo Nurmesta*. Pro gradu -tutkielma. Turun Yliopisto 1993.
- Mauk & Oakland 2014 David Mauk & John Oakland: *American Civilization. An Introduction*. Routledge. Glasgow 2014.
- Nathan 2012 Daniel A. Nathan: ”The Nonpareil, the Runner of the Ages”; Paavo Nurmi and His 1925 American Exhibition Tour.” *Sport History Review* 2012. Vol. 43 Issue 1. s. 43-71. Human Kinetics.
- Nurmi 2010a Paavo Nurmi: ”Vaikutelmia tekemältäni Amerikan matkalta” teoksessa *Täpäriin voittoni ja muita kirjoituksia*. s. 107-114. Toimittanut Erkki Vettenniemi. Kustannusosakeyhtiö Teos. Helsinki 2010.
- Nurmi 2010b Paavo Nurmi: ”Kunnossaolosalaisuuteni” teoksessa *Täpäriin voittoni ja muita kirjoituksia*. s. 63-102. Toimittanut Erkki Vettenniemi. Kustannusosakeyhtiö Teos. Helsinki 2010.
- Raevuori 1988 Antero Raevuori: *Paavo Nurmi, juoksijain kuningas*. WSOY. Porvoo 1988.
- Syrjäläinen 2008 Antti Syrjäläinen: *Miksi siksi loikkariksi? –Huippu-urheilijoiden loikkaukset TUL:sta SVUL:oon 1919-1939*. Joensuun Yliopisto 2008.

- Tamminen 2000 Seppo Tamminen: *Kulttuurisukellus. Kohteena Yhdysvallat.* FINTRA. Helsinki 2000.
- Teronen & Vuolle 2010 Arto Teronen & Jouko Vuolle: *Suomalaisia urheilijakohtaloita. Kiveen Hakatut.* Kirjapaja. Helsinki 2010.
- Torvinen 1982 Taimi Torvinen: *Ulkomaisten sanomalehdistön historia.* Amer-yhtymä Oy Weilin + Göösin kirjapaino. Espoo 1982.
- Turin 2010 Joseph M. Turin: *The End of Amateurism in American Track and Field.* University of Illinois 2010.
- Viita 1997 Ossi Viita: *Suden betkiä: amerikansuomalainen olympiavoittaja Ville Ritola.* Siirtolaisinstituutti. Vammala 1997.
- Viita 2003 Ossi Viita: *Hymyilevä Hannes. Työläisurheilija Hannes Kolehmainen sankaruus porvarillisessa Suomessa.* Otava. Keuruu 2003.
- Virtapohja 1998 Kalle Virtapohja: *Sankareiden salaisuudet. Journalistinen draama suomalaista urheilusankaria synnyttämässä.* Atena Kustannus Oy. Jyväskylä 1998.
- Watterson 2007 John Sayle Watterson: *Games Presidents Play : Sports and the Presidency.* Johns Hopkins University Press. Baltimore 2007.

III ELEKTRONISET AINEISTOT

Encyclopedia Britannica Online:

<http://www.britannica.com/EBchecked/topic/412546/The-New-York-Times>
(Luettu 10.10.2013)

Database Olympics:

<http://www.databaseolympics.com> (luettu 4.11.2013)

Olympialiikkeen viralliset sivut:

<http://www.olympic.org/ville-ritola> (luettu 17.10.2013)

Society for American Baseball Research. Baseball Biography Project:

<http://sabr.org/node/27121> (luettu 3.3.2014)

Urheilumuseon tilastot:

<http://www.urheilumuseo.fi/portals/47/PaavoNurmi2010/tilastot.htm> (luettu 7.3.2014)

USA Track & Field Hall of Fame:

<http://www.usatf.org/halloffame/TF/showBio.asp?HOFIDs=132> (luettu 17.10.2013)

IV HAKUTEOKSET

Hickok 1992 Ralph Hickok: *The encyclopedia of North American sports history*. Facts on File. New York, 1992.

Nygren & Siukonen 1978 Helge Nygren & Markku Siukonen: *Suuri Olympiateos 1*. Oy Scandia Kirjat Ab. Keuruu, 1978.

Raevuori 1978 Antero Raevuori: *Huippu-urheilun maailma. 1. Osa: yleisurheilu*. WSOY. Porvoo, 1978.

LIITTEET

Liite 1.

Paavo Nurmen kilpailut Pohjois-Amerikassa 1925

